

SZOCIÁLIS VÁROSREHABILITÁCIÓ TEMATIKUS FEJLESZTÉSI PROGRAM

Megbízó:

BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Szakmai Irányító:

BUDAPEST FŐVÁROS FŐPOLGÁRMESTERI HIVATAL

2014. június 6.

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló.....	5
1. A Program tervezési kerete és céljai	7
1.1. Tervezési kontextus	7
1.2. A stratégia célja és integrált megközelítése.....	8
1.3 A dokumentum felépítése	10
2. A stratégia bemutatása	11
2.1. Hosszú távú célok, víziók.....	11
2.2. Helyzetértékelés	14
2.3. A hosszútávú célrendszer és a helyzetértékelés összefüggései	33
2.4. Korábbi fejlesztési tapasztalatok.....	35
2.5. Középtávú tematikus fejlesztési célok bemutatása	37
3. A Program bemutatása	41
3.1. Szociális városrehabilitációs projektek tervezési és végrehajtási irányelvei.....	41
3.2. A beavatkozási területek kijelölése	47
3.3. A beavatkozások bemutatása	49
3.3.1. Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése	49
3.3.2. Városi területek, épített környezet fizikai megújítása	50
3.3.3. Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése.....	52
3.3.4. Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében	54
3.3.5. Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása	54
3.3.6. Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása	56
3.3.7. Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése.....	57
4. Mellékletek	59

Vezetői összefoglaló

Az európai uniós kohéziós politikát 2014-től megerősített **eredményelvárások** jellemzik, ami – különösen a szociális városrehabilitáció területén – megkívánja a beavatkozások erőteljesebb **fókuszálását**, illetve az egymással összefüggő problémák hathatós megoldása érdekében az **integrált megközelítés** alkalmazását. Ezt segíti elő az **Integrált Területi Beruházás (ITB)** elnevezésű új végrehajtási eszköz, amely lehetőséget nyújt területi stratégiák **átfogó, kiszámítható és rugalmasabb keretek** között történő megvalósítására, egyben **megengedi** a stratégia végrehajtását **szolgáltató projektek több prioritás vagy akár operatív program terhére történő finanszírozását**.

A ROP IH felkérésére Budapest Főváros Önkormányzata a kerületi önkormányzatokkal közösen, partnerségi tervezési folyamat keretében kidolgozta az egységes szemléletű, ugyanakkor **területi megközelítést** alkalmazó **Szociális városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Programot**. A Főváros koordinációjával négy hónapon át zajló tervezési folyamat három szakaszból állt. Az egyes szakaszokban a kerületek és további érintett szervezetek szakértőiből álló, hetente üléselő **Szakmai Munkacsoport** dolgozta ki a döntési javaslatot, amelyet a kerületek döntési jogkörrel rendelkező delegáltjaiból álló **Döntéshozói Munkacsoport** vitatott meg és fogadott el.

A tervezés **első szakaszában** a szociális városrehabilitáció fővárosi és kerületi szinten egyaránt értelmezhető **középtávú, tematikus céljai** kerültek kijelölésre. A **második szakaszban** a szociális városrehabilitációs projektek **tervezésének és végrehajtásának keretei és irányelvei** kerültek rögzítésre. A tervezés **harmadik szakaszában** pedig a szociális városrehabilitációs projektek területi fókuszáltságát biztosító **akcióterületek lehatárolásának szabályait** és a célok eléréséhez vezető **beavatkozásokat** határozták meg a résztvevők.

A Program középtávú, tematikus céljai:

1. Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése
2. Városi területek, épített környezet fizikai megújítása
3. Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése
4. Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében
5. Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása
6. Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása
7. Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése

A középtávú tematikus célok összhangban állnak a Budapest 2030 Hosszú távú Városfejlesztési Konceptióban megfogalmazott hosszú távú célokkal és közelebb visznek azok eléréséhez. A középtávú célokat a Szakmai Munkacsoport által kidolgozott és a Döntéshozói Munkacsoport által elfogadott beavatkozások segítenek elérni.

A szociális városrehabilitációs projektek döntően társadalmi, lakhatási és segélyezési mutatók alapján azonosított krízis- és veszélyeztetett tömböket magukban foglaló **akcióterületeken**

valósulnak meg, továbbá fejleszthetők az akcióterületek lakosságának helyzetét javító **közszolgáltatások** is. A **koncentráció** jegyében ilyen területeken kell felhasználni a VEKOP szociális városrehabilitációs célra felhasználható infrastrukturális (ERFA) forrásainak 80%-át. Az **integráltság** jegyében az ilyen szociális városrehabilitációs fejlesztéseket a VEKOP-ból felhasznált **ERFA források legalább 50%-ának megfelelő összegű ESZA forrásokra** épülő beavatkozásokkal együttesen kell megvalósítani. A VEKOP szociális városrehabilitációs céllal felhasználható ERFA forrásainak 20%-a erejéig támogatás nyújtható akcióterületeken kívül megvalósuló, országos hatású, módszertani fejlesztési, kísérleti jellegű, ESZA forrásokra alapozott projektekhez is, az **innováció ösztönzése** jegyében.

A szociális városrehabilitációs projektek sikerének egyik feltétele, hogy kellő idő (legalább 12 hónap) álljon rendelkezésre az előkészítésükre, a beavatkozásoknak a **releváns szervezetek és partnerek bevonásával** történő kialakítására és az **érintett lakosság tájékoztatására**. A siker másik feltétele, hogy az egymással összefüggő, egymásra épülő, egymás hatását erősítő beavatkozások integrált szemléletben történő megvalósításához, végrehajtásához is legyen elegendő idő, így ki kell használni az ITB által biztosított többéves (akár hét - 5+2 - éves) végrehajtási időtáv nyújtotta lehetőségeket.

A szociális városrehabilitációs projekteket a kerületek tervezik és valósítják meg. Munkájukat tartalmi és eljárásrendi kérdésekben központi koordinációt végző intézmény (ITB Programiroda) segíti, amely közös, fővárosi szintű érdekképviseleti, közreműködő szervezeti, valamint módszertani és tudásközpont jellegű feladatokat és funkciókat ellátva segíti a kerületek munkáját és a Program sikeres végrehajtását. Az ITB Programiroda a Főváros és a kerületek által **közösen megalkotott keretek között működő és közösen felügyelt közreműködő szervezet**, amely segíti a kerületi szociális városrehabilitációs projektek megvalósítását és felelős azokért az Irányító Hatóság(ok) felé.

A szociális városrehabilitációs projektek kidolgozását **egységes tervezési útmutató** segíti, amely többek között felkínál egy, a tervezési folyamat során kidolgozott és jóváhagyott **beavatkozás-listát**, valamint iránymutatásokat fogalmaz meg a kerületi önkormányzatok által kidolgozandó, a beavatkozások megalapozását, alátámasztását biztosító helyzetelemzéshez, illetve a projekt további elemeinek kidolgozásához.

1. A Program tervezési kerete és céljai

1.1. Tervezési kontextus

Az Európai Unió kohéziós politikájának 2014-2020-as szabályozása jelentősen megerősítette az **eredményesség** alapelvét, és ehhez szorosan kapcsolódóan a beavatkozások nagyobb fokú **fókuszálásának**, az **adminisztratív terhek csökkentésének** szükségességét, illetve az egymással összefüggő problémák hathatós megoldása érdekében az **integrált megközelítés** alkalmazását. Az **Integrált Területi Beruházás (ITB)** a jogszabálysomag egy új – opcionális – végrehajtási eszköze, amely lehetőséget nyújt területi stratégiák **átfogó, kiszámítható és rugalmasabb keretek** között történő megvalósítására. Az eszköz megengedi a stratégia végrehajtását szolgáló projektek több prioritás vagy akár operatív program terhére történő finanszírozását. A szükséges pénzügyi erőforrások az ITB elfogadásakor elvileg a teljes időszakra rendelkezésre állnak. Az eszköz egyrészt a dedikált keretek, másrészt az adminisztratív terhek redukálása érdekében célirányos projektkiválasztási rendszert feltételez, az előkészítés és megvalósítás során egyaránt jelen lévő partnerség javítja a stratégia, a támogatások **megalapozottságát, minőségét, hitelességét**. Az ITB tehát lehetővé teszi, hogy a területi stratégiák **átfogó, kiszámítható és rugalmasabb keretek** között valósulhassanak meg, a Tematikus Fejlesztési Programok pedig a budapesti ITB-k megvalósításához szükséges stratégiák.

A ROP IH felhívást intézett Budapest Fővárosi Önkormányzat (továbbiakban: Főváros) számára azon egységes szemléletű, ugyanakkor területi megközelítést alkalmazó Szociális városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program (továbbiakban: Program) elkészítésére, amely alapját képezheti a 2014-2020-as programozási időszakra eső fejlesztési elképzelések megvalósításának. A Programnak a partnerség elve alapján történő előkészítése érdekében a Főváros **tervezési kereteket határozott meg**. Ennek részeként szakmai (szakértői) **munkacsoportot (SZMCS) hozott létre, amelynek tagjait a Főváros és a kerületek mellett** a Programban érintett szervezetek – szaktárcák és **háttérintézmények, közszolgáltató cégek**, szakmai szervezetek – alkotják. A Szakmai Munkacsoport mellett a döntéshozatali joggal rendelkező **Döntéshozói Munkacsoport (DMCS)** is működik a Főváros és a kerületi önkormányzatok (továbbiakban: kerületek) delegált döntéshozói részvételével.

A közös tervezési munkát három általános érvényű cél indokolja:

- nyíljon lehetőség az előző tervezési időszak hibáinak kiküszöbölésére;
- maradjon lehetőség az előző tervezési időszak eredményeinek továbbvitelére;
- váljon lehetővé az új tervezési keretek kínálta lehetőségek kiaknázása.

Az egyeztető munka kezdeteként sor került a releváns fejlesztési dokumentumokban szereplő, Budapest jövőbeli szociális városrehabilitációs elképzeléseit meghatározó célállítások összegyűjtésére. E munka során a releváns dokumentumok állításait egyfelől a bevont szakértők

meglátásai egészítették ki jelentős mértékben, másfelől a munkacsoportban zajló egyeztetés, vita során alakult ki a **hosszú távú célok** végleges formája. A munka következő lépéseként, hasonló forrásokra építkezve került sor a **helyzetértékelés** összeállítására, melynek célja illusztrálni, hol tart a Főváros a 2014-től kezdődő időszak küszöbén lakosainak szociális helyzetét, lakáshelyzetét, épített környezetének állapotát és egyéb, a téma szempontjából releváns mutatóit tekintve. A hosszú távú célokra és a helyzetértékelésben foglaltakra építve a Szakmai Munkacsoport résztvevői – a Főváros szakértőinek szakmai segítsége mellett – összegyűjtötték és megszavazták, hogy **középtávon** milyen szociális városrehabilitációs **célokat** tartanak megvalósításra érdemesnek. Ezt követően került sor a **tervezési és végrehajtási irányelvek** meghatározására, eldöntendő, milyen keretek és milyen intézményrendszeri eszközök szükségesek a korábbiakban meghatározott elérendő célok projektszintre történő hatékony lebontásához.

Minden munkafázis közös vonása volt, hogy a kezdeti, általában háttérdokumentumokra alapozott fővárosi szakértői vitaanyagot a kerületek, illetve a munkacsoportban részt vevő kormányzati és civil szervezetek a Szakmai Munkacsoport ülésein vita keretében tárgyalták meg és alakították döntési javaslattá. Az üléseken kialakult javaslatokat a munkacsoport minden esetben szavazással fogadta el. A Szakmai Munkacsoport javaslatainak megfogalmazásához segítséget, kiegészítő jellegű támpontokat nyújtanak a Főváros által szervezett, szélesebb körű **partneri egyeztetések**. A Szakmai Munkacsoport által kidolgozott döntési javaslatot minden esetben a Főváros és a kerületek delegált döntéshozóiból álló Döntéshozói Munkacsoport fogadta el.

1.2. A stratégia célja és integrált megközelítése

A Tematikus Fejlesztési Program alapvető célja, hogy meghatározza a szociális városrehabilitáció terén megvalósuló jövőbeni fejlesztések, beavatkozások irányait és koordinált, egységes keretbe rendezze a stratégiai célok megvalósítását, az érintett területek potenciáljának kiaknázását leginkább segítő projekteket.

A tervezési folyamat alapját az **integrált megközelítés** képezte, egyrészt magában az alkalmazott **módszertanban** is – azaz a stratégia a kívánatos fejlődéshez szükséges **beavatkozások egészére** irányul, a témahatárok szűkítése helyett, másrészt a **szakmai, illetve Döntéshozói Munkacsoport összetétele** garantálta, hogy a szociális városrehabilitációs projekteken leginkább érintett, illetve megvalósításuk terén tapasztatokkal rendelkező kerületek, kormányzati, szakmai és civil szervezetek megszólítást nyertek, a stratégiaalkotási folyamatban aktívan részt vettek. Mindezt kiegészítették az érintettek szélesebb körével a Főpolgármesteri Hivatal által szervezett szakmai fórumok.

A törekvés, hogy a tervezés fókusza minden felmerülő szükséges beavatkozást lefedjen, értelem szerűen maga után vonja, hogy a tervezési folyamat és a tervezési dokumentum magában foglalja azokat az **intézkedéseket** is, amelyek nem feltétlenül a VEKOP dedikáltan

városrehabilitációs célokra szánt prioritását terhelik. Ezen intézkedések célozhatják egyfelől más prioritások, másfelől **ágazati operatív programok** (pl. KEHOP) forrásait, végrehajtásuk azonban szervesen kapcsolódik, elengedhetetlen a Szociális városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program középtávú céljainak eléréséhez. Az ágazati tervezőkkel tartott konzultációk arra is rávilágítottak, hogy a **fővárosi fejlesztési igények és elképzelések fontos adalékként szolgálnak** a szaktárcák eszközrendszerének véglegesítéséhez.

Az integrált megközelítés indokoltságát az alábbi – a tervezési folyamat és a benyújtott projektjavaslatok alapján egyértelműen visszaigazolt szempontok – adták.

A vízió és ehhez képest a fennálló problémák jellege, a 2014-2020-as időszakban felerősödött „eredménykötelelem”, az eddigi tapasztalatok szemléletváltást igényelnek. Az önmagában ugyan értékes, ám egymástól független, gyakran szétaprózódott és ezáltal korlátozott, lokális hatással bíró beavatkozások helyett összvárosi érdekeket képviselő stratégián alapuló **intézkedéscsomag** létrehozása szükséges. A hatékony koordináció, ennek részeként az egyedi projektek közötti szinergikus hatás feltárása és kiaknázása, az érdekelttek közötti folyamatos párbeszéd és közös problémamegoldási mechanizmusok fenntartása jelentősen javítja a beavatkozások minőségét és fenntarthatóságát. A koherens, egységes keretben kialakított és megvalósított beavatkozás-csomag hozzáadott értéke magasabb, mint az egyedileg kezelt projektek hozzáadott értékének összessége.

A beavatkozások jelentős része **egymásra épül**, vagy **szorosan, közvetlenül kapcsolódik** több dimenzióban is.

- A Főváros és a kerületek a tervezés során megkezdett együttműködést folytatva, célszerűnek tartanak, hogy egy közös szervezet – Programiroda - által lássák el a közreműködő szervezeti feladatok bizonyos, e szintre delegált részét. E szervezet egyfelől érdekképviselői funkciót tölthet be az irányító hatóságokkal és a Kormánnyal folytatandó egyeztetések során, másfelől elősegíti, hogy az egyes kerületek a többiekkel közösen elfogadott irányelvek és módszertan szerint hajtsák végre projektjüket.
- A projektek megvalósítása több szereplő folyamatos **együttműködését** igényli. Különösen fontos a szociális városrehabilitáció által érintett területek esetében a humán és nem humán jellegű közszolgáltató szervezetek közreműködése (pl. célzott kapacitások és helyszíni jelenlét megteremtése) illetve a szektorközi és a civilekkel való együttműködés. A programok kidolgozása és megvalósítása során építeni kell a programokban a helyi intézmények és civil szereplők releváns korábbi szociális városrehabilitációs (vagy máshol megvalósított) programokból felhalmozott tudására.

Végül, de nem utolsó sorban, a tervezési folyamat rávilágított azon **általános koordinációs jellegű teendőkre** is, mint például a kapcsolódó jogszabályalkotás, -módosítás és -alkalmazás, amelyek számos projekt sikerességét befolyásolják.

1.3 A dokumentum felépítése

A Szociális városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program első része felvázolja a tervezett **stratégiát**, melynek részét képezi:

- Budapest szociális városrehabilitációs fejlesztései szempontjából releváns, nagyobb időtávra kitekintő fejlesztési dokumentumokban rögzített hosszútávú céljainak áttekintése,
- részletes helyzetelemzés: a célok elérését nehezítő körülmények, problémák és hiányosságok bemutatása, törekedve az azok háttérében álló okok és a problémák összefüggéseinek azonosítására,
- a hosszútávú célok szempontjából legfontosabb megállapítások, jellemzők,
- a korábbi városrehabilitációs projektek legfontosabb tanulságainak ismerete
- a szociális városrehabilitáció 2014-2020 időszaki – középtávú, tematikus – céljainak megfogalmazása

A dokumentum második része már a **programra** fókuszál:

- megfogalmazza a szociális városrehabilitációs program és beavatkozásainak tervezésével és végrehajtásával kapcsolatos irányelveket, majd
- felsorolja azokat a beavatkozásokat, amelyek szociális városrehabilitációs projektek keretében segíthetik a helyzetelemzésben felvázolt problémák megoldását és közelebb vihetnek a kitűzött célok eléréséhez, végül
- definiálja a források és beavatkozások területi koncentrációjának elvét érvényre juttató akcióterület-kijelölés módszertanát.

A programdokumentum **mellékletei** közül

- az első melléklet bemutatja a program – partnerségi – tervezésének folyamatát,
- a második melléklet a beavatkozások részleteit és végrehajtásukat segítő információkat tartalmazza.

2. A stratégia bemutatása

2.1. Hosszú távú célok, víziók

A Budapest 2030 Hosszú távú Városfejlesztési Konceptió (Budapest 2030), az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS), az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) által meghatározott hosszú távú célok alapján a Program tervezői hat, a szociális városrehabilitáció szempontjából meghatározó hosszú távú célkitűzést rögzítettek.

1. A toleráns, **befogadó társadalom** hozzájárul a városrehabilitáció eredményeinek megőrzéséhez, fenntartásához.
2. A jelenleg szegregációval veszélyeztetett területeken élő **lakosság** képzettségi szintje, egészségi állapota és foglalkoztatási **mutatói javulnak**.
3. Budapestet térbeli-társadalmi szempontból **kiegyensúlyozott, rehabilitált városrészek** alkotják az összehangolt és integrált beavatkozások következtében.
4. Budapest a társadalmi igényeknek megfelelő, korszerű és **megfizethető lakásállománnyal** rendelkezik.
5. Az integrált programok eredményeként a lakásállományon túl a **fizikai környezet komplex megújítása** is megvalósul.
6. Az **épített környezet** a megőrzött értékekkel és a minőségi, új beépítésekkel teljes.

A közelebbi és távolabbi jövő szociális városrehabilitációs beavatkozásainak egyaránt elő kell segítenie, hogy Budapest közelebb jusson az itt megfogalmazott célokhoz, amihez a hosszútávú célokat kijelölő dokumentumok – leginkább a Budapest 2030 – pedig iránymutatásokat is adnak.

Az alábbiakban ezek áttekintése következik.

1. A toleráns, **befogadó társadalom** aktív részese a városrehabilitáció eredményei megőrzésének, fenntartásának.
 - A toleráns, befogadó társadalom aktív részesei az erős, helyi, civil, támogató közösségek, melyek elősegítik az öngondoskodás növelését, hozzájárulnak annak megvalósításához.
 - Lakókörnyezeti közösségépítő programok, önkéntes alapú tevékenységek szervezésével elősegíthető a különböző szociális helyzetben élő emberek összehozása, a köztük lévő kapcsolatok és szolidaritás erősítése. Megerősödnek a helyi közösségek és a civil társadalmi tevékenységek.
 - Olyan társadalmi programok kerülnek kidolgozásra, amelyek lehetővé teszik a leszakadó rétegek integrációját.

- A nemzetiségi hagyományokat, kultúrát helyi események szervezésével is népszerűsítik. A fővárosban élő különböző nemzetiségek szokásainak, életének megismerését elősegítő kulturális programok növelik a toleranciát.
 - A fogyatékkal élő, illetve speciális igényű emberek megismerését és elfogadását szorgalmazó programoknak, tréningeknek (pl. érzékenyítő tréning) köszönhetően javulnak az ilyen problémákkal küzdő emberek munkavállalási esélyei.
2. A jelenleg szegregációval veszélyeztetett területeken élő **lakosság** képzettségi szintje, foglalkoztatási mutatói és egészségi állapota javulnak.
- Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, a prevenció erősítése, és az egészséges életmódra való nevelés és ösztönzés következtében az egészségben eltöltött évek száma jelentősen megnövekszik
 - A diákok képességeihez igazodó oktatási rendszer kialakítását követően jelentős mértékben növekszik az oktatás hatékonysága, a társadalmi programok, a szemléletformálás már iskoláskorban elkezdődnek.
 - A tanulási hátrányokkal, illetve a kiemelkedő képességekkel bíró, de szociálisan hátrányos helyzetben lévők felkutatásával és felkarolásával foglalkozó szervezetek jönnek létre és programok valósulnak meg. Csökken az iskolai szegregáció.
 - Sikeres munkahelyteremtő programok következtében rövid úton elérhető, lakóterületekbe integrált, befogadó munkahelyek jönnek létre
 - Hatékonyabb képzési és foglalkoztatási programok, illetve munkaközvetítő rendszer révén növekszik a foglalkoztatottak száma.
 - A munkanélküliség csökkentésével a létbizonytalanságtól való félelem visszaszorul, melynek következtében javul a lakosság biztonságérzete és mobilitási képessége.
3. Budapestet térbeli-társadalmi szempontból **kiegyensúlyozott városrészek** alkotják az összehangolt és integrált programoknak köszönhetően.
- A kerületek és a Főváros összefogásával elkészül egy átfogó, a városrehabilitáció minden elemét lefedő jogszabályi környezet, valamint azok a fejlesztési stratégiák, melyek alapján lehetőség nyílik a főváros összehangolt és hatékony várostervezésére.
 - Komplex programok kerülnek kidolgozásra a társadalmi-gazdasági problémákkal sújtott területek – különösen a krízis- és veszélyeztetett tömbök – rehabilitációjára, zárvány helyzetben lévő, alacsony lakásszámú szegregátum esetében felszámolására, melynek következtében az ott élők társadalmi státusza emelkedik, életkörülményei javulnak, nő a terület gazdasági aktivitásuk. Az esetleges lakhatási mobilizációs beavatkozások kontrollált módon és az eredeti lakosság integrált lakókörnyezetbe való elhelyezésével történnek (mobilizációs terv). A beavatkozások eredményeként nem alakulnak ki újabb szegregátumok, és senki sem kerülhet hátrányosabb helyzetbe.

4. Budapest a társadalmi igényeknek megfelelő, korszerű és megfizethető **lakásállománnyal** rendelkezik.
 - A Főváros kezdeményező szerepének köszönhetően megtörténik a bérlakásszektor országos szintű szabályozásának újragondolása, melynek egyik fő célja az alacsony jövedelmű társadalmi csoportok számára is megfizethető szociális bérlakásszektor növelése, az ehhez kapcsolódó eszközrendszer megteremtése. Egységes, központilag koordinált és fenntartható bérlakásszektor működik a fővárosban, ahol a lakbérek (bérleti díjak és lakbértámogatás) fedezik a szektor működési költségeit, és megszűnik a tulajdonosi önkormányzat privatizációs érdekeltsége.
 - Az önkormányzati tulajdonban lévő épületek célzott és mintaértékű energiahatékonysági felújítása valamint energiahatékonysági beruházásainak támogatása révén a lakhatás megfizethetősége és az energiamegtakarítás jelentősen javul.
 - Az uniós lakóépület-felújítási program (KEHOP) keretében megvalósult energetikai felújítások eredményeképp csökken a városi hőszigetelés, nő az energiahatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet aránya.
 - Az önkormányzati tulajdonban lévő lakásállomány mellett a magántulajdonban lévő állomány fenntartása is korszerűsödik, megfizethetőbbé válik.
 - Az emberek energiatakarékossági és megújuló energiaforrások használatával kapcsolatos szemléletformálása terén jelentős előrelépés történik.
5. Az **épített környezet** a megőrzött értékekkel és a minőségi, új beépítésekkel teljes.
 - A települési örökség, a történeti városi táj, a védett értékekben rejlő erőforrásokra építve megerősödik a belső térségek komplex fejlesztése.
 - Az újonnan beépülő területeken alapkövetelménnyé válik a korszerű, innovatív, fenntartható megoldások alkalmazása.
6. Az integrált programok eredményeként a lakásállományon túl a **fizikai környezet** komplex megújítása is megvalósul.
 - A rehabilitációval érintett területeken az épületállomány megújulásával párhuzamosan a közterületek közlekedési infrastruktúrája is megújításra kerül, a gyalogos és kerékpáros közlekedést szolgáló felületek kiemelt fejlesztésével.
 - A slumosodott, leromlott városrészek területén a már meglévő parkok rehabilitációjával, továbbá újabb parkok és terek differenciált igényeknek megfelelő kialakításával, a területek élhetőbbé válnak.

- A közösségi közlekedési hálózat fejlesztésével, ezen keresztül a nehezen megközelíthető területek elérhetőségének javításával integrálódnak az elszigetelt, hátrányos helyzetben lévő városrészek.

A hosszú távú célokból kibontakozó jövőkép felvázolása segít abban, hogy azzal összevetve értékelhessük a jelenlegi helyzetet, azonosíthassuk azokat a hiányosságokat és problémákat, amelyek megoldása nélkül céljaink továbbra is csak távlatiak maradnak. Az alábbiakban ezért áttekintjük a szociális városrehabilitációs beavatkozások szükségességét indokoló problémákat, azok okait és összefüggéseit, amelyek megoldását irányozhatják elő a Program középtávú céljai és az azokhoz kapcsolódó beavatkozások.

2.2. Helyzetértékelés

Az alábbiakban az egymással is összefüggő, gyakran ok-okozati viszonyban álló problémakörök rövid, tematikus áttekintésére kerül sor, elsősorban a gazdasági-társadalmi szempontból leghátrányosabb helyzetű területek és lakóikra fókuszáltnak.

2.2.1. A szociális problémák területi jellemzői és dinamikája Budapesten

A különböző gazdasági és társadalmi folyamatokra visszavezethető – egyebek között a lakásprivatizáció és a lakásfinanszírozási rendszer által is gerjesztett –, növekvő társadalmi egyenlőtlenségek az utóbbi két évtizedben jelentősen átalakították Budapest térségi-társadalmi struktúráját. Az ezekre a területekre jellemző számos egyéb probléma, például a lakosság eladósodottsága, a lakóhelyi szegregáció, a hajléktalanság, sok esetben a lakásstruktúrára (a lakásállomány leromlására, a lakásárak különbségeire, a nem lakott lakásokra, stb.) is visszavezethető.

Az újonnan tulajdonossá váló rétegek csak a város bizonyos részein voltak képesek a fizikai környezet fejlesztésére, másutt a korábban is hiányzó felújítások továbbra is elmaradtak. Egyes városrészekben a közterek és épületek állapota mára drasztikusan leromlottá vált.

A főváros egyes részein a társadalmi és – ezzel összefüggő – fizikai-környezeti értelemben kritikus helyzetű területek koncentrációja magas. Ezekben a városrészekben különösen nagy a valószínűsége a társadalmi szegregáció megjelenésének, illetve az ezekből következő súlyos szociális deficit és hátrányos társadalmi helyzet újratermelődésének. Ezekben a területeken egyebek között a lakhatással, annak megfizethetőségével, fenntartásával kapcsolatos nehézségek, az általános elszegényedés, a nagyon alacsony iskolázottság és alacsony foglalkoztatási ráta az ott élők további esélyeit is csökkenti. Ilyen területek lehetnek többek között a

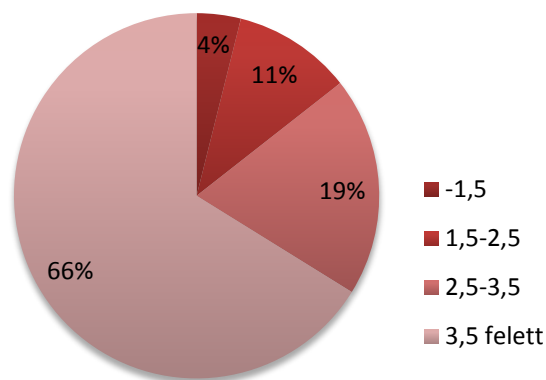
- szegregátumok és a szegregációval veszélyeztetett krízisterületek;
- erősen leromlott lakókörnyezetek;

- nehezen megközelíthető zárványterületek, különösen alulhasznosított területekkel övezve – itt rehabilitáció helyett a megszüntetést is meg kell fontolni;
- környezetükhöz képest erőteljesen leértékelődő lakóterületek, ahol az alacsony státuszú lakók nagyarányú beköltözésével, a leértékelődés tovagyrúzó hatásával számolni lehet;
- rozsdáövezetekbe ékelődő és/vagy azok mellett elhelyezkedő lakóterületek.

A fizikai leromlás sok esetben egybeesett a hátrányos helyzetben lévő lakosság területi koncentrálódásával is. Jelenleg ugyan a városban nincsenek nagy területű szegregátumok, ám a társadalmi problémák sokféle szintjével találkozunk mikroszegregátumokban vagy kisebb-nagyobb, szegregációval veszélyeztetett területeken. Ezek kialakulásában az elmúlt évtizedekben olyan, egymással ellentétes hatásokat eredményező folyamatok is szerepet játszottak, mint a középosztályi csoportok egy részének agglomerációba költözéséhez kapcsolható státuszvesztés, illetve a beinduló dzsentrifikáció, ami a város leromlottabb részeire szorítja ki a szegényeket.

2.2.2. Szegénység

A szegénység kialakulásához az alacsony jövedelem, a munkanélküliség, az egészségügyi, háztartás-gazdálkodási és együttélési problémák vezetnek. Budapesten a háztartások 15%-a él a minimális öregségi nyugdíj két és félszerese alatt¹, a szociológiai felvételek még nagyobb mértékű szegénységre utalnak: a felnőtt lakosság fele él olyan háztartásban, ahol az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg a havi 80 000 forintot, és a legszegényebb és leggazdagabb ötödök jövedelemátlagai között majdnem ötszörös a különbség².

1. ábra: Háztartások eloszlása az egy fogyasztási egységre eső jövedelemnek a minimális öregségi nyugdíj többszöröse alapján képzett csoportjai között, Budapesten, 2011

Forrás: KSH, HKÉF, 2012

¹ HKÉF, 2012 Havas Éva számításai a KSH Háztartási Költségvetés Felvétel alapján.

² ELTE, 2012 Élhető Város – Budapest Kutatás, 2012 ELTE TatK MKK

A szegénység térbeli koncentrációja és a negatív tényezők együttes jelenléte fokozza a társadalmi problémákat, nehezíti a szegénységből való kitörést. A 2011. évi Népszámlálás alapján az ELTE TÁTK MKK által végzett becslések szerint a Budapesten élő szegények 20-30%-a él koncentráltan, szegregált körülmények között. Budapest lakott területének a társadalmi és fizikai mutatók alapján veszélyeztetett területeknek tekinthető 20%-ában a szegények aránya kétszer, két és félszer nagyobb, mint az átlagos területeken³.

A KSH 2012. évi Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Felvétele szerint családok 4%-a sorolható a „mélyszegények” közé, akik napi megélhetésükért küzdenek és akik nemcsak a bizonytalan, illegalitásközeli munkaerőpiacnak, a hajléktalanság veszélyének vannak kiszolgáltatva, de gyakran a bűnöző csoportok áldozataivá is válnak. A mélyszegénység kezelése különösen nehéz, mert okai halmozottan fordulnak elő, valamint a kivezető programokban való részvételt akadályozza az ilyen helyzetben élőkre jellemző bizalomvesztés a társadalom, a közsféra irányában.

A szegénység és a szegénységgel járó társadalmi hátrányok átöröklése az egyik legveszélyesebb tendencia: a szegény családokban nevelkedő gyermekek és fiatalok iskolai, munkaerő-piaci esélyei szisztematikusan rosszabbak, mint az átlagos családoké. A leromlott területeken élők számára elérhető szociális, oktatási, stb. közszolgáltatások - mennyiségi és minőségi hiányosságokra visszavezethető okokból - nem képesek kezelni a koncentráltan megjelenő szegénységet, társadalmi problémákat és azok újratermelődését.

2.2.3. Gazdaság, foglalkoztatás

A Népszámlálás adatai szerint 2011-ben Budapest aktív lakosságának 7,5%-a (89 564 fő) volt munkanélküli, ami az országos átlagnál (13,2%) kedvezőbb. A legrosszabb helyzetű tömbökben (krízisterületeken) lakók körében viszont ez az arány meghaladja a 24%-ot.

A munkanélküliség, különösen a hosszú távú munkanélküliség háttérben álló meghatározó okok közül kiemelhető az alacsony iskolai végzettség és a munkavégzéshez szükséges kompetenciák hiánya, illetve a rossz egészségügyi állapot. Évről évre nő a megváltozott munkaképességűek száma a munkanélküliek körében. A fiatalok, különösen a szakiskolát elvégzők, nem szereznek piacképes tudást, munkaerő-piaci elhelyezkedéshez, tartós munkavállaláshoz szükséges kompetenciákat, az iskola befejezése után nem tudnak, képesek elhelyezkedni. A tartós állástalanság komoly szociális problémákhoz vezet. A foglalkoztatásból való tartós távolmaradás a visszatérést nehezítő egészségi és mentális állapot kialakulása mellett a támogatási rendszerekből való kiszorulást is eredményezheti, ami fokozza a jövedelmi bizonytalanságot és kiszolgáltatottságot.

³ ELTE, 2012 Élhető Város – Budapest Kutatás, 2012 ELTE TatK MKK

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat 2012. évi munkaerőpiaci helyzetképének adatai alapján 2012-ben a regisztrált álláskereső 54%-a nem részesült ellátásban Budapesten. Családok kerülnek krízishelyzetbe a hosszan tartó munkanélküliség, a szegénység és kilátástalanság következtében. Mivel nem tudnak az elsődleges munkaerőpiacra bejutni, ott tartósan munkát vállalni, az informális szektorban próbálnak alkalmi munkából a megélhetéshez szükséges minimális jövedelmet szerezni. A gazdasági válság következtében a vállalkozások álláshelykínálata kevésbé bővült az elmúlt négy évben. Ez fokozottan érvényes az alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztatására, melyet a közmunka részben kompenzált. Annak ellenére, hogy – az NFSZ adatai szerint – Budapesten jött létre a legtöbb új munkahely 2012-ben (24 000 új álláslehetőség, főleg a szolgáltatási szektorban), ez jóval kevesebb, mint amekkora igény jelentkezik. A szociális gazdaság Budapesten még kialakulatlan, kevés a szociális szempontokat is érvényesítő vállalkozás, a szociális szövetkezetek, nonprofit vállalkozások tőkehiány és a kedvezőtlen vállalkozói környezet miatt még nem nagyon alakultak ki. A jelenlegi közmunkarendszer alapvetően nem segíti a munkanélkülieket piacképes tudáshoz és piaci munkavállaláshoz.

A tartós munkanélküliek – valamint a munkaerőpiacról már kiszorult és inaktív emberek – mélyülő személyes és szociális problémáinak kezelése, a munkaerőpiacra való visszavezetésük speciális szaktudást és beavatkozásokat igényel. Ugyanakkor a foglalkoztatás által történő jövedelemszerzés lehetőségének megteremtése az egyén és a környezetében élők helyzetét egyaránt javítani képes, és hosszú távon hatékony megoldás lehet a kialakult és komplex szociális problémára.

2.2.4. Lakáshelyzet

Budapesten 787 334 lakott lakás van, amelyek 4,3 %-a tekinthető szubstandardnak (alapvető komfortfeltételekkel nem rendelkezőnek), a lakások 13,9 %-ában élnek zsúfoltan (egy főre kevesebb mint 10 m², vagy kevesebb mint fél szoba jut). Budapesten az önkormányzati és más szervezetek (pl. MÁV) tulajdonában lévő lakások csupán a lakásállomány 7 százalékát éri el, míg az európai városokban a szociális bérlakások állománya tipikusan 20-30 százalék (pl. Bécs, Berlin). Az önkormányzati lakásállomány minősége, a privatizáció sajátosságai miatt, sokkal rosszabb, mint a magántulajdonú lakásoké, és még ezen a szűk állományon belül is a bérlők többsége rövid távú, 1-2 éves, költségalapú (nem szociális) bérleti szerződéssel rendelkezik. Az önkormányzati bérlakásokban a hátralekó bérlők aránya a Hegedüs József és Horváth Vera által készített, Éves jelentés a lakhatási szegénységről 2012 tanulmányban foglaltak szerint 20-40% körül alakul, ami rámutat a lakáshelyzet egyik legkritikusabb problémájára, a lakhatás bizonytalanságára.⁴

⁴ Hegedüs József – Horváth Vera, 2013. Éves jelentés a lakhatási szegénységről 2012. Habitat for Humanity. Elérhető: http://www.habitat.hu/files/jelentes_vegliszoveg_web.pdf

A rossz minőség (szubstandard, zsúfolt lakások) és az önkormányzati lakások magas területi koncentrációja a területek leromlását jelzik. A 2011-es népszámlálás indikátorai alapján meghatározott veszélyeztetett területeken, melyek a város területének 20 %-át teszik ki, a szubstandard lakások több mint hatszor, a zsúfolt lakások több mint kétszer, az önkormányzati lakások pedig több mint ötször nagyobb valószínűséggel találhatóak, mint Budapest nem veszélyeztetett területein. Az ingatlanok értékei ezeken a területeken gyorsabban estek az elmúlt években, ami felerősítette a szegregációs folyamatokat.

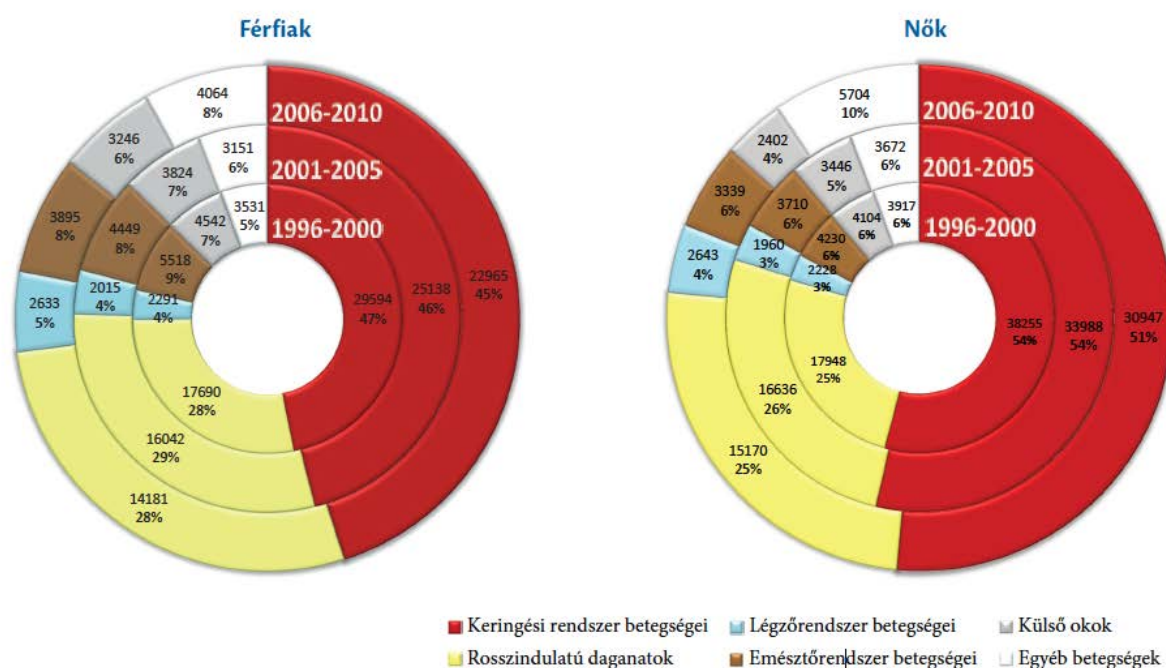
Budapesten a 2011-es népszámlálás 50 000 magántulajdonban lévő és bérleti viszony keretében használt lakást regisztrált, ami valószínűleg alulbecsli a magánbérletek számát. A több mint 100 000 magántulajdonban lévő nem lakott lakás jelentős része lehet magánbérlet. A lakástörvény és a pénzügyi támogatások hiányai miatt a mai lakásrendszerben a magánbérlők kiszolgáltatott lakáshelyzetben vannak, amit világosan jeleznek a rövid távú szerződések és a kiszámíthatatlan bérleti díjak.

E népszámlálási adatok szerint a lakások több mint kétharmada többlakásos társasházban vagy lakásszövetkezeti épületben helyezkedik el, és a lakásállomány majdnem fele 1990 után privatizált társasházakban. A társasházak működésének egyik legkritikusabb pontja a hátralékok problémája, ami gátolja a hatékony ingatlangazdálkodást (pl. időszerű felújítások) és a társasházi lakók harmonikus együttélését. A konfliktusos, pénzügyi és műszaki problémákkal küzdő társasházak a szegények által lakott veszélyeztetett területeken koncentrálnak, ami tovább erősíti a területi leromlás és szegregáció folyamatait.

A 2008 utáni válság következtében kialakult tömeges hitel-, közös költség-, lakbér- és közműdíj-hátralékok miatt a háztartások egyre nagyobb részében válik a lakhatás bizonytalanná. Az alacsony jövedelmű háztartásokra nehezedő pénzügyi nyomás, a munkaerő-piaci lehetőségek korlátozottsága miatt nőtt a rezsi-, lakbér- és hitelhátralékot felhalmozott háztartások száma. A hátralékok, illetve azok kialakulásának esélye miatt egyre több család életét a lakhatás elvesztésének kockázata árnyékolja be, a kilakoltatási moratórium bevezetése ellenére. A rezsiköltségek esetében a szolgáltatásból való kikapcsolás (földgáz, elektromos szolgáltatás) vagy a szolgáltatás csökkentése (víz, távhő), az önkormányzati lakások és a hátralékos hitelek esetében a szerződés felbontása, és valamennyi esetben, a végrehajtási eljárás végső stádiumában, a lakhatás elvesztésének veszélye áll fenn.

2.2.5. Egészségi állapot

Budapesten a vezető halálokok 90%-a – a fejlett európai országokhoz hasonlóan – a keringési rendszeri betegségek, a rosszindulatú daganatok, az emésztőrendszeri betegségek, a külső okok, és végül a légzőrendszeri betegségek közül kerül ki (2. ábra).

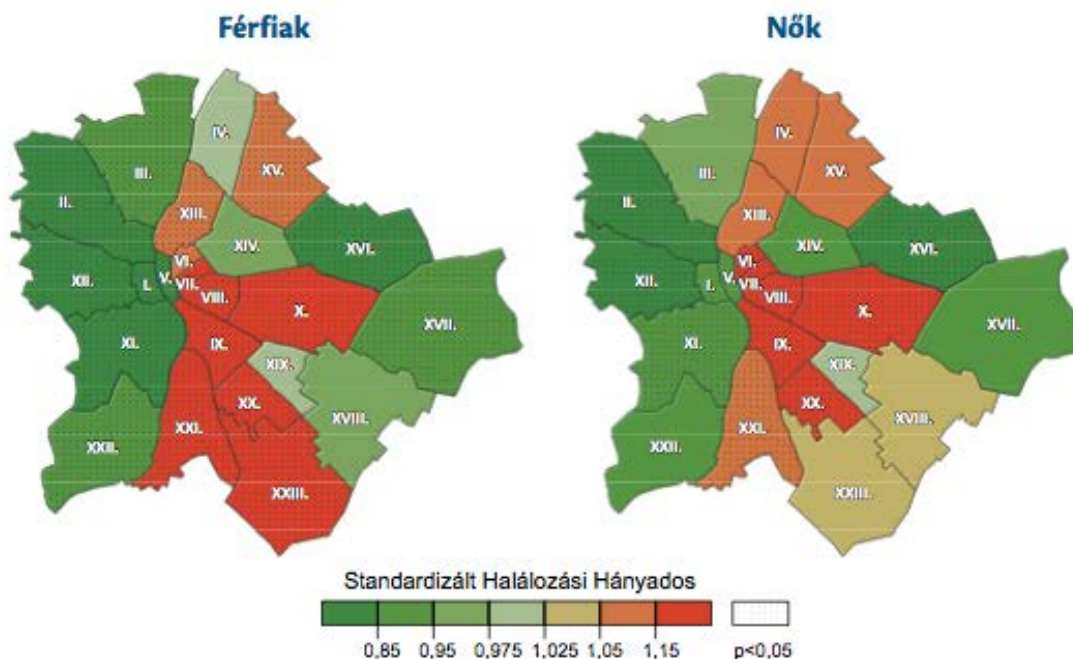

2. ábra. A 0–X éves férfiak és nők haláloki struktúrájának alakulása Budapesten.
Forrás: Budapest Egészségterv, 2012

Országos szinten a középkorú népesség igen gyakran érzi úgy, hogy rossz vagy nagyon rossz egészségi állapotban van, függetlenül a betegségének tényétől és annak súlyosságától. Az egészségi állapot önbecslése a vizsgálatok szerint – különösen a férfiak esetében – jó jelzője a korai halálozásnak, melynek okozói a férfiak és nők esetében eltérőek. A férfiak esetében az iskolázatlanabbak, a rossz társadalmi helyzetben és családi légkörben lévők a veszélyeztetettek; a nők esetében a személyes kapcsolatok hiánya a fő mögöttes tényező.

Az egyes kerületekben várható átlagos élettartamban jelentős különbségek tapasztalhatóak, hiszen az egészségi állapot összefügg a gazdasági helyzettel, a lakókörnyezettel, a depriváció mértékével. A legrosszabb helyzetben a pesti kerületek vannak, ahol a korai halálozás szignifikánsan magasabb a budapesti átlagnál és az eltérés mértéke elérheti, sőt, meghaladhatja a 15%-ot (férfiak esetében a VII., VIII., IX., X., XX., XXI. és XXIII. kerületekben, nők esetében a VI., VII., VIII., IX., X. és XX. kerületekben). A II. és XII. kerületekben viszont épp fordított a helyzet: mindkét nem esetében a fővárosi átlagnál 15%-al alacsonyabb a korai halálozás mértéke. Azaz

mindkét nem esetében a II. és a XII. kerület lakosai remélhetik a legmagasabb, míg férfiak esetében a VIII. nők esetében a VIII. és a XX. kerületben élők a legalacsonyabb élettartamot születésükkor. A szélsőértékeket képviselő II. és VIII. kerület között a nőknél 6,1, a férfiaknál 7,6 év a különbség, a 2006-2010 közötti időszak átlagát véve alapul (3. ábra).⁵

3. ábra. A 25–64 éves férfiak és nők halálzásának eltérései a fővárosi átlagtól Budapest kerületeiben, 2006–2010. Forrás: Budapest Egészségterv, 27. oldal.

A Budapest Egészségterv 2012 jelzi, hogy az egészséges életmód még nem eléggé elterjedt, a testmozgás még nem tartozik a mindennapjainkhoz. Bár a fővárosi férfiak minél idősebbek, annál valószínűbb, hogy mozognak, a nők esetében nincs jelentős különbség az egyes életkori csoportok között, 12-15% végez valamiféle testmozgást naponta. A túlsúly tekintetében a fővárosi lakók a vidékieknél kedvezőbb helyzetben vannak, ennek ellenére a probléma nem elhanyagolható: a fiatal nők 10%-a, a fiatal férfiak 30%-a esetében már a normálnál magasabb a testtömegindex. Az életkor előrehaladtával magasabb az elhízottak, illetve túlsúlyosak aránya: középkorú férfiak esetében több mint 60%, nők esetében közel 50%. Az egészséges életmód elterjedését segítheti, ha a belvárosi, sűrű beépítésű városrészekben is megjelennek a szabadidő eltöltésére alkalmas területek.⁶

⁵ Budapest Egészségterv, 2012. Budapest, Budapest Főváros Önkormányzata. Elérhető: budapest.hu/Documents/20121010_Bp_Egeszsegterv.pdf

⁶ u.o.

Az egészségtudatos magatartásra nevelés, az alternatív gyógymódok elterjedése egyre fontosabb, különösen annak fényében, hogy tízből 1,4 budapestinek okozott az elmúlt egy évben gondot, hogy gyógyszerre legyen pénze.

2.2.6. Intézményi koordináció

A társadalmilag leromlott területek komplex problémáinak egyéni, háztartási illetve közösségi szintű hatékony kezelése csak a különféle (szociális, oktatás, foglalkoztatási, egészségügyi, lakhatási, közbiztonsági) közszolgáltatások szoros együttműködésével enyhíthető, kezelhető. A formális, önkormányzati és állami közszolgáltatások, intézmények közötti együttműködések azonban jellemzően nem elégségesek: az egyes ágazatokon belüli tevékenységek nincsenek kellőképpen összehangolva, az ágazatok közötti együttműködések, ha léteznek is, többnyire formálisak. A formális intézményrendszer gyakran súlyos szaktudás-, kapacitás- és szemléletmódbeli hiányosságokkal küzd.

A civil szervezetek jellemzően a leghátrányosabb, marginalizált helyzetű csoportok számára nyújtanak köz- vagy azokat kiegészítő szolgáltatásokat. A leginkább marginalizált rétegeket célzó, innovatív és rugalmas szolgáltatásokat nyújtó civil szervezetek működési feltételei bizonytalanok, ami gyakran a szolgáltatások létét veszélyezteti vagy vezetett már a megszűnésükhöz. A civil szervezetek és a közszféra intézményei között az együttműködés gyenge, a formális intézményrendszer gyakran bizalmatlan a civil szervezetekkel szemben, nem támaszkodik az általuk nyújtott tevékenységekre. Az együttműködés hiánya következtében nem jön létre az egyes szolgáltatások tevékenységeinek szinergikus hatása, ez pedig gátolja a marginalizált helyzetű csoportok helyzetének javítását, egyben az erőforrások nem hatékony felhasználását jelenti.

2.2.7. Egészségügyi ellátórendszer

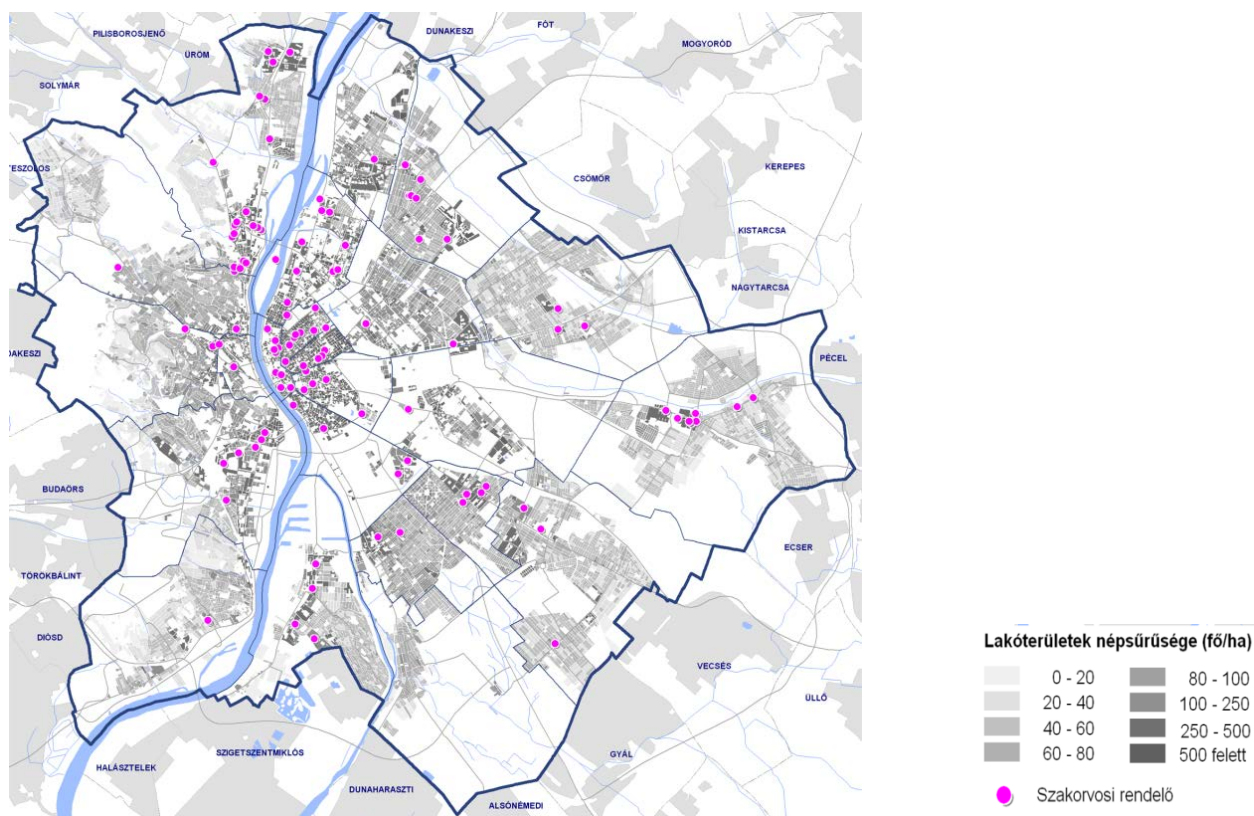
Budapest az ország egészségügyi központjának is tekinthető, különösen egyes speciális egészségügyi ellátások tekintetében. A főváros egészségügyi ellátórendszerének azonban legfontosabb feladata a budapesti lakosság betegellátása, melynek rendszere:

- alapellátás
- sürgősségi ellátás
- járóbeteg-ellátás
- fekvőbeteg-ellátás
- szekunder prevenció – szűrőrendszer

A fővárosban jelenleg 130 szakorvosi rendelő található. A XXIII. kerület kivételével a kerületek ellátása megfelelőnek mondható, minden külső kerületben legalább két szakorvosi rendelő helyezkedik el, a belső, intenzíven beépített kerületekben ennél lényegesen több található. A háziorvosi rendelők jellemzően a kerületek területén decentralizáltan, többnyire az egyes

betegellátási körzetek középpontjában, önálló épületben vagy egy épületben megjelenő önálló funkcióként, illetve a szakorvosi rendelő épületében helyezkednek el (4. ábra).⁷

A fővárosi kórházak közül Budán kettő, Pesten kilenc található, jellemzően a belső kerületekben összpontosulnak. A külső kerületek ellátását az egyes kórházak telephelyei látják el. Az egészségügyi ellátórendszernek hat göcsterülete van, egyenletes eloszlásban Pesten és Budán. Jelenleg még nem működik a fővárosi egészségmonitoring-rendszer, melynek kiépítése hozzájárulna az egészségpolitikai és népegészségügyi intézkedések megalapozásához.

4. ábra. Népsűrűség és orvosi rendelők viszonya.

Forrás: Budapest Területfejlesztési Konceptiója – Helyzetelemzés 2012.

2.2.8. Közoktatás

A társadalmilag leromlott területeken magas azon gyermekek száma, aránya, akik hátrányos helyzetű családokban élnek, megfelelő fejlődésük gyakran nem biztosított, gyengék a szocializációs képességeik, tanulási és magatartási zavarokkal rendelkeznek. A problémás családokban felnövő gyermekek, fiatalok nem rendelkeznek megfelelő pozitív életvezetési és életútmentákkal, körükben az átlagosnál magasabb a gyenge iskolai teljesítmény, az

⁷ Budapest Területfejlesztési Konceptiója – Helyzetelemzés, 2012. Budapest, Budapest Főváros Önkormányzata

osztályismétlés, az iskolából való lemorzsolódás. Sokan nem szereznek piacképes szakmát, illetve magas azon fiatalok száma, akik egyáltalán nem szereznek semmilyen szakképesítést. Éppen ezért sokan úgy kerülnek ki az iskolarendszerekből, hogy nem tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon, illetve gyakran az ez irányú ösztönzöttség is hiányzik.

	legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők	középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	érettségi	egyetem, főiskola stb. oklevéllel
I. kerület	14,6		31,5	49,0
XII. kerület	15,7		29,4	50,7
II. kerület	16,6	3,8	28,3	50,3
XI. kerület	17,9	6,8	36,5	38,2
V. kerület	18,6	6,9	33,7	40,3
VI. kerület	19,3	9,3	35,1	35,7
XIII. kerület	20,8	10,3	34,5	33,7
IX. kerület	21,7	9,9	34,1	33,5
XIV. kerület	22,0	9,0	35,3	32,9
III. kerület	22,9	11,0	35,4	29,9
VII. kerület	23,6	11,3	34,6	29,9
Főváros egésze	23,9	11,6	34,8	28,9
XVI. kerület	24,2	11,5	36,6	26,8
IV. kerület	25,4	14,5	36,4	22,9
XXII. kerület	25,7	12,5	35,1	25,6
VIII. kerület	27,1	13,2	33,6	25,3
XIX. kerület	27,1	14,6	36,7	20,7
XVII. kerület	27,2	15,6	36,7	19,6
XVIII. kerület	28,4	15,3	36,0	19,3
XV. kerület	29,1	15,7	36,3	18,0
X. kerület	30,0	15,7	34,2	19,0
XXI. kerület	30,4	17,4	36,0	15,4
XX. kerület	30,4	16,4	34,6	17,6
XXIII. kerület	31,8	18,1	33,9	15,4

1. táblázat: A hétéves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, kerületenként (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya szerint sorba rendezve).
Forrás: Népszámlálás 2011.

Az iskolarendszer képtelen a fenti problémákra hatékony választ adni. Az iskolák nem rendelkeznek megfelelő módszertani tudással, szemléletmóddal és kapacitással, melyek segítségével hatékony oktatást tudnának biztosítani a hátrányos helyzetű, kompetencia- és képességhiányos gyermekek, fiatalok számára. A képességfejlesztést szolgáló kapacitások

elégtelenek az oktatási rendszerben, a formális oktatást kiegészítő, azok hiányosságait legalább részben pótló nem-formális oktatási programok (tanodák, képességfejlesztő, hátránykompenzáló programok) finanszírozása nem megoldott, így azok működése többnyire időszakos. Az oktatási rendszerben is jellemző, hogy az iskolák és az egyéb programokat nyújtó civil szervezetek között nincs együttműködés. A leromlott területen élő gyermekek gyakran csak szegregált vagy erősen szegregálódó oktatási intézményekbe képesek bejutni, melyek oktatási szolgáltatása óhatatlanul gyengébb az átlagosnál, az iskolák terheltebbek az iskolán belüli konfliktusokkal (gyermekek, illetve az iskola és a szülők között), iskolai agresszióval, ami egyenes következménye a szegregációnak. A szegregáció további negatív következménye, hogy a gyermekek és fiatalok társas kapcsolatai beszűkültek, így szocializációs képességeik fejlődése nem biztosított.

2.2.9. Szociális és gyermekjóléti szolgáltatások

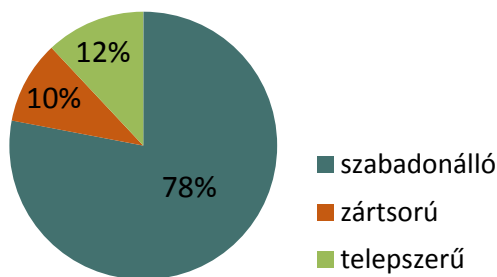
A szociális problémák halmozottan jelennek meg a társadalmilag leromlott városrészekben, ez pedig nemcsak területi koncentrációt jelent, hanem azt is, hogy a legnehezebb helyzetben lévő családok és egyének halmozott problémákkal küzdenek: hosszú távú, illetve gyakori munkanélküliség, elsődleges munkaerőpiacról való kiszorulás, alkalmi munkák, rendszertelen és bizonytalan jövedelem, szegénység, eladósodottság, az ezekkel a problémákkal összekapcsolódó rossz egészségi és mentális állapot, elszigeteltség. A területen élő gyermekek jelentős része is nagyfokú veszélyeztetettségnek van kitéve, a hátrányos helyzet nagyrészt újratermelődik a fiatal generációnál. Jellemző a gyenge érdekérvényesítéssel és problémamegoldó képességgel, tanult tehetetlenséggel rendelkező családok és egyének magas száma.

A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások, bár számos családot elérnek, nem rendelkeznek megfelelő kapacitással és eszközökkel, a munkatársaira jutó esetek száma jóval meghaladja a jogszabályban előírt mértéket. Mindez nem teszi lehetővé, hogy a komplex problémákkal küzdő, gyakran krízishelyzetben lévő családok számára szükséges intenzív szociális munkát, gondozást, a hiányzó kompetenciákat megerősítő szolgáltatásokat biztosítani tudják. A szociális rendszer eszközei sem elégségesek a krízishelyzetek kezelésére, a beszűkült segélyezési rendszer nem képes valódi segítséget nyújtani a tartósan alacsony jövedelemmel rendelkezők számára. A specifikus problémákkal rendelkező csoportok (pszichés betegek; szenvedélybetegek; kallódó, veszélyeztetett gyermekek, fiatalok, stb.) számára nyújtható szolgáltatások gyakran hiányosak vagy csak korlátozottan elérhetőek, kapacitásukban elégtelenek. A különféle szociális szolgáltatásokat nyújtó intézmények és civil szervezetek között az együttműködés gyenge vagy bizonyos területeken hiányzik, a tevékenységeik nem megfelelően koordináltak. Az ellátók nem képesek proaktívan fellépni a célcsoportok hatékonyabb elérése érdekében, így az izolált, saját problémáik megoldása érdekében fellépni nem tudó egyének, családok gyakran kiesnek a szolgáltatásokból. Hiányzik a marginalizált helyzetű csoportok elérését, a szigeteltségük oldását biztosító közösségi szociális munka. További probléma a szolgáltatások minősége, módszertani és szemléletmódbeli hiányosságok jelenléte a szolgáltatások nyújtásában.

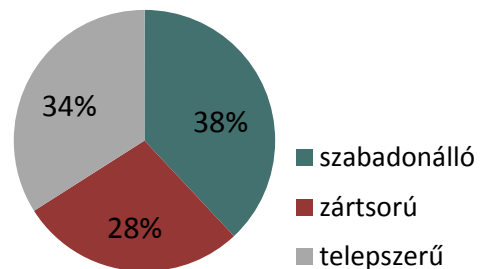
2.2.10. Területi problémák

Budapest városszerkezete történeti okok miatt kiegyensúlyozatlan. A belső városmag mára rendkívül túlterhelte vált, magas beépítési sűrűsége és a zöldfelületek hiánya a városrész élhetőségét veszélyezteti. Az átmeneti zónában nagyméretű, működő és felhagyott ipari és közlekedési területek közé ékelődnek be a lakóterületek, gyakran magas környezeti terhelésnek és szennyezettségnek kitéve. A külső területek beépítése, a város szétterülése egy alacsony hatékonyságú, infrastruktúrával nem megfelelően ellátott külvárosi hálózatot eredményezett. A város nem megfelelően differenciált központrendszere, domináns egyközpontúsága ezt nem oldja, a különböző zónákban más-más problémákat vonzva magával.

A lakóterületek Budapest beépített területeinek 61,7%-át foglalják el, amely 15 481 hektárt jelent. A kiegyensúlyozatlanság a beépítés módjában és a népesség eloszlásában is jelentkezik. A város lakóterületének 10%-át teszik ki a sűrű beépítésű, historikus városrészek és 12%-át a többnyire paneles lakótelepek, azonban a népesség 28%-a, illetve 34%-a él ezeken a területeken. A városlakók több mint fele (52%) él tehát a lakóterület kevesebb, mint negyedén (22%), így a sűrűn beépített területeken a közbiztonság szintje, a szomszédok és az utca zaja, illetve a szennyezettség azok a tényezők, melyekből legalább egy nehezíti a nem szegény családok 31,2%-ának, a szegény családok 43,9%-ának életét.

5. ábra. Lakóterületek beépítési módja.

6. ábra. A népesség megoszlása a különböző beépítési módú lakóterületeken.

A Budapest területén elszórtan jelen lévő krízisterületek különböző típusú és mértékű területi problémákkal rendelkeznek. A konfliktusokkal terhelt területek, a potenciális és létező krízisterületek gyakran esnek egybe a város rossz fizikai állapotban lévő lakóterületeivel. Az ilyen területek gyakran koncentrálnak a XIX. századi épületállomány legleromlottabb részén, a felhagyott ipari területek szélén, a vasútvonalak melletti területeken, vagy a város peremén. Gyakran egészen kis kiterjedésű területekről van szó, néha csak egy-egy épületről, tömbről.

A belső konfliktusok, a különböző közösségi igényű és érdekű csoportok érdektelensége és bizalmatlansága a lakókörnyezet minőségi romlását okozza, ami az épített környezet slumosodását vonja maga után. A társadalmilag leromlott területeken rossz a közbiztonság és kifejezetten rossz a szubjektív közbiztonságérzet.

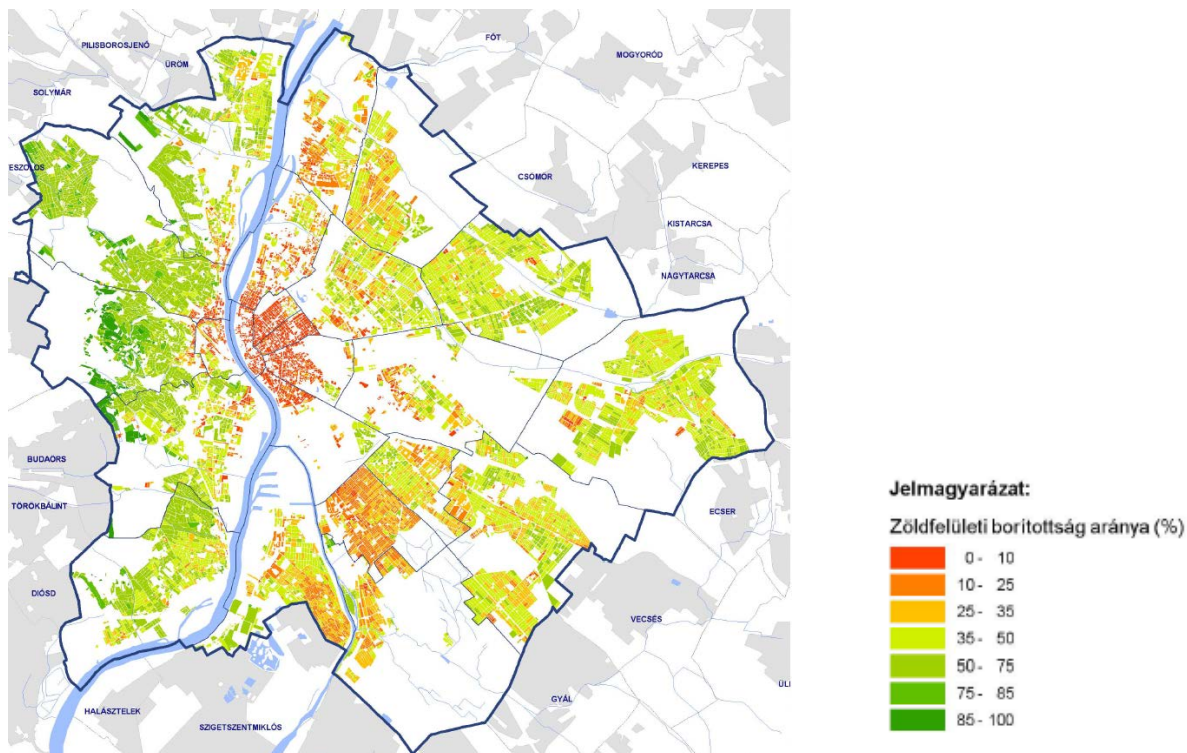
A társadalmilag leromlott területek zárványszerűen is jelen vannak, melyek, részben rossz elérhetőségük miatt, a problémák további koncentrálódását, azok halmozódásának veszélyét hordozzák magukban. A hiányzó vagy nem megfelelő közösségi közlekedési kapcsolatok miatt nehéz a különböző helyeken található közszolgáltatásokhoz, illetve szociális szolgáltatási, munkaerő-piaci lehetőségekhez való eljutás. Az elzárt területeken nincsenek jelen vagy hiányosak a szociális szempontból elengedhetetlen közszolgáltatások, így sokszor nincs lehetőség a problémák helyben történő kezelésére.

A társadalmi érdektelenség és bizalmatlanság, a lakókörnyezet iránt érzett felelősség hiánya a lakókörnyezet további romlását fokozza. A fizikai környezet folyamatos romlása és ezeken a területen sűrűsödő társadalmi problémák tovább mélyítik a terület szegregációját, leszakadását a környező városrészekről.

Az alacsony ingatlanérték és a saját tartalékok korlátozottsága miatt a krízisterületen élő lakosság nem képes lakóhelyet váltani, ebből következően lakhatási körülményeiket és életminőségüket önerőből javítani nem képesek, ami így tovább romlik.

2.2.11. Közterek, közösségi terek, zöldfelületek

Budapest zöldterületi ellátottsága egy főre vetítve 5 m^2 , ami messze elmarad az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által ajánlott $9 \text{ m}^2/\text{fő}$ értéktől, amihez még az egyenetlen térbeli eloszlás is hozzájárul. A belső városrészekben új közparkok és közkertek kialakítására korlátozott a lehetőség. Nagy területű közparkok kialakítására a Nagykörúton kívül eső zónákban került sor Budapest fejlődése során (Városliget, Népliget, Margit-sziget), míg az ezen kívül eső városrészeket széttagolt, alulhasznosított zöldfelülettel rendelkező közterületek jellemzik, melyek folyamatos amortizációját erősíti a rossz közbiztonsági helyzet is.

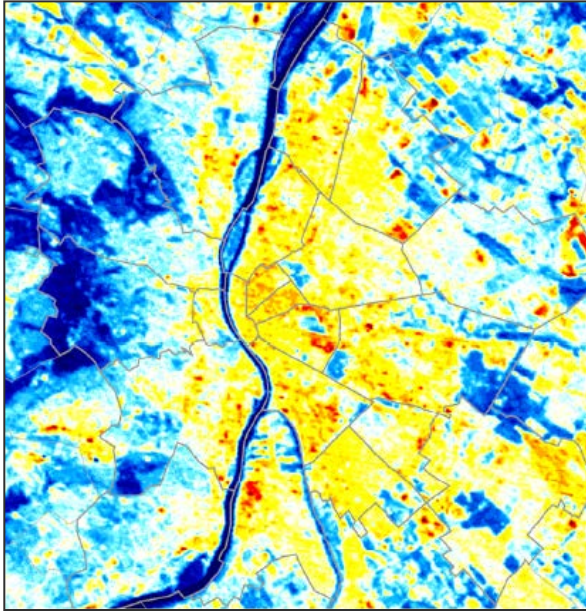

9. ábra. Lakóterületek zöldfelületi borítottságának aránya (%).

A veszélyeztetett és krízisterületeket a közterületek rossz minősége és kedvezőtlen mennyisége, valamint a funkciógazdag, jól hasznosítható közösségi terek hiánya jellemzi. A különböző térhasználati igények konfliktusokat generálnak.

A **historikus városrészekben** a krízisterületek többnyire a periférián (a történeti külvárosokban) helyezkednek el, a nagyobb kapacitású főútvonalak által körülzárt, közlekedés szempontjából kissé pangó, közbenső kerületrészekben. Zöldfelületi ellátottságuk – ezáltal egészséges környezeti értékük – alacsonyabb, emiatt a városi klímaviszonyok kedvezőtlenek, különösen terheltek a hőszigetelés és a közlekedés káros kibocsátása által. A magas környezeti terhelést és a sűrű városrészek hátrányait nem ellensúlyozza eléggé a legbelső városrészek hagyományosan magasabb presztízse (ehhez nincsenek eléggé benn), így ingatlanpiaci értékük alacsony. Közterületeik gyakran leromlott állapotúak, elhanyagoltak, nem biztonságosak, funkcióvesztettek.

Az **ipari technológiával készült (panel) lakótelepek** esetén csak bizonyos részekre koncentrálódó problémákról beszélhetünk, melyek kezelése a teljes lakótelepre hatással lehet. Telepítésük korából adódóan gyakran a városszerkezet szempontjából alacsonyabb presztízssű területekre (átmeneti zóna, külső területek) épültek. Értékcsökkentő hatású, hogy a megfelelő és a lakósűrűséggel indokolt kapacitású kötöttpályás közlekedési infrastruktúra nem mindig épült ki. A szabad terek, zöldfelületek mennyisége jellemzően megfelelő mértékű, ám minőségük és funkciókkal való ellátottságuk sokszor elhanyagolt, park helyett gyakran parkolóként használtak.

10. ábra. Budapest és térsége felszínhőmérsékleti értékei 2005. augusztus 1-én 9.30-kor. Forrás: Budapest Főváros Környezeti Programja, 2007.

11. ábra. 10 dB-lel az éjszakai küszöbérték alatti zajterhelésű területek. Forrás: Fővárosi környezeti állapotértékelés, 2011.

A **külső kerületekben, átmeneti zónában elhelyezkedő** lakóterületeket vagy alulhasznosított területek közé beékelődő, csökkenő státuszú, szegregációval veszélyeztetett területeket vagy szegregátumokat leromlott állapotú, elhanyagolt, nem biztonságos közterületek, hiányzó közösségi alapellátási funkciók jellemzik.

Általában elmondható, hogy a veszélyeztetett és krízisterületeken a közterületek kevésbé szolgálnak közösségi célokat, sőt, a rekreációra alkalmatlan területek még egészségkárosító hatást is magukban hordoznak. A közterületek fokozódó minőségi romlása és funkcióvesztése a közösségi kohézió és az érdektelenség miatt az eddig is nehezen fenntartható közterületek további amortizációjához és a közbiztonság romlásához vezet. A különböző térhasználati igények gyakran belső konfliktusokat generálnak a közterületek használatában.

2.2.12. Épületállomány

A lakókörnyezet minősége, biztonsága és alapvető szolgáltatásokkal való ellátottsága, továbbá a lakás mérete, zsúfoltsága és komfortfokozata jelentős mértékben befolyásolja az életminőséget. A VII., VIII., IX. és XIII. kerületekben még mindig vannak fürdőszoba nélküli lakások, illetve a lakások 1,6%-ában nincs vízöblítéses WC. Ez az arány a VIII. kerület esetében a legmagasabb (4,6%). A szegények közül hatszor annyian élnek félkomfortos és közel négyszer annyian komfort nélküli vagy egyéb lakásban, mint a nem szegények közül. A nem szegény háztartások 22%-a, a szegény háztartások fele küzd lakásában nedvesedéssel, beázással.

Budapesten a rendszerváltás után lezajlott privatizáció következményeként a lakásállomány döntő része (96%) magántulajdonban van, míg többnyire csak a rosszabb állapotú, alacsony státuszú területeken maradtak meg az önkormányzati bérlakások. A bérleményekkel kapcsolatban általánosan fennáll annak esélye, hogy a tulajdonos, illetve a bérlők, lakók érdekei eltérőek.

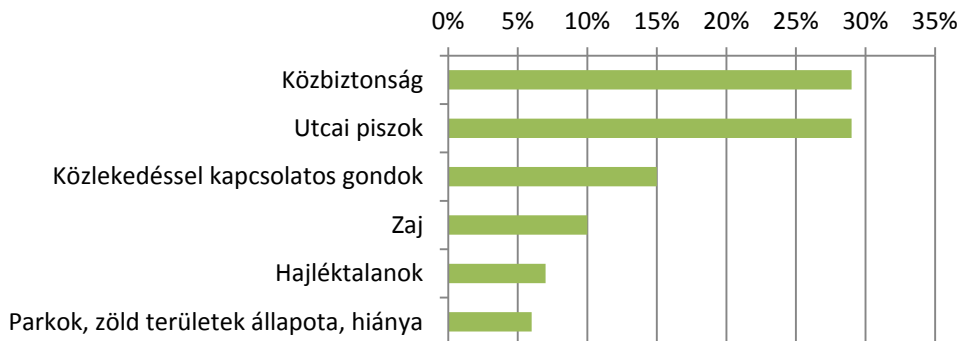
A veszélyeztetett és krízisterületek lakóépületei erősen leromló állapotot mutatnak, ami összefügg azzal, hogy az ott élő szociálisan rászoruló lakóközösség, alacsony jövedelme miatt, nem tudja biztosítani az állagmegóváshoz, illetve a gyakran több évtizede elmaradó felújítások pótlásához szükséges anyagi háttérrel, önrészt. Az eddigi rehabilitációkból az önrész hiánya vagy a közösségi kohézió elégtelensége miatt kimaradó lakóközösségek a későbbi felújítási programokban sem tudnak részt venni.

Az itt lakók jellemzően nem rendelkeznek a lakások és épületek fenntartható használatára és üzemeltetésére vonatkozó elégséges ismeretekkel. Az alacsony energiahatékonyságú épületekben élők magas rezsiköltségekkel szembesülnek, amelyeket – elégtelen jövedelmi helyzetük miatt – nem mindig tudnak megfelelően fizetni. Ez hátralékok, adósságok megjelenéséhez vezet, ami tovább növeli a jellemzően alacsony jövedelmű vagy munkanélküli lakók problémáinak halmozódását. E problémák komplexitása miatt kívánatos a konfliktusos, pénzügyi és műszaki problémákkal küzdő társasházak helyzetét jobban megismerni, hogy azok alapos műszaki, gazdasági és szociális átvilágítást követően a helyzetüket valóban és hatékonyan javítani tudó megoldások kerülhessenek kidolgozásra.

A historikus területeken álló, elöregedett épületek energetikai megújítása során nem alkalmazhatóak a szokásos homlokzati hőszigetelési módok, az épületek költséges állagmegóvását, felújítását az ott élő lakóközösség nem tudja finanszírozni. Ez a folyamat az épített örökség folyamatos minőségi romlását, értékek eltűnését vonhatja maga után, amit tovább erősít a szociálisan alacsony státuszú lakók ilyen, leromló műszaki állapotú és státuszú épületekbe való további beköltözése.

2.2.13. Közbiztonság

Budapest bűnözési statisztikái az országos adatokkal összehasonlítva kiugróan magasak, ugyanakkor nemzetközi összehasonlításban az egyik legbiztonságosabb nagyvárosnak tekinthető Európában. A városban élők azonban a közbiztonságot – mint az életminőség egyik meghatározó tényezőjét – nem tartják kielégítőnek.

12. ábra. Mit tart lakókörnyezetében a legégetőbb problémának? (Adott problémát említők aránya.)
 Forrás: Közbiztonság Budapesten, ELTE TÁTK MKK (2012. augusztus).

Fontos látni, hogy fővárosban történő bűnelkövetések csakrészben mutatnak korrelációt a krízisterületek térbeli elhelyezkedésével. Ugyanakkor a szociális szempontból veszélyeztetett és krízisterületeken élők halmozott problémákkal szembesülnek, az anyagi biztonság hiánya, a kilátástalanság gyakran vezet szenvedélybetegségek kialakulásához és ezzel összefüggésben áldozattá váláshoz. A függőségi problémával küzdők és az áldozatok nem rendelkeznek kellő információval a segítségnyújtás lehetőségeiről és alapvető probléma, hogy a helyzet kialakulásának veszélyével, következményeivel sincsenek tisztában. A gyermekekre, fiatalokúra a széteső családokban kevesebb figyelem jut, gyakori az utcai csellengés, a kortárs agresszió és szándékerősítő hatás, továbbá a zaklatás – ráadásul ezek az esetek sokszor nem is jutnak el a rendőrségi feljelentés stádiumába, így a helyzet súlyosságát nem tükrözik kellően a statisztikák. Általános tendencia, hogy a vagyon elleni, illetve az erőszakos bűncselekmények áldozatai egyre inkább az idősebb korúak, a nők és a gyermekek köréből kerülnek ki. Az elkövetők között nő a fiatalok aránya.

13. ábra. Közterületen elkövetett bűncselekmények tematikus és ponttérképe (2013.04.19 – 2014.04.19).

Az egyének szubjektív biztonságérzetét csökkentik a rossz állapotban lévő, sokszor „beláthatatlan”, elhanyagolt, funkciók hiányában gyéren látogatott és ellenőrizetlen közterületek, parkok, illetve általában a gyenge közvilágítás. Egyes társasházak kapui nem rendelkeznek zárral, mivel a lakók anyagi helyzete ilyen jellegű beruházást nem tesz lehetővé. A hagyományos kisközösségek megritkultak, a figyelem és az egymásért érzett felelősség szintje alacsony.

A korábbi bűnelkövetők és büntetettek visszailleszkedése a társadalomba komoly probléma, a negatív élethelyzetek újratermelődése pedig sokszor a képzettség és a munkalehetőség hiányára vezethető vissza.

2.2.14. Tolerancia

A krízisterületekkel szemben fennálló társadalmi előítéletek, a negatív imázs önmagában is szegregációerősítő hatású, a lakóhely- vagy iskolaválasztást jelentősen befolyásoló tényező. A külső környezettel való interakciók és a mobilitás hiánya mindkét irányban jellemző. A területi szintű elutasítás mellett természetesen a krízisterületeken is jelen van az egyénekkal, bizonyos társadalmi csoportokkal (pl. szegényekkel, hajléktalanokkal, romákkal) szemben fennálló intolerancia, de ennek mértéke a magasabb presztízsű lakóterületekkel összehasonlítva sokkal kedvezőbb. A konfliktusok gyökerét többnyire az eltérő életvitel és kulturális háttér, valamint a negatív sztereotípiákból fakadó hátrányos megkülönböztetés okozza. A befogadással kapcsolatos problémák elsősorban a többlakásos társasházakban és az iskolákban éleződnek ki.

A munkahelyeken tapasztalható hátrányos megkülönböztetés rontja a munkaszerzési és -megtartási esélyeket. A munkáltatók tájékozatlanok a védett tulajdonságokat illetően, problémaérzékenységük alacsony. A közszolgáltatások, hivatalok kapcsán is elmondható, hogy a munkatársak, alkalmazottak nincsenek felkészítve a hátrányos helyzetű célcsoportokkal való ügyfélkezelésre.

2.2.15. Közösségfejlesztés, bizalomépítés

Magyarországra nagyfokú bizalmatlanság jellemző; a Tárki által végzett értékkutatás szerint bizalmatlanok vagyunk egymás iránt és az intézmények felé is⁸. A másik egyénnel szembeni bizalom hiánya akadályozza a kapcsolatok kialakulását. Kutatások szerint viszont a kapcsolatokkal rendelkező személyek sokkal hatékonyabban jutnak munkalehetőségekhez, erőforrásokhoz, a kapcsolatok elősegítik az egyén felfelé irányuló mobilitását.

Kapcsolatok nélküli vagy csak zárt, családi kapcsolatban élő hátrányos helyzetű családok sokkal nehezebben tudnak megbirkózni szociális problémáikkal, mert elfogynak erőforrásaik; belekerülnek a szegénységi csapdába, ezáltal könnyebben válnak áldozattá, kiszolgáltatottá és

⁸ TÁRKI, 2013. Értékek 2013. Bizalom, normakövetés, az állam szerepéről és a demokráciáról alkotott vélemények alakulása Magyarországon. „A gazdasági növekedés társadalmi/kulturális feltételei” c. kutatás 2013. évi hullámának elemzése. Elérhető: http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/2013/2013_zarotanulmany_gazd_kultura.pdf

kerülnek függőségi helyzetbe. A problémákkal küzdő, kapcsolatok nélküli egyén nagyobb valószínűséggel marad ki a szociális és egészségügyi ellátórendszerből, és sokszor már későn, krízishelyzetben kerül felszínre problémája.

Hiányoznak a helyi kisközösségek, klubok, egyesületek, melyek fontos szerepet tudnának játszani a kapcsolatok kialakításában. Az ilyen közösségek működési feltételei nem biztosítottak: kevés a tapasztalt közösségépítő szakember, az alulról szerveződő közösségek nehezen tudnak kapcsolatot teremteni a működő intézményi rendszerekkel. A közösségfejlesztést segítő civil szervezetek működési feltételei bizonytalanok, forráshiányosak, nem tudnak hosszútávon tervezni, ami akadályozza a bizalom kiépítését. Nehezíti az önszerveződést, hogy kevés a közösségi tér, illetve a közösségépítésre fordítható humán és pénzügyi erőforrás.

Az érintett területek lakóinak többsége – saját lakásának felújításán kívül – inkább közönyös, passzív, érdektelen az olyan tervezett rehabilitációs programokkal szemben, mint a házak, közterületek felújítása, új intézmények létrehozása, hiányzó szolgáltatások megteremtése.

A soklakásos társasházakban a közösségi kohézió részben vagy teljesen hiányzik: nincs bizalom az egyének között, az egyének és a közös képviselő között, ami visszahat a döntések meghozatalára, a felelősségvállalásra, nem érvényesül a közösség szerepe a lakókörnyezet állagának és biztonságának megóvásában sem. A belső konfliktusok és az érdektelenség miatt a lakóház nem tud hatékonyan működni, a lakókörnyezet minőségi romlásnak indul.

A kallódó fiatalok problémája a különösen szegregált, hátrányos helyzetű területeken halmozottan jelenik meg. A szülői háttér hiánya, a környezet negatív hatása, a kortársak befolyása erősíti a deviáns viselkedést, így például az iskolából történő kimaradást, a drog- és alkoholproblémákat, a garázdaságot. Az iskolák nem rendelkeznek megfelelő módszertani tudással, ami befogadó oktatást biztosítana a hátrányos helyzetű, kompetencia- és képességhiányos gyermekek, fiatalok számára, nincsenek mentorok, ifjúsági szociális munkások, kortárs segítők, akik még időben tudnák kezelni a devianciát. Nincs megfelelő kialakítású, a fiatalok sajátos igényeinek megfelelő közösségi tér, közösségi program, és szociális szakember vagy civil szervezet, mely megfelelő alternatívát tudna nyújtani a szabadidő eltöltésére.

Az intézményekkel szembeni bizalmatlanság azt eredményezi, hogy az emberek nem élnek a lehetőségekkel, sok esetben nem elégedettek az intézményi szolgáltatások színvonalával. Az intézményi rendszerek – különösen a krízisterületeken – nem rendelkeznek megfelelő kapacitással, hogy segítséget tudjanak nyújtani a rászoruló embereknek.

2.3. A hosszútávú célrendszer és a helyzetértékelés összefüggései

Az alábbiakban hosszútávú célok és a helyzetelemzés legfontosabb megállapításainak összefüggései következnek.

1. A toleráns, befogadó társadalom hozzájárul a városrehabilitáció eredményeinek megőrzéséhez, fenntartásához.

A városfejlesztés társadalmi megújulást célzó (továbbiakban: soft) elemeivel kapcsolatban a Budapest 2030 számos célt tűz ki, mint amilyen a civil közösségek erősítése, a helyi közösségépítő programok térnyerése, a kisebbségek sikeres integrációja és a nemzetiségek együttélése, illetve a fogyatékkal élők, a speciális igényű, megváltozott munkaképességű munkavállalók elfogadtatása a munkaerőpiacon is. E célokhoz kapcsolódóan a helyzetértékelés az atomizálódott helyi közösségek tehetetlenségének kezelését, az alulfinanszírozott és túlszabályozott hajléktalan-ellátás rendezését, illetve új, soft eszközökre kihegyezett városmegújítási eszközök implementálását látja elengedhetetlennek.

2. A jelenleg szegregációval veszélyeztetett területeken élő lakosság képzettségi szintje, egészségi állapota és foglalkoztatási mutatói javulnak.

A Budapest 2030 a város humán erőforrásaival kapcsolatban javuló egészségügyi mutatókat és közbiztonságot; csökkenő egészségügyi kiadásokat, munkanélküliséget és csökkenő iskolai szegregációt tűz ki célként 2030-ig. Szintén cél a képességekhez igazodó integrált oktatás, a hátrányos helyzetű tehetségeket felkaroló programok, valamint a befogadó munkahelyteremtés megvalósítása. A helyzetértékelés ezt a jelenre vonatkozóan több téma kapcsán is kihívásként fogja fel. Ilyen például az egyenlőtlen infrastruktúra-hozzáférés, az egészségtelen környezet és a várható alacsony élettartam, az alacsony jövedelmek, illetve a krízisterületek gyenge foglalkoztatottsági rátája és iskolázottsága, a jelen lévő társadalmi diszkrimináció. A meglévő jó humán infrastrukturális alapok ugyanakkor elősegítik a fenti célok elérését.

3. Budapestet térbeli-társadalmi szempontból kiegyensúlyozott, rehabilitált városrészek alkotják az összehangolt és integrált beavatkozások következtében.

A Budapest 2030 az összehangolt, hatékony és integrált városfejlesztés szükségességét emeli ki, ahol a krízisterületek felzárkóztatása kapcsán a jelentős mértékű lakosságcsere elkerülését fogalmazza meg célként. A Szakmai Munkacsoport helyzetértékelése szerint ehhez előnyös kiindulási helyzetet jelent a kiterjedt szegregátumok hiánya. A térbeli-társadalmi városszerkezet viszonylagos kiegyensúlyozatlansága ugyanakkor létező probléma, melyet felerősíthet a szegénységi migráció. A koncepcionális célok elérését segítené, ha visszaszorulna a támogatási források kiírásoorientált és nem hatékony felhasználása.

4. Budapest a társadalmi igényeknek megfelelő, korszerű és megfizethető lakásállománnyal rendelkezik.

A Budapest 2030 egységes, központilag koordinált és fenntartható bérlakásszektor és lakhatási rendszert alakítana ki (beleértve a szociális bérlakásellátás lehetőségeinek növelését), illetve szorgalmazza a magánlakások energetikai megújulását (a panelprogram kereteiben és azon túl egyaránt). Célként jelenik meg benne a megújuló energiaforrások tudatosabb használata is. A helyzetértékelés e témát illetően az elszegényedést, illetve ehhez kapcsolódóan a lakástulajdonlás jelentette aránytalan terheket emelte ki a fő problémaként. A munkacsoport konszenzusos álláspontja megerősíti, hogy az energiahatékonysági fejlesztések - az azokból fakadó anyagi tehercsökkenéssel - valóban lényeges szempontként jelennek meg; illetve hogy a lakhatási intézmények országos szintű újragondolása és szabályozása, országos lakáspolitikai, differenciált lakásrendszer és lakhatási eszközök híján jelenleg nem adott megfelelő eszköz a lakhatási problémák kezelésére.

5. Az integrált programok eredményeként a lakásállományon túl a fizikai környezet komplex megújítása is megvalósul.

A Budapest 2030-ban a megújuló közlekedési infrastruktúra kiemelt hangsúlyt helyez a gyalogos és kerékpáros eljutási lehetőségek fejlesztésére, míg a nehezen megközelíthető területeket a közösségi közlekedés rendszerébe való bevonással is kívánja revitalizálni. E megközelítés hasznosságát a helyzetértékelés azon megállapítása erősíti, miszerint a sikeresen rehabilitált területek vonzóak az ingatlanpiacon, ezzel összefüggésben jó megközelíthetőségük a sikeresség záloga lehet.

6. Az épített környezet a megőrzött értékekkel és a minőségi, új beépítésekkel teljes.

A Budapest 2030 stratégiában megfogalmazott, épített környezetre vonatkozó cél értelmében a belső területek értékeinek védelme komplex programokkal biztosítandó, ugyanakkor színvonalas és korszerű új fejlesztések is kívánatosak e területeken. A helyzetértékelés ehhez kapcsolódóan kifejezi abbéli bizalmát, hogy a korábbi beavatkozások nyomán a városi környezet Budapesten közösségi funkciójú terekkel gyarapszik.

2.4. Korábbi fejlesztési tapasztalatok

A 2007-2013 közötti időszakban elérhető uniós forrásokra alapozott szociális városrehabilitáció a leginkább leromlott városi területek fizikai rehabilitációját célozta, a projektek tapasztalatai fontos tanulságokkal szolgálnak, amik alapján hasznos iránymutatások fogalmazhatóak meg a következő időszaki fejlesztésekhez.

A kiírásoknak megfelelően a 2007-2013 időszak városrehabilitációs projektjei erősen fizikai beavatkozás-orientáltak voltak, azokban soft programelemek csak kiegészítő jelleggel jelentek meg. A projektek végrehajtására rendelkezésre álló idő rövidege pedig gyakran már a fizikai beavatkozások megvalósítása szempontjából is komoly kihívásokat generált. Ezért a fizikai beavatkozásokat előkészítő, megalapozó és a rehabilitációs projekt szerves részeként megvalósítható soft elemek – noha kötelező projekttelemként meg kellett azokat valósítani – és azok hosszabb távon érvényesülő hatásai (kevés pozitív kivételtől eltekintve) nem igazán tudtak kiteljesedni.

A szociális városrehabilitációs projekteket az önkormányzati feladatkörhöz kapcsolódó beavatkozások dominálták, de nem kapott kellő hangsúlyt a fejlesztett infrastruktúrák fenntarthatóságának megteremtése. Ez kérdésessé teszi, hogy a fejlesztés ténylegesen és tartósan képes lesz-e annak indokát képező probléma megoldására, vagy a projekt fenntartási időszakának lezárulását követően funkcióváltás, illetve a szolgáltatás más, kevésbé rászoruló célcsoportok felé nyitása történik.

A soft programelemek az eredeti elképzelések szerint döntően a hátrányok leküzdését, a hátrányos helyzetűeknek az alapellátásokba való hatékony bekapcsolását segítő új, illetve többlétszolgáltatások kialakítását célozták. A projektek tervezésére és végrehajtására biztosított idő rövidege miatt azonban kevésbé nyílt lehetőség a soft projekttelemek átgondolt, egymással és a fizikai fejlesztésekkel összehangolt megtervezésére és végrehajtására, nem tudott kiteljesedni kellőképpen az intézmények és a civil szereplők együttműködése sem. A projekten belüli soft programelemek gyakorta nem tudtak kellőképpen kapcsolódni a fejlesztett alapellátásokhoz (szociális ellátás, foglalkoztatás, oktatás, stb.) sem. Mivel a legrosszabb helyzetű és legrászorultabb rétegek elérése és bevonása a legnehezebb, a fenti okok miatt legkevésbé e rétegek tudtak profitálni a helyzetük javítását célzó beavatkozások eredményeiből. Alapvető hiányok voltak tapasztalhatóak a valódi közösségfejlesztések, a közösségi szociális munka, illetve a rászorulóakra irányuló intenzív szociális munka terén, továbbá nem jöttek létre olyan kapacitások, amelyek hosszabb távon is fenn tudnák tartani a fejlesztés keretében zajló tevékenységeket és érvényre juttatnák a csak hosszabb távon jelentkező hatásokat.

A lakhatás bizonytalansága az egyik legnagyobb szociális probléma, amely azonban gyakorlatilag kimaradt a 2007-2013 időszaki programokból. Nem történt meg az eladósodott háztartások

felmérésére, vagy helyzetük kezelését előírányzó programok kidolgozására. A néhány, lakhatási elemet is tartalmazó beavatkozás nem kapcsolódott érdemben helyi szociális lakáspolitikához. Az önkormányzati segélyezési rendszer beszűkülése tovább rontotta a problématerület létező lehetőségeit, az intézmények közötti együttműködés és átgondolt projektirányítás hiánya miatt a foglalkoztatási programok sem fókuszáltak a lakhatásukban veszélyeztetett háztartásokra. Az esetleges mobilizációs folyamatok kevésbé tervezettek, illetve átláthatóak, elmaradt a társasházak szervezése, programokban való részvételre képessé tétele is, illetve ahol jelen volt, ott jellemzően a magasabb társadalmi státuszúak által lakott társasházak kerültek be a programokba.

Bár követelmény volt helyi támogató csoportok kialakítása, a releváns szervezetek – ideértve a projektgazdák saját szervezeteit, intézményeit is – gyakorta nem vonódnak be kellőképpen a projektek tervezésébe. A civil szervezetek és a helyi intézményrendszer között általában nem alakul ki megfelelő kommunikáció, így az egyes programok nem értek össze. A lakosság bevonása a rövid idő alatt nem megfelelően kezelhető konfliktusok kialakulásának veszélye miatt inkább látszólagos maradt, konfliktuskezelésre, mediációra nem került sor, így az egyes csoportok különféle érdekkülönbségei elkerülhetetlenül explicitté váltak.

E meglehetősen koncentráltan bemutatott negatív tapasztalatok láttatják, hogy sok körülmény együttes jelenléte szükséges ahhoz, hogy a bonyolult, komplex problémakörök megoldását célul kitűző, és ahhoz többféle eszközt koordinált módon felvonultató szociális városrehabilitációs projektek sikeresek legyenek. A szociális városrehabilitációs projektek, mint területi alapon szervezett beavatkozások eredményességének egyik legfontosabb feltétele, hogy a fejlesztéseket – már a tervezés során is – össze kell kapcsolni az ágazati politikákkal és törekedni kell arra, hogy azok egymást erősítsék és kiegészítsék. Ez azonban alapos és átgondolt, stratégiai szemléletű tervezést igényel, ami nem képzelhető el úgy, ha egyes ágazatok és azok projektjei elkülönülten kerülnek tervezésre és működtetésre.

Ezek alapján a szociális városrehabilitációs projektek hatékonyságát növelheti:

- hosszabb távú, megfelelően ütemezett és a célcsoportok igényei szerint diverzifikált programok tervezése és megvalósítása
- az akcióterületi lehatárolás biztosítása, ezáltal a legrosszabb területeken is történhet beavatkozás,
- a helyi szociális lakáspolitiká megerősítése,
- a releváns szereplők és az érintettek bevonása a tervezésbe, érvényt szerezve a közösségfejlesztésnek, közösségi szociális munkának, részvételi tervezésnek, helyi támogató csoportoknak, stb.,
- valódi partnerségek kialakítása: a civilekkel rendszerszerű kapcsolat kiépítése, kapacitásuk fejlesztése, a lakossági önszerveződés támogatása,
- az ágazati és fejlesztési programok kapcsolatának és egymásra épülésének érvényesülése,

- az eredmények fenntarthatóságának megvalósulása, hiszen a létrehozott soft programok többségét hosszú távon kell működtetni, amikhez gyakran további (önkormányzati, pályázati) források biztosítása is szükséges lehet a projekt lezárását követően is.

2.5. Középtávú tematikus fejlesztési célok bemutatása

A helyzetértékelésben kiemelt problémákra megoldást kínáló beavatkozásoknak a Program tematikus, középtávú céljai adnak kereteket, biztosítva a hosszú távú célok érvényre juttatását.

1. középtávú cél: Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése

A szociális városrehabilitációs programok nem lehetnek hosszú távon sikeresek, fenntarthatóak a nagy közszolgáltató rendszerek (pl. oktatás, egészségügy, szociális, munkaerő-piaci szolgáltatások, stb.) részvétele nélkül. A Főváros kezdeményező szerepet vállal a helyi igények közvetítésében az országos közszolgáltató rendszerek felé azok hatékonyabb koordinációja érdekében.

A krízisterületeken, szegregáció által veszélyeztetett területeken nemcsak a többletkapacitások biztosítása és az általános minőség- és hatékonyságjavítás elengedhetetlen, hanem az olyan hiányzó vagy hiányos szolgáltatási elemek fejlesztése is, mint a közösségi szociális munka, intenzív családsegítés, családterápia, a korai megelőzési feladatok és a mentálhigiénés illetve alacsonyküszöbű szolgáltatások. A szociális szolgáltatások terén szemléletváltás szükséges a probléma- és célcsoport-orientált megközelítést, a valós igényekre időben reagáló szolgáltatásokat és a szolgáltatások összehangolt szerepvállalását illetően. Különösen fontos az alapvető háztartásgazdálkodási és munkahely-keresési (életviteli) készségek fejlesztését, a munkahely-közvetítés területén a bevontak és azon belül a munkaadók körének bővítését elősegítő programok, valamint a súlyos díjhátrálékosságot és lakhatási bizonytalanságot megelőzendő támogatási rendszer kidolgozása. Kívánatos a civil szervezetek aktívabb bevonása a humán közszolgáltatások ellátásába.

2. középtávú cél: Városi területek, épített környezet fizikai megújítása

A szociális városrehabilitáció egyik meghatározó eleme a krízisterületek lakókörnyezetének fizikai megújítása. A közterek és közösségi terek minőségi megújítása, illetve létesítése használaton kívüli épületek, területek újrahasznosításával az élhetőség növelésének és a helyi közösségek megerősítésének fontos eszköze lehet. A lakóépületek energiahatékonysági szempontú felújítása során az örökségvédelmi szempontokat is figyelembe véve hangsúlyosan kell érvényesíteni azokat az energetikai szempontokat, amelyek hozzájárulnak a lakásfenntartási költségek csökkentéséhez és így szociálisan fenntarthatóbb, megfizethető lakhatáshoz vezethetnek. A felújítások eredményeinek fenntarthatósága érdekében szükséges a szociálisan rászoruló társasházak állagmegóvását, felújítását segítő rendszer kereteinek kidolgozása. A

rehabilitálandó területek – közösségi és kerékpáros közlekedéssel történő – elérhetőségének fejlesztése javítja a szolgáltatásokhoz való hozzáférést, oldja a térbeli szegregációt.

3. középtávú cél: Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése

A szociális városrehabilitáció sikerének egyik kulcseleme az érintett szereplők közötti bizalom és a jól működő kapcsolati hálók megtartása, újak kiépülésének elősegítése. A helyi szociális háló szerepe, amely a helyi szintű problémákat helyben tudja kezelni még egy az integrációt segítő, jól működő intézményrendszerrel sem váltható ki. A szomszédsági együttműködések, önkéntes mozgalmak, a társadalmi problémák kezelése mellett a társadalmi integráció, a kisebbségi csoportok be- és elfogadásának elősegítésére is alkalmasak. Ugyanakkor számos szociális probléma megoldását is elősegítheti, vagy akár kialakulásukat gátolhatja meg, ha megelőzzük a közösségektől való elszakadást, atomizálódást, illetve teret biztosítunk a helyi szociális védőhálóként szolgáló kisközösségek működésének, erőteljesebben bekapcsoljuk a családsegítőket és a közösségi szociális munkát a problémák kezelésébe, illetve figyelmet fordítunk a civilek és lakók közvetlen elérésére.

4. középtávú cél: Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében

A szociális városrehabilitáció által kezelendő problémák nagyobb része visszavezethető a lakók alacsony iskolai végzettségére, az ettől nem független alacsony jövedelmére, illetve a munkanélküliségre. E helyzetet csak a foglalkoztatási lehetőségeknek a rászorulókra optimalizált bővítésével lehet fenntartható módon kezelni. A rendszeres jövedelem megszerzését biztosító foglalkoztatás a jövőbeli problémák megjelenését, elmélyülését is megelőzheti. Kívánatos ezért a helyi gazdasági szereplők bevonásával, vagy egyéb módon a szociális városrehabilitációs beavatkozások célcsoportja foglalkoztatási és jövedelemszerzési lehetőségeinek körét bővíteni, melynek többek között eszköze lehet a munkavállalói kompetenciákat fejlesztő programok, szakképzés, a foglalkoztatás utáni kedvezmények és a szociális vállalkozások létrejöttének támogatása is.

5. középtávú cél: Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása

A szociális problémák nagymértékben összekapcsolódnak a lakásrendszerben megjelenő problémákkal. Egyre több olyan család van, akik számára komoly nehézséget jelent a lakhatáshoz kapcsolódó költségek kiegyenlítése, akik ezért olcsón fenntartható, megfizethető lakhatási formákat keresnek. Az utóbbi időben növekszik az önálló lakhatási igény, ugyanakkor a fiatal, egyszülős, valamint a hátrányos helyzetű családok egy része a jelenlegi gazdasági helyzetben nem képes saját lakás vásárlására, ezért várhatóan a bérlakások iránti igény növekedni fog. Mivel az igények kielégítésére és a helyzet szabályozására a jelenlegi rendszer nem képes, szükség van a bérlakásszektor egységes rendezésére és fejlesztésére, beleértve a szociális bérlakásellátás lehetőségeinek növelését is.

A lakásállomány leromlott állapotán túl többek között a tulajdonosi lakások magas és a szociális bérlakások alacsony arányának, az önkormányzati bérlakásrendszer finanszírozási és intézményi problémáinak következményei magas lakhatási költségek, hajléktalanság, valamint a fiatalok lakáshoz jutásának nehézségei lehetnek. A problémák megoldása érdekében az országos lakáspolitikai újragondolása szükséges. Cél egy integrált, azaz a lakásállományra egységként tekintő, és egyben differenciált, azaz a különböző igényekkel rendelkező lakókat és bérlőket, valamint azok problémáit eltérő eszközökkel és szemléletben kezelő lakásrendszer kialakítása. Az önkormányzati szociális bérlakásrendszer kerülethatárokon átnyúló hatása miatt a szükséges az önkormányzati bérlakás-gazdálkodás egységes elveinek kidolgozása, a lakástámogatási rendszer átalakításának ösztönzése. Törekedni kell az energetikai korszerűsítések és a szociális célok összekapcsolásában rejlő lehetőségek kihasználására, mintaprogramok indítására, továbbá a hajléktalanok önálló lakhatásba való visszavezetésére.

6. középtávú cél: Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása

A szociális problémák és a bűnözés kölcsönösen összefüggnek egymással. A szociális problémák elmélyülését gátolhatják, megelőzhetik a bűnmegelőzés érdekében tett intézkedések (ideértve többek között a drogprevenciót, gyermekvédelmet), amelyek eredményességét javíthatják a természetes védőhálót jelentő, támogató közösségek, innovatív közösségi megoldások.

7. középtávú cél: Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése

A szociális problémákat tovább mélyítheti a tolerancia és elfogadás hiánya, illetve a diszkrimináció. A szemléletformálás, az egyéni és közösségi felelősség erősítése a szociális városrehabilitáció sikerei fenntartásának záloga. Lényeges, hogy a szemléletformálás ne csak a szociális városrehabilitációs tevékenységek által érintett területeken élőket célozza, hanem összvárosi szinten fejtsen ki hatást. A szociális városrehabilitációs tevékenységek érintettjeit a munkahelyi diszkrimináció csökkentésével, az esélyegyenlőséget elősegítő képzési programokkal, valamint az iskolákban a szegregációt csökkentő, illetve a lemorzsolódást megelőző programok indításával célravezető segíteni. Általánosságban – nem csak az adott területre vonatkozóan – munkahelyi tolerancianövelő programokat kell indítani a befogadó munkahelyi gyakorlatok elterjesztésére. A szakembereket fel kell készíteni a speciális igényű csoportokkal és azokhoz tartozókkal való foglalkozásra. Szükség van az utcai szociális munka fejlesztésére.

A hosszú távú célok, illetve a Program középtávú tematikus céljai közötti kapcsolat az alábbiak szerint szemléltethető.

Középtávú tematikus célok / Hosszú távú célok	Kiegészítő rehabilitáció	Igényeknek megfelelő lakásállomány	Épített környezet komplex megújulása	Fizikai környezet megújítása	Befogadó társadalom	Javuló szociális mutatók
1 – Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése						
2 – Városi területek, épített környezet fizikai megújítása						
3 – Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése						
4 – Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében						
5 – Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása						
6 – Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása						
7 – Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése						

2. táblázat. A középtávú tematikus célok és a hosszútávú célok egymáshoz való viszonya

(A hosszú távú célok rövidített névvel szerepelnek a táblázatban, eredeti, mondatszerű kifejtésük az alábbi szöveges értékelésben olvasható.)

3. A Program bemutatása

A középtávú célok kijelölik azokat a témaköröket, amelyekre a helyzetelemzésben felvázolt problémák megoldását célzó beavatkozások fókuszálnak. A beavatkozások azonban a kerületek által kidolgozott és végrehajtott projektek keretei között fognak megvalósulni, ezért a Program keretei között rögzítettük a projektek minőségét, tartalmát és eredményességét javító tervezési és végrehajtási irányelveket, továbbá előzetesen kidolgozott, egymáshoz kapcsolódó beavatkozásokkal kívánjuk segíteni a kerületek munkáját és az egyes kerületi projektek közötti koordinációt, kapcsolódást. Az integráltság mellett kiemelten fontos, hogy a forrásokat területileg is koncentráljuk oda, ahol a problémák legnagyobb koncentrációja jellemző, ennek érvényre juttatását a forrásallokáció területi irányelvei és az akcióterületi lehatárolás módszertana együttesen biztosítja.

3.1. Szociális városrehabilitációs projektek tervezési és végrehajtási irányelvei

A megoldandó problémák jellegzetességei, komplexitása elengedhetetlenné teszik az alapos és átgondolt tervezést, valamint a körültekintő és koordinált végrehajtást, amelyek szükségességét a korábbi szociális városrehabilitációs projektek tapasztalatai is hangsúlyoznak. Ezért a 2014-2020 közötti időszak szociális városrehabilitációs forrásait többek között a projektek integráltságát, a forrásfelhasználás koncentrációját és az érintettek bevonását is biztosító módon kell megtervezni és felhasználni. Ennek érvényre juttatását hivatottak biztosítani a projektek tervezésére és végrehajtására vonatkozó irányelvek.

3.1.1. A projektek tartalmával kapcsolatos alapelvek

A 2014-2020 közötti időszak során a Program keretei között megvalósuló szociális városrehabilitációs projektekkel kapcsolatban az alábbi alapelveket fogalmazzuk meg.

- A szociális városrehabilitáció integrált projektek formájában valósul meg.
- A projektek tervezésében, megvalósításában egyaránt bevonásra kerül az érintett lakosság, valamint a releváns helyi/civil szervezetek.
- A rendelkezésre álló források koncentráltan kerülnek felhasználásra a akcióterületeken, annak érdekében, hogy a legnagyobb hatást váltsák ki.

Az **integrált projektek** többféle beavatkozási eszköz összehangolt alkalmazásával, jellemzően egymásra épülő, egymást erősítő módon, több érintett (pl. közszolgáltató) szervezet együttműködésével valósulnak meg, kihasználva a soft (azaz ESZA forrásokra alapozott) beavatkozásokban rejlő lehetőségeket. Ilyen projektek tervezéséhez és eredményes megvalósításához elengedhetetlen, hogy alapos helyzetfeltárást követően a célterületek egyedi

problémáit ténylegesen megoldani képes integrált beavatkozás-csomagok kerüljenek összeállításra.

A programok sikerét alapozza meg, ha az **érintett szervezetek bevonására** már a kezdeti, tervezési fázisban sor kerül, továbbá partnerként lehetnek jelen a projektek végrehajtása során is. Különösen fontos a szociális városrehabilitáció által érintett területek esetében a közszolgáltató szervezetek közreműködése (pl. célzott kapacitások és helyszíni jelenlét megteremtése), illetve a szektorközi és civilekkel való együttműködés. A programok kidolgozása és megvalósítása során építeni kell a programokban a helyi intézmények és civil szereplők, releváns korábbi szociális városrehabilitációs (vagy máshol megvalósított) programokból felhalmozott tudására. Elengedhetetlen a célterület lakosságának tervezésbe való bevonása is, akárcsak a projektek végrehajtása során a velük fenntartott folyamatos kapcsolat, kommunikáció.

A szűkösen rendelkezésre álló **források** csak akkor vezethetnek eredményekhez, ha azok **felhasználására koncentráltan** kerül sor és jól definiált, egzakt mutatók alapján meghatározott akcióterületek problémáinak megoldására irányulnak, az előzőekben meghatározott módon. A koncentrációt biztosítja annak előírása, hogy a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program városrehabilitációs ERFA (azaz infrastruktúrafejlesztési) forrásait 80%-ban csak ezeken az akcióterületeken lehet felhasználni.

3.1.2. Kidolgozási folyamat, tervezés

Az integrált szociális városrehabilitációs projektek a korábbi gyakorlathoz képest új szemléletű, megalapozott és átgondolt tervezést igényelnek. Ennek érdekében:

- elegendő időt kell biztosítani a tervezésre és a végrehajtásra,
- a tervezéshez módszertani és tartalmi segítséget kell biztosítani a kerületeknek.

Az irányelveknek megfelelő, jó minőségű elemzéssel megalapozott, az érintett szervezetekkel partnerségben és a lakosság bevonásával megvalósuló **tervezés időt és kapacitásokat igényel**, ezért legalább 12 hónapot biztosítani kell a tervezésre, továbbá gondoskodni kell a megfelelő kapacitások és szakmai támogatás tervezésbe való becsatornázásáról. A szociális városrehabilitációs projektek így 2016. január 1-től indulhatnak. Az integráltan, többféle szervezet együttműködésével, egymásra épülő intézkedések formájában megvalósuló szociális városrehabilitációs projektek eredményei csak hosszabb távon érvényesülhetnek, ezért **elegendő időt kell biztosítani azok megvalósítására**. Az új keretek között lehetőség van arra, hogy 7 (5+2) év alatt valósulhassanak meg a projektek (azaz 2016-2022 között). A hosszabb projektek szakaszos tervezésben is megvalósulhatnak (mérőföldkövek és éves forráslehívási ütemezés mellett), hogy lehetőség nyíljon a visszacsatolási rendszer által jelzett esetleges problémák korrekciójára.

Módszertani útmutató készül, amely lefekteti a szociális városrehabilitációs projektek tervezésével kapcsolatos módszertani elvárásokat, a beavatkozások kijelöléséhez használható legfontosabb társadalmi mutatókat, a beavatkozásokat megalapozó, kerületek által elkészítendő helyzetelemzés tematikáját, továbbá szakmai és módszertani iránymutatásokat ad a (fizikai és soft) programok kidolgozásához. A tervezési módszertan mellett a tervezést a lehetséges beavatkozásokat (és elszámolható költségeket) listajellel is tartalmazó **tervezési útmutató** segíti – a beavatkozások listája a TFP-tervezés harmadik fázisában készül el. A beavatkozások kidolgozása során ügyelni kell arra, hogy ne lehetetlenüljön el akaratlanul olyan beavatkozások megvalósítása, amelyek eredményesek lehetnének, csupán nem merültek fel a TFP-tervezés során. A kísérleti jellegű beavatkozásoktól sem zárkózik el a tervezett rendszer, így „egyéb” kategória is szerepelni fog a beavatkozások listájában.

3.1.3. A végrehajtás koordinációja

A szociális városrehabilitációs projekteket a kerületek valósítják meg. Munkájukat a projektek tervezéséhez és megvalósításához kapcsolódó tartalmi és eljárásrendi kérdésekben a központi koordinációt végző intézmény (ITB Programiroda) segíti, amely az alábbi feladatokat végzi:

- **Érdekképviselési** erőként egységben kezeli a kerületek szociális városrehabilitációs projektjeit és egységesen lép fel a projektekhez forrásokat biztosító operatív program(ok) irányító hatósága(i), valamint a Kormány felé a projektek végrehajtásához szükséges kérdésekben.
- Elősegíti, hogy az egyes kerületek a többiekkel közösen elfogadott irányelvek és módszertan szerint hajtsák végre projektjüket, ezért a projektek tervezési, előkészítési szakaszában **vizsgálja a projektek megalapozottságát**, azaz hogy a tervezési módszertani útmutatóban foglaltaknak megfelelően kerültek-e a projektcsomagok kidolgozásra.
- Lebonyolítja a projektek értékelését, kiválasztását.
- A projektek végrehajtási szakaszában **elvégzi a projektek monitorozását**, javaslatot tesz a program időközi módosítására.
- **Szakmai, módszertani segítséget**, támogatást biztosít a helyi/kerületi programok tervezéséhez, előkészítéséhez, a végrehajtás során felmerülő – szakmai, tartalmi, intézményi – problémák megoldásához.
- Koordinálja a projektekben felgyülemlett **tudás megosztását**, adatgyűjtést, kutatásokat végez. (A szociális városrehabilitációt szükségessé tevő jelenségeket és folyamatokat meg kell ismerni és meg kell érteni az eredményesebb beavatkozások megvalósítása érdekében. Ezt elősegítendő adatgyűjtést, célzott kutatásokat kell folytatni, amelyek kiterjednek a krízisterületek azonosítására, számbavételére, vizsgálatára és az azok kialakulásához vezető társadalmi folyamatok megismerésére, elemzésére.)

A koordinációt végző intézményt – **ITB programirodát** – a Főváros hozza létre és azt a szociális városrehabilitációs projekteken érintett kerületekkel partnerségben működteti. Ez a Főváros és

a kerületek által közösen megalkotott keretek között működő és közösen felügyelt közreműködő szervezet segíti a kerületi szociális városrehabilitációs projektek megvalósítását és felelős azokért az irányító hatóság(ok) felé. Nincs az irányító hatóság és az ITB programiroda között további közreműködő szervezet, több operatív program és/vagy több prioritás esetén egyetlen, fővárosi és kerületi kontroll alatt álló közreműködő szervezet képviseli a projektek érdekeit az irányító hatóságok felé.

Az ITB programirodai funkciók fenntartása a VEKOP 4. prioritásában meghatározott összeg 10%-ának megfelelő forrás felhasználásával biztosítandó.

A Főváros koordinálása és a kerületek valós, aktív részvétele mellett megvalósított fejlesztési programoknak több egyértelmű előnye is van:

- lehetőség nyílik az egész várost érintő stratégiai tervezésre;
- becsatornázzhatóak a kerületeknél, illetve külső szereplőknél rendelkezésre álló információk;
- az ágazati szereplők bevonásával a szakági, államigazgatási kompetenciába tartozó, valamint a területi alapú fejlesztési elképzelések összekapcsolhatók;
- a budapesti területi szereplőknek közösen nagyobb a lobbijereje;
- átláthatóbbá válik a tervezés;
- egyszerre érvényesülhetnek a kerületek helyi programvégrehajtási kapacitásainak és tapasztalatainak, illetve a Főváros átfogóbb szemléletének előnyei.

A TFP-k tervezésének tapasztalatai alapján valamennyi területi szereplő részt tud venni egy ilyen típusú partnerségi folyamatban, és erre a tervezésen túl a végrehajtás fázisára vonatkozóan is határozott igény mutatkozik.

Mivel a stratégia elkészítésének időpontjában Magyarország még nem nyújtotta be az operatív programokat az Európai Bizottsághoz, illetve a végrehajtási eljárásrend hazai jogszabályai sem kerültek kidolgozásra, egyelőre nem állapítható meg, hogy a stratégiát mekkora és milyen összetételű forrásokból és milyen végrehajtási szabályok mentén lehet majd megvalósítani.

Ez a bizonytalanság jelenti a stratégia végrehajtására a legnagyobb kockázatot, mivel a Főváros oldalán rendelkezésre állnak vagy a jelenleg létező intézményi struktúra alapján gyorsan kiépíthetőek azok a kapacitások, amelyek a prudens végrehajtáshoz szükségesek. Erre vonatkozóan a Fővárosi Önkormányzat kész javaslatot tenni a vonatkozó szaktárcák felé.

3.1.4. Forrásallokációs mechanizmusok

A forrásallokáció legfontosabb alapelvei:

- a célterületek alapvetően a krízisterületek, melyeket a krízistömbök⁹ és veszélyeztetett tömbök¹⁰ alkotnak,
- a krízis- és veszélyeztetett tömbök alapvetően társadalmi helyzetet jellemző mutatók alapján kerülnek azonosításra,
- problémaorientált megközelítés, fókuszában az emberrel,
- differenciált forrásfelhasználás,
- integrált eszközök alkalmazásának ösztönzése forrásallokációval,
- szociális innovációkat ösztönző forrásallokáció.

A szociális városrehabilitációs projektek célterületei a **krízisterületek**. A krízisterületek olyan tömbökből összeálló területek, ahol a társadalmi problémák és hátrányok koncentrációja magas. Az egyes problémák koncentrációjának mértéke eltérő lehet az egyes területeken, attól függően, hogy az érintett területet társadalmilag végletesen leromlott tömbök (krízistömbök) alkotják, vagy olyan tömbök, melyekben a negatív folyamatok már elkezdődtek és közbeavatkozás nélkül azok továbbmélyülésével akár krízistömbbé is válhatnak (veszélyeztetett tömbök).

Jóllehet az ilyen területeken a lakásállomány, a lakókörnyezet és a városszerkezeti elhelyezkedés is összefügg a kialakult/elmélyülő problémákkal, azok alapvetően társadalmi jellegűek, így **a krízis- és veszélyeztetett tömbök azonosításához elsősorban társadalmi helyzetet jellemző mutatókat kívánatos alkalmazni.**

Problémaorientált megközelítés, fókuszban az emberrel: a szociális városrehabilitációs projektek célja, hogy a krízis- és veszélyeztetett tömbökben élő lakosság problémáira fenntartható megoldásokat, helyzetüket tartósan javítani képes beavatkozásokat dolgozzon ki és valósítson meg. Ily módon minden beavatkozásnak (ideértve a fizikai környezetet érintő beavatkozásokat is) igazolhatóan a szociális városrehabilitáció célcsoportjaként kiválasztott emberek helyzetének javítását kell segítenie.

A szociális városrehabilitációs projektek forrásainak megítélésénél a projektek által megoldani kívánt problémák súlyossága, valamint a projekt által alkalmazni kívánt eszközök integráltsága képezi a kiválasztás, értékelés legfontosabb szempontjait. A problémák súlyosságát a krízisterületek lakosságának jövedelmi és munkaerő-piaci helyzete, iskolázottsága, egészségügyi, szociális, oktatási, foglalkoztatási szolgáltatásokhoz való hozzáférése és lakhatási viszonyai

⁹ Krízistömbök közé azok a tömbök tartoznak, melyek társadalmi és fizikai mutatók mentén a legrosszabb helyzetűek, ahol a hátrányok leginkább halmozódnak

¹⁰ Veszélyeztetett tömbök közé azok a tömbök tartoznak, melyek társadalmi és fizikai mutatók mentén ugyan nem tartoznak a legrosszabb helyzetűek közé, azonban a helyzet további romlását nem lehet kizárni.

tükrében kell értékelni. A **differenciált forrásfelhasználás** kiterjed mind a kerületeken belüli, mind a kerületek közötti differenciálásra (ld. az alábbi táblázatot.)

A szociális városrehabilitációs projektek megkövetelik az emberközpontú és problémaorientált megközelítést és a rendelkezésre álló **eszközök integrált alkalmazását**, ami a **források allokációjával** ösztönzendő. Ezért törekedni kell arra, hogy többségében az egyének problémáit megoldani képes beavatkozások kerüljenek kidolgozásra, ami megköveteli a társadalmi célra fordítható („soft”) – ESZA – források jelentős, legalább a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program 4. prioritásából biztosított infrastruktúrafejlesztési – ERFA – összeg 50%-ának megfelelő nagyságrendben történő) bevonását a szociális városrehabilitációs projektek költségvetésébe.

Országos hatású és/vagy módszertani fejlesztési, kísérleti projektekhez várhatóan akkor is igénybe vehetők az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program további társadalmi célú, felhasználható („soft”), ESZA-alapú forrásai, ha a beavatkozások Budapesten valósulnak meg. A szociális városrehabilitáció eszköztárát, módszereit fejlesztő **mintaprojekteket kívánatos ösztönözni** a megvalósításukhoz esetlegesen szükséges fizikai beavatkozásokat garantáló (ERFA) források biztosításával. Ilyen célokra allokálható a szociális városrehabilitációs célokra a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Programban biztosított források 20%-a, amelyeket nem feltétlenül a akcióterületeken kell felhasználni.

Célterület tipológiája	A célterület jellemzői	Források
Szűken értelmezett célterület	Az akcióterület ¹¹ maga (itt kell felhasználni a VEKOP ERFA forrásainak 80%-át).	ERFA ESZA
Tágabban értelmezett célterület	Az akcióterület lakói szempontjából releváns terület (pl. az iskola, ahova az akcióterületen lakó gyermekek járnak, azonban kívül esik az akcióterületen).	ESZA
Innovációs terület	A város területén belül bárhol (ahol a kísérleti programokhoz – a VEKOP ERFA forrásainak 20%-a erejéig – ERFA forrásokat is igénybe lehet venni).	ESZA ERFA

3. táblázat. Forráselosztás az ITB keretei között

¹¹ Az önkormányzat által kijelölt terület, amelyen a szociális városrehabilitációs projektek megvalósulnak. Kijelölésük szabályait ld. a 48. oldalon.

3.2. A beavatkozási területek kijelölése

A szociális városrehabilitáció célja, hogy többféle eszközt integráltan alkalmazó komplex beavatkozásokkal segítse azon területeken élők helyzetét, ahol egyszerre többféle – szociális és az épített környezethez kapcsolódó – probléma koncentráltan van jelen és erősíti egymást. A szociális városrehabilitációs beavatkozások célja tehát, hogy a legrosszabb helyzetű területek és lakóik helyzetén javítsanak. Ez csak a források koncentrációja mellett, többféle eszköz integrált alkalmazásával valósulhat meg, ami a források és az eszközök jó – területi és társadalmi értelemben vett – célzását igényli.

A szociális városrehabilitációs beavatkozások tervezése és megvalósítása során ezért területi szemléletet kívánatos alkalmazni és azonosítani kell a szociális problémák térbeli koncentrációjának olyan helyszíneit, ahol az elmélyült és halmozódó problémák akadályát képezik annak, hogy az ott élők helyzetükön saját erejükből javítsanak. Előfordulhat, hogy a szociális városrehabilitációs cél nem a már meglévő és koncentrált problémakör kezelése, hanem – az úgynevezett veszélyeztetett területeken – kialakulásuk megelőzése.

Budapesten jellemzően nem magas a szociális problémák területi koncentrációja, ezért a társadalmi-térbeli problémák tömbszintű vizsgálatával lehet és kell a szociális városrehabilitációs projektek beavatkozásainak célterületeit azonosítani. A KSH 2011. évi népszámlálásának adatai, a kerületi önkormányzatok szociális segélyezési adatai, valamint az ezen információkra alapozott egyszerű módszertan alapján krízis- és veszélyeztetett tömböket azonosíthatunk.

A KSH 2011-es népszámlálása alapján **a vizsgált hat statisztikai mutató** a következő:

- legfeljebb 8 osztály végzettségűek aránya a 15-59 népességben,
- munkanélküliek aránya az aktívakon belül,
- felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya,
- túlszűfolt lakások aránya az összes lakáson belül,
- szubstandard lakások aránya az összes lakáson belül,
- önkormányzati bérlakások aránya az összes lakáson belül.

A **7. mutató**, amelyet a kerület választhat ki, az alábbiak valamelyike vagy ezek közül többől képzett, komplex mutató lehet:

- rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő háztartások,
- lakásfenntartási támogatásban részesülő háztartások,
- közgyógyellátásban részesülő taggal rendelkező háztartások,
- aktív korúak ellátásában részesülő taggal rendelkező háztartások.

A 7. mutató a 2011-2013 évek átlagos értékéből adódik.

Az akcióterületek lehatárolásának alapját a krízisterületek, azaz a krízis- és veszélyeztetett tömbök képezik. A krízis és veszélyeztetett tömbök a fent leírt mutatók felhasználásával kerülnek meghatározásra. A hat (vagy hét) mutató alapján

- **krízistömb**nek minősül az a tömb,
 - amelyben a vizsgált mutatók közül legalább négy mutatónál a tömb Budapest tömbjeinek legrosszabb 10%-ába kerül vagy
 - amelyben a vizsgált mutatók közül legalább öt mutatónál a tömb Budapest tömbjeinek legrosszabb 20%-ába kerül.
- **veszélyeztetett tömb**nek minősül az a tömb,
 - amelyben a vizsgált mutatók közül legalább két mutatónál a tömb Budapest tömbjeinek legrosszabb 10%-ába kerül vagy
 - amelyben a vizsgált mutatók közül legalább három mutatónál a tömb Budapest tömbjeinek legrosszabb 20%-ába kerül.

A legrosszabb helyzetűek problémáira fókuszáló és a források koncentrációjával megvalósuló szociális városrehabilitációs beavatkozások ennek fényében olyan akcióterületen valósíthatóak meg, amelyeken magas a krízis- és veszélyeztetett tömbökben élők koncentrációja.

A források koncentrációját szolgálja, hogy az ERFA forrásokra alapozott beavatkozások döntően (legalább a VEKOP-ban szociális városrehabilitációra allokált ERFA források 80%-ának erejéig) a krízis- és veszélyeztetett tömbökből álló krízisterületen valósítandóak meg. Ide értendők az olyan közszolgáltatások fejlesztésére irányuló intézkedések is, amelyek az akcióterületen lakók által igénybe vett, de nem az akcióterületen belül elhelyezkedő közszolgáltatások fejlesztésére irányulnak. Egy kerület több, egymással át nem fedő akcióterületen is megvalósíthat szociális városrehabilitációs projekteket.

Egy kerület a projektjének **akcióterületét** a következő lehatárolási módok valamelyikének megfelelően alakíthatja ki:

- Olyan egybefüggő akcióterület, amely legalább 200 lakást tartalmaz, és amely terület lakásainak 70%-a krízis-, vagy veszélyeztetett tömbben helyezkedik el¹². E módszerrel több akcióterület is kijelölhető átfedésmentesen.
- Ahol nem kijelölhető ilyen méretű, egybefüggő akcióterület, ott a programnak a kerületben található veszélyeztetett és krízistömböket vagy egy részüket kell kijelölni akcióterületnek. Ez esetben is több akcióterület kijelölhető átfedésmentesen.
- Azon kerületek esetén, ahol a projekt – ERFA forrásra alapozott – fizikai beruházást tartalmazó beavatkozása kizárólag kerületi szintű közszolgáltatás fejlesztésére irányul, továbbá ahol a krízis- és veszélyeztetett tömbök szórványosan helyezkednek el, az akcióterület a kerület összes krízis- és veszélyeztetett tömbjére is kiterjedhet, figyelembe véve, hogy a fejlesztésre kerülő szolgáltatásnak a krízis- és veszélyeztetett tömbökben élő lakosságra kell fókuszálnia.

¹² Amennyiben az európai uniós források felhasználási szabályai megengedik, ez az érték 50%-ig is csökkenthető.

3.3. A beavatkozások bemutatása

A szociális városrehabilitációs projektek kidolgozását és az integráltság érvényre juttatását segítő a Program tervezése során kidolgozásra kerültek a helyzetértékelésben azonosított problémákra megoldásokat kínáló és egymáshoz is kapcsolódó, egymás hatásait erősíteni képes beavatkozások. A kerületek szociális városrehabilitációs projektjeinek elsősorban e beavatkozások lehetnek az építőelemei. Ezekről a középtávú tematikus célokhoz kapcsolódó beavatkozásokról ad rövid áttekintést ez a fejezet, míg a beavatkozások részletesebb leírását a 2. sz. melléklet tartalmazza.

A problémák komplexitása szükségessé teheti, az ITB tervezési logika pedig lehetővé teszi, hogy nem csak önkormányzati feladatkörbe tartozó, illetve nem kizárólag önkormányzati intézmények által ellátott feladatokhoz kapcsolódó beavatkozásokat (dőlt betűvel jelöltjük az ilyeneket) is megjelenítsünk.

3.3.1. Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése

1.1. Hátrányok leküzdését célzó szociális és gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése: A halmozott hátrányokkal rendelkező egyének és családok megerősítését, kompetencianövelését közösségi szociális munkával, krízishelyzet esetén intenzív szociális munkával lehet biztosítani. Hátrányaik leküzdését erősíthetik a háztartás-gazdálkodási képzési, illetve adósságkezelési programok, specifikusabb problémák (pszichés és szenvedélybetegek, kallódó fiatalok, stb.) esetén alacsony küszöbű szolgáltatások és nappali, közösségi ellátások. Külön figyelmet kell fordítani a gyermekek és fiatalok magas veszélyeztetettségére, illetve az ilyen helyzetek kezelésénél a megfelelő tudásra alapozott és szakszerű beavatkozásra.

1.2. Komplex foglalkoztatási szolgáltatások: A munkaerőpiacról kiszorult csoportok, pályakezdők, munkába visszatérni szándékozók számára segítséget jelenthetnek az őket a munkavállalásra képessé tevő képzési, foglalkoztatási, munkahelykeresést támogató programok, továbbá a munkaközvetítői rendszer fejlesztésével és foglalkoztatási mentorálással segíthető a foglalkoztatási esélyeik növelése. Lényeges a kapcsolódó szociális és egészségügyi problémákkal közös, komplex, az egyes célcsoportok szükségleteikhez igazodó kezelés, valamint az elsődleges munkaerőpiacra való visszatérés preferálása. A leghátrányosabb helyzetű csoportok előnyben részesítendőek a foglalkoztatási felzárkóztatásban.

1.3. Formális és nem-formális oktatási programok: A hátrányos helyzetű, illetve tanulási problémákkal küzdő gyermekek helyzetét célzott oktatási programokkal lehet javítani. Ezek irányulhatnak kompetenciaalapú, nem frontális oktatási módszerek pedagógusok számára történő átadására, lehetnek képességfelmérő és képességfejlesztési programok, illetve iskolai konfliktusokat és agressziót kezelő resztoratív programok is. Ide sorolhatóak az iskolai

mentorálás és a szülők bevonását célzó programok, a tanoda- és szabadidős programok, kortárs segítő csoportok is. Érdemes szem előtt tartani a korai fejlesztés fontosságát, a megfelelő kapacitások biztosítását és a helyi jelzőrendszer hatékonyságának javítását is a programok sikeressége érdekében. Szükséges és kívánatos lehet a releváns intézmények és civil szervezetek bevonása.

1.4. Egészségi állapot javítását célzó programok: A rossz fizikai, pszichés egészségügyi állapotban lévő, hátrányos helyzetű egyének és családjaik egészségi állapotának javítását prevenciós, szűrési, mentálhigiénés programok, nappali és közösségi ellátások, alacsony küszöbű programok biztosíthatják. Ezek mellett javasolt a rendszeres mozgás lehetőségének infrastrukturális és tényleges igénybe vételi kereteinek megteremtése, valamint az egészséges életmód terjesztését célzó programok biztosítása. Szem előtt tartandó a hátrányos szociális helyzetűek egészségügyi kirekesztődésének oldása az eljutás segítségével, TB-jogosultság szerzésének támogatásával, többszereplős modellek – egészségügyi és szociális szolgáltatók, civilek kooperációja – felállításával.

1.5. Közbiztonság javítása: Az akcióterületi lakosságon belül kiemelten a gyermekek, fiatalok, egyedül élő idősök helyzetét, biztonságérzetét növelhetik a közbiztonság javítását célzó intézkedések, mint a szomszédsági rendőrség létrehozása, a kábítószerbűnözés-ellenes fellépés erősítése, illetve különféle bűnmegelőzési eszközök, mint az függőségeket célzó prevenció, az áldozattá válás megelőzése, a büntetettek visszailleszkedését segítő programok, az utcai szociális munka, kortárs segítő képzése, vagy a kapcsolódó alacsony küszöbű szolgáltatások.

1.6. Közszolgáltatások minőségének és kapacitásának fejlesztése és az azt kiegészítő civil szféra szolgáltatásainak megerősítése, szemléletmódváltásának támogatása, hatékony együttműködési rendszer kiépítése. A közszolgáltatást nyújtó állami és önkormányzati intézmények számára szervezett módszertani és szemléletformáló programok hozzájárulhatnak a szolgáltatások minőségi fejlesztéséhez. A tevékenységükben kapcsolódó civil szervezetek, illetve lakossági önszerveződések programjai támogathatóak. Kívánatos az egyes aktorok közti széleskörű együttműködés rendszerszerű kialakítása, tevékenységeik összehangolása, valamint az intézményi, szervezeti infrastruktúra és a kapacitáshiányos funkciók fejlesztése. Kiemelten fontos a marginális csoportok számára innovatív és rugalmas szolgáltatást nyújtó civil szervezetek kapacitásfejlesztése is. Általános cél kell, hogy legyen a közszolgáltatások közelebb vitele a szociálisan rászoruló rétegekhez.

3.3.2. Városi területek, épített környezet fizikai megújítása

2.1. Közösségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése a nehezen megközelíthető területek elérhetőségének javítása céljából: A zárványterületek lakossága számára nyújthatnak segítséget a szolgáltatási és adminisztratív funkciókat ellátó kerületközpontok, városközpont irányába létesített új közösségi közlekedési kapcsolatok, illetve a meglévő kapcsolatok javítása. A

beavatkozás a menetrendi paraméterek optimalizálásától új kötött pályás vonalak létesítéséig terjedő fejlesztéseket foglalhat magában, amelyek célja a zárványterületek lakosságának (köz)szolgáltatásoktól, munkalehetőségektől való elzártságának oldása. A fejlesztéseket az alternatívák gondos vizsgálatának kell megelőznie, amelyek esetenként hiányzó szolgáltatási elemeknek, szolgáltatásoknak a területen történő létesítését, „helybe vitelét” vagy a lakosság elköltöztetésének lehetőségét is számba veszik.

2.2 Kerékpáros/gyalogos kapcsolatok és hálózat fejlesztése a területen belül és a városi hálózat irányába: Elsősorban lakótelepeken a kerékpáros és gyalogos kapcsolatok és azok hálózatának fejlesztése, közterületek, kerékpárutak és -sávok kialakításával, a közterületeknek a gyalogosok igényeit érvényesítő fejlesztésével. Erősíti a lakók környezetbarát becsatlakozásának lehetőségét a városi közlekedési hálózathoz. A kapcsolatok fejlesztésének célja a (köz)szolgáltatások, munkalehetőségek jobb megközelíthetősége.

2.3. Megfelelő mennyiségű és minőségű közösségi tér létrehozása: A krízisterületeken hiányzó közösségi terek pótlása, fejlesztése lehetséges és kívánatos is a használaton kívüli és alulhasznosított épületek, területek újrahasznosításával, közösségi funkciókat előtérbe helyező megújításával. E terek szolgálhatnak szabadidős programok, közösségépítés, közösségi szociális munka terepéül, létüknek segítenie kell a helyi kisközösségek létrejöttét, az egyéni és közösségi felelősség erősítését. Célszerű már az előkészítés során alkalmazni a közösségi tervezési megközelítést, továbbá törekedni kell a fenntartói szemlélet és felelősség kialakítására a közösségben, így a kialakított terek közösségi birtokba adására.

2.4. Közterek fenntarthatóvá és biztonságossá tétele, meglévők átalakítása, megújítása és újak kialakítása: A krízisterületek közttereinek harmonikus használatát segíti, ha a megújítások során figyelembe vesszük különböző használói csoportok eltérő közterület-használati igényeit és szokásait. Új terek létesítését és meglévők átalakítását fenntartható módon kell megvalósítani, amiben az önkormányzati erőforrások megfelelő allokációján túl a helyi csoportokkal való együttműködés is segíthet a fenntartás során. A minőség megőrzését szolgálja a térfigyelő rendszerek célszerű kiépítése, a terület beláthatóvá tétele, illetve aktív térhasználó aktorok (pl. üzletek, művészek, közhasznú szervezetek) bevonása – közreműködésükkel szabadidős programok valósíthatóak meg. Javasolt a közterek megújítását soft programelemekkel, pl. szemléletformálással, szociális munkával kísélni, a kivitelezésben célszerű közösségi tervezést alkalmazni és érvényre juttatni a biztonságot segítő, illetve a gyalogsközpontú kialakításokat.

2.5. Zöldterületek minőségének és mennyiségének növelése: A krízisterületeken általában a kevés jelen lévő zöldfelület is lepusztult; ezek pótlásánál, megújításánál szükséges szem előtt tartani a különböző használói csoportok eltérő köztérhasználati igényeit és szokásait, illetve a közösségi tervezési és innovatív, gazdaságos fenntartási (pl. szürkevízhasználatra épülő) szempontokat. Beépítéstípustól függően zöldhomlokzatok létesíthetők, vagy historikus beépítés esetén a foghíjak, belső udvarok közösségi zöldítése is lehetséges. Lakótelepeken a házakhoz

kapcsolható területek zöldítésével közösségi kertek létesíthetőek (a parkolási igényekkel kapcsolatos, illetve tulajdonjogi kérdések ezen esetekben kiemelt figyelmet igényelnek).

2.6. Energetikai épületfelújítás. A leromlott épületek lakóközösségei energiahatékonysági felújításokat célzó támogatási rendszerrel támogathatók, oktatási programok segíthetik a lakók energiahatékony életvitelének katalizálását, érdekeltté is téve őket az átadott tudás hasznosításában. A fizikai beavatkozások közül a külső hőszigetelés, a nyílászárócsere, a gépészeti felújítás, illetve – a szociális jellegű eszközöket illetően – az egyéni közműmérés és a kártyás rendszerek kialakítása kívánatos. Historikus épületeken a megszokott külső szigetelési megoldások nem alkalmazhatóak, alternatív módszerek feltárása szükséges, míg lakótelepeken a homlokzat humanizálására is törekedni kell. A beavatkozásokat a lakók szokásainak, a lakáshasználat módjainak megismerését követően kell kidolgozni. Információs rendszer felállításával biztosítható az épületállomány állapotának naprakész monitorozása. A városképi értékek tervtanácsi, tervpályázati kontrollal biztosíthatóak.

2.7. Szociálisan rászoruló társasház lakóközösségének segítségnyújtás. A szociálisan rászoruló társasházi lakóközösségek segítése többek közt a közös képviseletek (akár önkormányzati tulajdonú közös képviseletek belépésével történő) professzionalizációjának támogatásával is megvalósítható, új lakás-eszközkezelői rendszermegoldások alkalmazásával, illetve szemléletformáló beavatkozásokkal, adósságkezelési programokkal. Ahol lehetséges, ott kívánatos, hogy a segítségnyújtó eszközök, intézkedések a lakók tervezésbe és kivitelezésbe történő aktív bevonásával, közösségi szociális munkával támogatva valósuljanak meg, a tulajdonosi kötelezettségek hangsúlyozása mellett. A kapcsolódó munkákban a helyi munkanélkülieknek munka, illetve képzési gyakorlati hely biztosítható. A műszaki és intézményi megoldások kiválasztásánál messzemenőig figyelembe kell venni a lakás- és ingatlanhasználati módok sajátosságait.

3.3.3. Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése

3.1. Egyének közötti kapcsolatok erősítése. A krízisterületek lakosságának körében szociális munkával, közösségi akciókkal (pl. klubokkal) segíthető elő a kapcsolatok kiépítése, kisközösségek szerveződése. Az egyén és az intézmények, ellátórendszerek közti kapcsolat erősítése tanácsadással, jelzőrendszerek kiépítésével és működtetésével erősíthető, a hivatalos eljárások (pl. kilakoltatás) meglépése előtt szerencsés esélyt adni a változtatásra intenzív családsegítéssel, civil szervezetek bevonásával, alacsony küszöbű szolgáltatások biztosításával. Mindehhez javasolt az egyes érintett ügyintézők, intézmények közti rendszeres kommunikáció. Az egyének öngondoskodásra való képessé tétele szociális munkások, családsegítők bevonásával segíthető.

3.2. Kisközösségek létrejöttének segítése. Az adott területen közösségi, szociális feladatokat ellátó közösségi sejtek, kezdeményezések, szerveződések bevonhatóak a tervezett programokba.

Az egyes épületek lakóinak közösséggé válását közösségi terek és helyiségek létrehozásának támogatásával, a felújítási, állapotfelmérési munkákba való bevonással, női önszolgáltató programok szervezésével, a meglévő szervezetek hálózatosításának segítségével, támogatásukkal, szomszédsági programokkal lehetséges elősegíteni.

3.3. Ifjúsági szociális munka: A fiatalok számára szociális munkások, segítők és civilek jelenlétével működtetett, akár nyitott, akár zárt közösségi terek létrehozása helyszínt biztosíthat tanácsadások, képzések, programok számára is. Kortárs segítőkét fővárosi szinten szervezetenként célszerű bevonni mentorprogramok és utcai szociális munka biztosításába. Az ifjúsági szociális munkára irányuló tevékenységek sikerét előrelendíti az oktatási és gyermekvédelmi intézményekkel fenntartott kapcsolat.

3.4. Közösségi szociális munka alkalmazása a közösségek szervezésében és a közösségi konfliktusok megoldásában: A helyi kisközösségek, lakóközösségek működőképességét szolgálja, ha el lehet fogadtatni a közösségi szociális munka alkalmazását a rehabilitációs munkához kapcsolódó intézményekkel, így a megvalósító szervezettel, a lakáskezelőkkel, iskolákkal, közterület-felügyelőkkel, stb. Célszerű a társasházak támogatása a közösségi szociális munkások alkalmazásához, illetve azok specifikus, például ifjúsági vagy utcai alkalmazásának katalizálása.

3.5. Családsegítők bekapcsolása krízishelyzetek kezelésébe: Intenzív családsegítéssel, egyéni adósságkezeléssel, egyéni stratégiák kidolgozásával és menedzselésével biztosíthatunk esélyt a segítségre szoruló, krízishelyzetben lévő családoknak arra, hogy képessé váljanak a magukról való gondoskodásra. Ezt segítheti a háztartásvezetési ismeretek oktatásának, gyermekek mentorálásának, megtartó gyermekvédelmi beavatkozásoknak, „mesélő anyukák programjának” alkalmazása is, míg közösségi szociális munkával biztosíthatjuk az egyén megerősítését, ahol ez szükséges a családi vagy társasházi közösség stabilitásának biztosításához.

3.6. Lakók bevonása a tervezésbe és a megvalósításba: A helyi, társasházi kisközösségek igényeinek közösségi tervezési keretek között történő felmérése, a felmérések eredményének és annak megvalósíthatóságának ismertetése, továbbá esetleg bizonyos kivitelezési elemekbe történő bevonás, részvétel segítheti a beavatkozások elfogadottságát, hasznosságát és fenntarthatóságát.

3.7. Bizalom létrehozása/megerősítése az egyén és az intézmények között, illetve az egyes egyének között: Az akcióterület lakossága és a vele kapcsolatba kerülő intézmények közti partneri kapcsolat kiépítését segíti a folyamatos, következetes, minden érintett számára érthető kommunikáció, illetve a konfliktusok azonnali kezelése (akár mediátor, közösségi szociális munkás bevonásával). Az egységes kommunikációs terv, a folyamatos egyeztetések, a személyi-szervezeti stabilitás mind e célokat szolgálhatják. Lényeges az egyes intézmények közti partneri kapcsolat biztosítása is.

3.3.4. Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében

4.1. Foglalkoztatás bővítése új vállalkozások elősegítésével a célterületen: Az akcióterület üres helyiségeinek munkahelyteremtéshez kötött kedvezményes bérbeadásával, startup inkubációs programokkal, közösségi WiFi-vel, co-working irodák létesítésével, vállalkezési övezetek kijelölésével egyaránt erősíthető a környék foglalkoztatási potenciálja. Ezen eszközök hatékonyságát helyi vállalkozásfejlesztési stratégia kidolgozása alapozhatja meg, amit vállalkezói fórumok és partnerségi kapcsolatok kialakítása (pl. Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány, kamarák, más programok, stb.) egészíthet ki.

4.2. Munkanélküliek foglalkoztatásának támogatása a vállalkezói, a nonprofit és az önkormányzati szektorban: A munkanélküliek, hátrányos helyzetűek, megváltozott munkaképességűek alkalmazását segítheti a szociális gazdaságban rejlő lehetőségek jobb kiaknázása, innovatív szociális foglalkoztatási programok segítése. Hasonló célt szolgálhat a szociális mikrohitelprogramok, tranzitfoglalkoztatás szervezése, az önkormányzati beruházásokban munkanélküliek alkalmazása, illetve a közmunkaprogramok rehabilitációs programokkal való összekapcsolása, folyamatosságának biztosítása is. Mindehhez megfelelő tudással rendelkező koordináló szervezet létrehozás javasolt.

4.3. Foglalkoztatás elősegítése képzéssel, tanácsadással, állásközvetítéssel, mentorálással: Álláskereső klubokkal, tréningekkel, kompetenciafejlesztéssel javíthatóak az akcióterületek hátrányos munkaerő-piaci helyzetű lakosságának foglalkoztatási esélyei. További eszközként kínálkozhat a közvetítés álláskeresők és munkaadók között, állásbörzék szervezése a munkaadók részvételével, piacképes, szintfelmérésre épülő képességfejlesztő és képzési programok biztosítása a piacképes tudással nem rendelkezők részére, vagy akár önsegítő csoportok létrehozása. Növelheti az esélyjavítás hatékonyságát a munkaadók célzott tájékoztatása a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatásával járó előnyökről, akár fővárosi szinten, kerekasztalos formában.

3.3.5. Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása

5.1. Hátralékos társasházak műszaki, gazdasági és szociális átvilágítása, stratégia és beavatkozási alternatívák kidolgozása: A pénzügyi nehézségekkel küzdő társasházak műszaki, gazdasági és szociális átvilágítása együttesen biztosít lehetőséget a lakók, lakóközösség problémáinak megoldását segítő beavatkozások, valamint energetikai és egyéb felújítási alternatívák kidolgozásához. A társasházi problémákat komplex módon kezelő és azokat komplex eszköztárral megoldani kívánó programok kidolgozása szükséges, ami speciális tudást, valamint a társasházak kezelőinek és képviselőinek együttműködését igényli.

5.2. Helyi szociális lakásügynökségek felállítása: A krízisterületeken zsúfoltan élő, önálló lakással nem rendelkező családok lakhatását lakásügynökségek létrehozása segítheti, amelyek a krízisterület tágabb környezetében lévő nem hasznosított magánbérleti lakások bevonásával az arra rászoruló családoknak több éves, megfizethető, elfogadható minőségű lakhatást biztosíthatnak. A programba bevont lakások tulajdonosaival hosszabb távú szerződések köthetőek, melyek használata akár lakás- és épület-felújítási elemekkel is összeköthető. A programba önkormányzati, sőt, újonnan kialakított lakások is bevonhatóak.

5.3. Önkormányzati szociális szállásrendszer: A krízisterületeken élő hátralekös, felmondott szerződéssel rendelkező bérlők alacsony, de társadalmilag elfogadható minőségű, kiszámítható és megfizethető önkormányzati lakásokban (szociális szállásokban) helyezhetőek el. Az elhelyezésért a bérlőknek együtt kell működniük az ellátórendszerrel, melynek elemei közül elengedhetetlen az önkormányzati lakásosztály közreműködése, mivel a beavatkozás feltétele a megfelelő önkormányzati ingatlanvagyon megléte. Amennyiben a program megfelelő önkormányzati lakásállomány hiányában magánlakásokat is kezel, úgy célszerű a beavatkozásokat a lakásügynökön keresztül megvalósítani, jelentős szociálmunka-kapacitás biztosításával.

5.4. Tisztán önkormányzati tulajdonú épületek felújítása, építése, kezelése: Az önkormányzati tulajdonú leromlott épületek felújításával, korszerűsítésével javítható az alacsony jövedelmű, hátrányos helyzetű célcsoportok lakáshelyzete, például fiatal családok számára megfizethető, hátralekossági csapdától mentes lakhatás biztosítható. A kidolgozott beavatkozásnak illeszkednie kell a helyi lakáspolitikai koncepcióhoz, így az esetleg felállított lakásügynökség szervezetéhez, és feltétele a lakásosztály közreműködése, illetve egy működőképes lakástámogatási-lakbérpolitikai rendszer.

5.5. Legrosszabb állapotú épületek bontása és ehhez kapcsolódóan átlátható mobilitási terv kialakítása a biztos lakhatás végett: Az akcióterület legrosszabb állapotú épületeinek a lebontása is megfontolható, amennyiben azt az épületállományra vonatkozó minőségtérkép indokolja. A lakók életminőségének romlása mobilitási terv alapján megakadályozható. Mind az épületállományra vonatkozó minőségtérkép, mind a mobilitási terv megléte feltétel a bontásra vonatkozó döntés meghozatalához és a bontás megkezdéséhez. A mobilitási tervnek illeszkednie kell a hosszú távú lakáshelyzet-rendezési és szociálisbérlet-lakás-programhoz, amelyet mindezeket megelőzően ki kell dolgozni. Az épített örökség szempontjából értékes épületek bontása helyett inkább a más funkcióval történő hasznosításukat célszerű elősegíteni.

3.3.6 Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása

6.1. Közterületek biztonságának növelése: A közterületek kialakításának módjával, funkcióiknak gazdagításával, megfelelő közvilágítással és térfigyelő, illetve kapualji kamerák kihelyezésével, valamint közterület-felügyelet biztosításával és a kapuk zárásával biztosítható a közterületek biztonságának növelése. A beavatkozás részvételi tervezéssel és intenzív lakossági kommunikációval valósítható meg, horizontális szempontként érvényesítve a közterület-fejlesztések során.

6.2. Szomszédsági rendőrség (közösségi rendészeti kezdeményezések): A rendőri állományból munkaidőn túli szolgálatban kikerülő szomszédsági rendőrök bizalmi viszonyt építhetnek ki a helyi közösséggel, információt, felvilágosítást és segítségnyújtást adva és kapva annak tagjaitól. Ehhez – a rendőrség szervezetével való sikeres együttműködésen túl – az érintett állomány speciális kommunikációs képzése szükséges.

6.3. Reintegrációs program: A bűncselekményt elkövetettek visszailleszkedését támogató rendszerek, az egyéni mentorálás és az érintettekkel való csoportos foglalkozások csökkentik a visszaesés és a rossz minták környezetnek való átadásának veszélyét. A beavatkozások végrehajtásába civil szervezetek is bevonhatók.

6.4. Szemléletformálás és tájékoztatás: Segítségnyújtási lehetőségekről, jogszabályokról való tájékozódási lehetőség biztosítása – elérhető, mindenki számára nyilvános információs pont létrehozása, különféle fórumok, események, előadások, kiadványok, kisfilmek, kampányok, médiamegjelenések. Mindez az egyéni és közösségi szinten egyaránt érvényesülő közöny és felelősség hiány felszámolásához is hozzájárul. Civil szervezetek bevonása e beavatkozástípusnál is lehetséges.

6.5. Helyi drogstratégia elkészítése. A krízisterületeken élő iskoláskorú gyermekek, fiatalok és egyéb veszélyeztetett célcsoportok kockázati magatartásának feltárásával, az alkalmazható eszközök kiértékelésével, helyi Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok kialakításával és további felmérésekkel biztosítható a helyi speciális adottságokra és problémákra reagáló stratégiák elkészítése, melyek meghatározzák a legalkalmasabb beavatkozási módokat. Amennyiben a projektgazda nem rendelkezik drogstratégiával, úgy annak elkészítése bármely további drogprobléma kezelésére irányuló beavatkozás mellé előírható.

6.6. Drogprevenciós, egyéb addikciókat megelőző programok A droghasználat, kiemelten a kemény drogok használatának terjedése, az iskoláskorúak, fiatalok függővé és áldozattá válása, valamint a droghasználat mellett egyéb függőségek – pl. alkoholizmus – is a bűncselekmények kiváltó okai közé sorolhatók. Ennek megelőzésére átfogó egészségügyi, tájékoztató, iskolai prevenciós programokkal, kulturális közvetítő tartalmakkal lehetséges fellépni. Ilyen akciókat a leghatékonyabban civil szervezetek képesek megvalósítani.

6.7. Áldozattá válás megelőzése: A gyermek- és fiatalkorúak, idősek és nők bizalom- és információhiányból, felkészületlenségből eredő áldozattá válása ellen ismeretbővítéssel, kulturális közvetítő tartalmakkal lehet tenni. A tervezés során érdemes szem előtt tartani, hogy a kortárs csoportok bűnelkövetésre irányuló, szándékerősítő hatása jelentős erővel bír. A beavatkozás kidolgozását és céljainak érvényre juttatását nagymértékben segítheti a civil szervezetek bevonása.

6.8. Alacsony küszöbű programok: A drogfogyasztók, ex-drogfogyasztók, kábítószer kipróbálók és egyéb függőségben szenvedők számára általában korlátozottan vagy egyáltalán nem érhetőek el helyben működő, hozzáférhető addiktológiai egészségügyi szolgáltatók. Az ellátórendszer kiépítése felé megtett első lépést segíti, ha az ellátásnak nem feltétele okmányok felmutatása vagy szermentesség, tehát összességében az ellátás nincs a használók számára nehezen teljesíthető feltételekhez kötve. A programoknak figyelembe kell vennie az iskolás- és fiatalkorúak kiemelt veszélyeztetettségét.

6.9 Utcai szociális munka fejlesztése: Az utcán csellengő fiatalok és gyermekek, illetve az életvitelszerűen utcán élők közszolgáltatásokkal szembeni bizalomhiánya és tájékozatlansága csökkenthető, oldható utcai segítők alkalmazásával. Tevékenységük kiterjedhet felderítésre, segítségre, információnyújtásra, kapcsolattartásra, a jelzőrendszerben való részvételre, intervenció kezdeményezésre, vagy akár ügyintézésben való segítségnyújtásra is. Az utcai segítői munka biztosítására civil szervezetek bevonása javasolt.

3.3.7. Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése

7.1. Szemléletformálás – lakossági érzékenyítési programok: A lakosság problémaérzékenységének növelése, az elutasító és közömbös magatartás helyett odaforduló, segítők, elfogadó magatartás népszerűsítése, terjesztése, valamint a krízisterületekkel és az ott élőkkel szembeni negatív sztereotípiák csökkentése érzékenyítési programokkal lehetséges. Ez történhet imázsjavító kommunikációs tartalmak, kampányok segítségével, vagy akár befogadó, nagyobb térségnek szóló rendezvényeken, a krízisterület értékeinek bemutatásán keresztül. Az érzékenyítési programok másik területe a bontásokhoz, felújításokhoz kapcsolódó állandó és ideiglenes lakóhelyváltási folyamatot érinti, ahol az új lakókat fogadó környezetet kell a befogadásra felkészíteni.

7.2. Szakemberek és ügyfélkapcsolati dolgozók képzése: A hátrányos helyzetű célcsoportokkal foglalkozó szakemberek problémaérzékenységének, hátrányos helyzetű célcsoportokkal kapcsolatos ismereteinek növelése hozzájárul segítők munkájuk hatékonyabb ellátásához. Ennek érzékenyítési tréningek, módszertani fejlesztések és tapasztalatcserét támogató programok szolgálhatnak eszközül, civil szervezeteknek a programokba történő bevonása pedig növelheti azok eredményességét.

7.3. Befogadó munkahelyek: A munkáltatók problémaérzékenysége, hátrányos helyzetű célcsoportokkal kapcsolatos ismeretei tréningekkel, jó gyakorlatok megosztásával, ismeretterjesztő anyagokkal, befogadó munkahelyi programokkal és rugalmas foglalkoztatási feltételek biztosításával növelhető. Tájékoztatót nyerhetnek a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatásának előnyeiről, hozzájárulva munkába állásukhoz, munkában tartásukhoz. Ebben a közszolgáltatók jó példával járhatnak elől, a szemléletformáló befogadási programok előkészítésébe, megvalósításába civil szervezetek is bevonhatóak.

7.4. Szegregáció csökkentése az iskolákban: Az iskolákban, játszótereken előforduló kiközösítés, intézményeken belüli intolerancia megelőzését, csökkentését eredményezhetik a kortárs kapcsolatok erősítését szolgáló programok, a szociokulturális hátrányokat csökkentő felzárkóztató programok, valamint közvetett eszközök – pl. kulturális és sportprogramok – iskolai alkalmazása, pozitív életutak bemutatása. Ezen eszközök alkalmazásához civil szervezetek, társadalmi vállalkozások is bevonhatóak.

SZOCIÁLIS VÁROSREHABILITÁCIÓ TEMATIKUS FEJLESZTÉSI PROGRAM

MELLÉKLETEK

4.1. melléklet: A TFP tervezés folyamatának bemutatása	61
4.1.1. A partnerségi tervezési folyamat	63
4.1.2. Nyilvánosság biztosítása	76
4.2. melléklet: Javasolt beavatkozások részletes kifejtése	85
1. Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt fejlesztése	88
2. Városi területek, épített környezet fizikai megújítása.....	99
3. Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése	107
4. Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében	117
5. Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása.....	121
6. Bűnmegelőzés, drogreprevenció, közbiztonság javítása	126
7. Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése.....	133

TEMATIKUS FEJLESZTÉSI PROGRAMOK

4.1. melléklet: A TFP tervezés folyamatának bemutatása

4.1. melléklet: A TFP tervezés folyamatának bemutatása

A 2014-2020-as uniós költségvetési időszak jogszabálycsomagjában jelentősen megerősítésre került a fenntartható és integrált szemléletű városfejlesztés, továbbá új eszközként bevezetésre került az Integrált Területi Beruházás (ITB). A „2018/2013. (XII. 29.) Korm. határozat a gazdaságfejlesztési célokat szolgáló operatív programok esetében az integrált területi beruházás eszköz alkalmazásának módjáról, valamint az eszköz használatához szükséges feltételekről” megerősítette az ITB – a források hatékony és eredményes felhasználása érdekében történő - bevezetését. A jogszabály arról is rendelkezett, hogy az eszköz a gazdaságfejlesztési célokat szolgáló operatív programok keretében Budapest Főváros esetében is alkalmazásra kerüljön. A területfejlesztési törvény felhatalmazása alapján – területfejlesztési feladataiból adódóan – a Fővárosi Önkormányzat hangolja össze a budapesti önkormányzatok fejlesztési elképzeléseit.

A Regionális Operatív Programok Irányító Hatósága (ROP IH) felkérést intézett a Fővároshoz a 2014-2020 közötti időszak fejlesztési irányainak, irányelveinek és a megvalósítást szolgáló projektesomag meghatározásához. A tervezési folyamathoz az Irányító Hatóság a KMOP 5.1.1. pályázat keretében támogatást, mentori segítséget nyújt. Jelen dokumentum célja a tervezési folyamat peremfeltételeinek és elért eredményeinek ismertetése.

4.1.1. A partnerségi tervezési folyamat

A Szakmai Munkacsoport működése

A ROP IH Integrált Területi Beruházás kidolgozására irányuló felkérését követően Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala e stratégiai dokumentumok létrehozását szolgáló tervezési keretet hozott létre. A kiindulópontot az a szándék képezte, miszerint az összvárosi érdekeken nyugvó stratégia megalkotása széles körű, folyamatos együttműködést igényel, jól működő partnerséget feltételez a kerületi önkormányzatokkal, Pest megye Önkormányzatával, az érintett kormányzati szereplőkkel, illetve a gazdasági és civil szereplőkkel. Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala ezért az ITB kidolgozására Szakmai Munkacsoportot hívott létre, melynek üléseire heti rendszerességgel kerül sor.

Az első, 2014. február 4-én megtartott ülésen a munkacsoport összetétele került bemutatásra. A Döntéshozói Munkacsoport 2014. március 13-i ülésén a tapasztalatok és beérkezett javaslatok alapján a Szakmai Munkacsoport összetétele kibővítésre került, így az ITB tervezését az alábbi tagsággal rendelkező Szakmai Munkacsoport végezte:

A Szakmai Munkacsoport tagjai:

<i>Delegáló szervezet</i>	<i>Delegált tag neve</i>
<i>Szavazati joggal rendelkező tagok</i>	
Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal	Finta Sándor, Maczák Johanna
I. kerület	Márkus István
II. kerület	Lánszki Regő, Károlyi Helga
III. kerület	Virág Benedek, Czékó Gábor
IV. kerület	Mihályi Apor Zsolt
V. kerület	(nem delegált tagot)
VI. kerület	Magyar Mihály, Matus István
VII. kerület	Csombordi Sándor
VIII. kerület	Alföldi György DLA, Horváth Dániel
IX. kerület	Madár Éva, Kosik Gáborné
X. kerület	Hegedűs Viktória
XI. kerület	Takács Viktor
XII. kerület	Szabó-Kalmár Éva, Rózsa Zoltán
XIII. kerület	Muraközi Réka
XIV. kerület	Balog Melinda, Pavlics Tamás
XV. kerület	Sipos Gábor, Béres Marianna
XVI. kerület	Baranyai Zsolt, Dr. Pécsi Mária
XVII. kerület	Szemán Zoltán, Ulicsák Szilárd
XVIII. kerület	Szerdahelyi-Németh Klára
XIX. kerület	Berencz Ibolya, Vadon Etelka, Szóts Barbara
XX. kerület	Trummer Tamás
XXI. kerület	Kraxner István, Kálcsics Ferenc
XXII. kerület	Zathureczky Zsolt
XXIII. kerület	(nem delegált tagot)
<i>Tanácskozási joggal rendelkező tagok</i>	
Miniszterelnökség	Dr. Schneller Domonkos
BM TÉÖHÁT	Dr. Iván Andrea, Dr. Dömötör Tamás
EMMI	Tenczer Tamás
BFVK	Kiss Máté, Blahó Edit
Budapest Esély	Erdélyi Tea, Szalay-Komka Norbert
Magyar Máltai Szeretetszolgálat	Morva Emilia, Végh Miklós
Habitat for Humanity	Koltai Luca

A koordinációs munkacsoport tagjai:

<i>Szakértők</i>	
Balás Gábor	közgazdász, fejlesztéspolitikai szakértő
Borbás Gabriella	közgazdász, fejlesztéspolitikai szakértő
Dr. Fonyódi Mariann	okl. építészmérnök
Bedőcs Bernadett	okl. geográfus
Csengődi Sándor	közgazdász, fejlesztéspolitikai szakértő
Baranyai Zsolt	szociológus
Dr. Szabó Julianna	okleveles építészmérnök, okleveles geográfus
Dr. Csizmady Adrienne	szociológus
Dr. Hegedüs József	közgazdász, szociológus
Somogyi Eszter	közgazdász
Sárány Csilla	okl. építészmérnök
<i>Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal – szakmai koordináció</i>	
Maczák Johanna	Városépítési Főosztály
Pósfai Zsuzsanna	Városépítési Főosztály
Kováts Bence	Városépítési Főosztály
Havassy Enikő	Városépítési Főosztály
Tatárné Varga Ivett	Városfejlesztési Főpolgármester-helyettesi Iroda
<i>Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal – projektmenedzsment és -lebonyolítás</i>	
Bayer Orsolya	Projektmenedzsment Főosztály
Mátrai Réka	Városépítési Főosztály
Dr. Bencze Anna	Városépítési Főosztály
Bogáti Beáta	Városépítési Főosztály
Bucsek Mária	Városépítési Főosztály
Turán Evelin	Projektmenedzsment Főosztály

A Szakmai Munkacsoport-ülések bemutatása

<i>SzMCs ülés dátuma</i>	<i>SzMCs-ülés témájának rövid összefoglalása</i>
I. szakasz	
Középtávú célok meghatározása	
2014. február 5.	Az ülésen a tagok áttekintették a TFP és a tervezési folyamat kulcskérdéseit. Prezentáció keretében elemzés hangzott el a szociális városrehabilitáció jelen helyzetéről, valamint a fejlesztési irányokról előterjesztett szakértői javaslatokról. Végül az utóbbi anyag kapcsán a közös tervezési munka kereteinek, a fejlesztési irányok kijelölésének, pontosításának részleteiről zajlott helyzetelemző eszmecsere a munkacsoport-tagok között.
2014. február 12.	Az ülés célja a közös tervezési munka kereteiről és a fejlesztési irányok kijelöléséről, pontosításáról folytatott helyzetelemző vita végigvitele és lezárása volt. Az ülésen a Városkutató Kft. és a Rév8 Zrt. munkatársai mutattak be összesen három prezentációt korábbi szociális városrehabilitációs projektek tapasztalatairól, illetve a Tematikus Fejlesztési Programok várható finanszírozási hátterére vonatkozó jelenleg ismert keretekről és információkról.
2014. február 19.	Az ülés célja azon középtávú célok azonosítása volt, amelyek a Budapest 2030 Hosszú távú Városfejlesztési Konceptióban kijelölt hosszú távú célokhoz vezető lépések kijelölését segítik. Azonosításukhoz a korábbi két alkalommal megvitatott helyzetelemző munka eredményei szolgáltak háttérül, melyek áttekintését követően a munkacsoport tagjai kiscsoportos beszélgetésekben gondolták tovább az eddig azonosított problémák megoldására, illetve lehetőségek kihasználására kínálkozó lehetőségeket.
2014. február 26.	Az ülés célja a középtávú célok konszenzusos véglegesítése, illetve a tematikus célok sorrendbe állítása volt.
II. szakasz	
Tervezési és végrehajtási irányelvek meghatározása	
2014. március 19.	A tagok tájékoztatást kaptak a Döntéshozói Munkacsoport március 13-i ülésén elhangzottakról, kiemelten a középtávú célrendszer elfogadásáról. Az ülés célja a korábban meghatározott középtávú célok konkrétabb beavatkozási eszközökre való lebontása volt. Ennek érdekében a résztvevők három, területi alapon meghatározott téma szerint beszélhettek meg, hogy milyen, a korábban meghatározott középtávú céloknál, illetve azok alpontjainál konkrétabb javaslataik vannak szociális városrehabilitációs beavatkozások tervezésére.
2014. március 26.	A tagok részletes tájékoztatást kaptak a Főpolgármesteri Hivatal által a szakmai szervezetek képviselői, valamint a civil lakosság számára szervezett nyilvános fórum eredményeiről. Az ülés célja a tervezési, végrehajtási és intézményi keretekről szóló szakértői előterjesztés megvitatása volt, melynek tartalma alapvetően a február 19-i és március 26-i szakmai munkacsoport-üléseken elhangzottakra épült. Ennek részeként szóba kerültek a javasolt tervezési és megvalósítási irányelvek, intézményrendszeri célok, szervezeti, eljárási és kiválasztási kérdések, a tematikus célok kívánatos szerepe, valamint a tervezés kereteivel kapcsolatos elvárások.
2014. április 2.	Az ülésen elsősorban a tervezési, végrehajtási irányelvekről szóló szakértői előterjesztés megvitatásának folytatására, Döntéshozói Munkacsoport-ülés előtti véglegesítésére került sor. A Főváros részéről bemutatásra kerültek azok a kért projektjavaslatok, melyekben kerületenként egymilliárd forintból, legfeljebb három projektjavaslatra és 50%-os humán fejlesztési (ESZA) aránnyal foglalmazták meg a kerületek elvi projektötleteket. Ezt követően került sor az előző ülésen elkezdett munka folytatására, átbeszélve az integrált projektekhez kapcsolódó forrásmegkötések, a végrehajtás koordinációja és a forrásallokációs mechanizmusok eddig nem tisztázott részleteit.

<i>III. szakasz</i>	<i>A programban alkalmazandó beavatkozások kidolgozása, illetve az akcióterületi lehatárolás és a helyzetfeltárás szabályainak meghatározása</i>
2014. április 30.	A tagok tájékoztatást kaptak a Döntéshozói Munkacsoport április 16-i ülésén elhangzottokról, majd kezdetét vette az egyes tematikus célok tartalmának, illetve az azokhoz kapcsolódó javasolt beavatkozások megvitatása. Ennek érdekében minden tematikus cél kapcsán annak szakértője mutatta be a javasolt beavatkozásokat: az ülés során a munkacsoport négy cél tárgyalásával végzett a hétből.
2014. május 7.	Az ülésen folytatódott az egyes tematikus célok tartalmának, illetve az azokhoz kapcsolódó javasolt beavatkozások megvitatása. A munka ez alkalommal is a témafelelős szakértők prezentációi alapján folyt. Az ülés során a munkacsoport a fennmaradt három cél tárgyalását végezte el.
2014. május 14.	Az ülésen a Főváros összefoglalása alapján a munkacsoport-tagok elfogadták a javasolt beavatkozások előző két ülésen tárgyalt listáját, majd a szakértők bemutatták az általuk – különböző módszertani elvekkel – készített, kerületenként tömbökre bontott krízisterületi térképeket. A szakértők prezentációja után megkezdődött az akcióterületi lehatárolás módszertanának vitája.
2014. május 21.	Az ülésen a munkacsoport-tagok egyfelől megvitaták és lefektették a veszélyeztetett és krízisterületek meghatározásának módszertanát, illetve lezárták az akcióterületek lehatárolása kapcsán nyitva maradt kérdéseket, másfelől pedig megvitaták a kerületenként elkészítendő megalapozó helyzetelemzésekről előterjesztett tematikát.

Kommunikáció a Szakmai Munkacsoport-tagokkal

Az ülések háttéranyagai

Az ülések háttéranyagát egyrészt az ülésekre való felkészülést segítő, az ülések tárgyát képező témákat bemutató anyagok – így kiemelten a napirend és a prezentációk – másrészt az üléseket lezáró, az elhangzottakat rögzítő anyagok – kiemelten az emlékeztető és jegyzőkönyv – képezték.

A soron következő ülésre felkészítő anyagokat a Főpolgármesteri Hivatal munkatársa legkésőbb az ülést megelőző napon e-mail formájában megküldte a munkacsoport tagjai számára. Ezzel párhuzamosan az ülések anyagai a belső honlapra is feltöltésre kerültek a tagok számára, illetve a munkacsoport-tagok az ülésen nyomtatva is kézhez kapták.

Az ülésekről a hangfelvételen alapuló szó szerinti jegyzőkönyv és emlékeztető készült. Az emlékeztetőt a munkacsoport-ülésen esetlegesen felmerült egyéb, kiosztásra nem került háttéranyaggal (pl. tanulmányok, térképek) együtt a Főpolgármesteri Hivatal munkatársa megküldte e-mailben a munkacsoport résztvevői számára. A háttéranyagokat rendszerint a következő ülés meghívójával együtt küldte el a munkacsoport-tagoknak, és ezek a belső honlapra is felkerültek. A szó szerinti jegyzőkönyv technikai okokból később készült el, ezt a tagok a belső honlapon keresztül tekinthették meg.

A felmerülő kérdések megválaszolása

A munkacsoport ülésein, illetve az egyes ülések közötti időszakban a tagok részéről számos kérdés, felvetés fogalmazódott meg. Ezek megválaszolása, a kérdés és a válasz megfelelő rögzítése egyrészt a hatékonyság miatt volt fontos, másrészt építette a tagok bizalmát a folyamat átláthatósága és hitelessége szempontjából.

A technikai kérdéseket (pl. az ülés logisztikájával kapcsolatos részletek) a Főpolgármesteri Hivatal közvetlenül és azonnal válaszolta meg.

Az ülésen felmerült tartalmi kérdések név szerint és a felvetés pontos meghivatkozásával kerültek rögzítésre az emlékeztetőben – amennyiben a válasz is elhangzott az ülésen, értelemszerűen annak összefoglalásával együtt. Amennyiben a megválaszoláshoz több idő volt szükséges, úgy a következő ülésen került napirendre.

A belső honlap működtetése

A belső honlapot a Főpolgármesteri Hivatal működtetette azzal a céllal, hogy biztosítsa a tagok számára az információk gyors elérhetőségét és kereshetőségét. A tagok a Hivatal által végzett felhasználói regisztrációt követően váltak jogosulttá a honlaphoz való hozzáférésre.

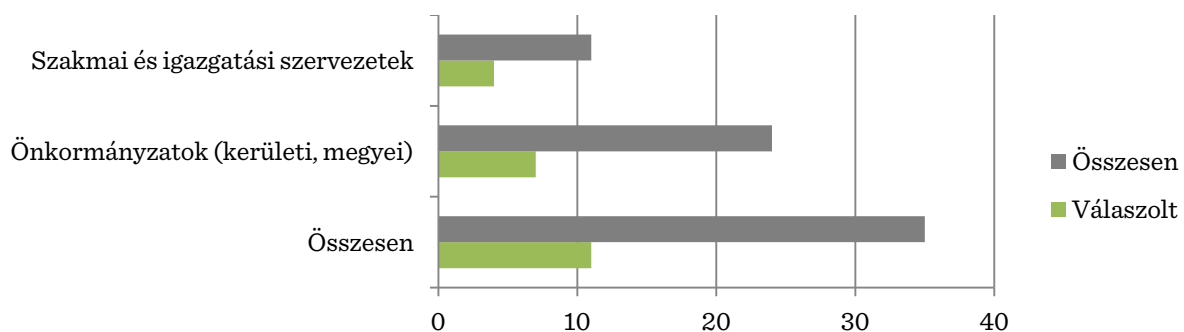
A honlapon megtalálhatóak voltak a Szociális városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Programmal kapcsolatos háttéranyagok (tanulmányok, jogszabályok), valamint a munkacsoportok működésével és üléseivel kapcsolatos dokumentumok és hírek.

Visszajelzések a Szakmai Munkacsoport-ülésekről

2014. márciusában a Szakmai Munkacsoport-tagok körében kérdőíves felmérés zajlott. A kérdőívezés célja az volt, hogy kiderüljön:

- egyértelmű-e a tagok számára a TFP tervezési folyamata,
- milyen elvárásaik vannak TFP tervezéssel kapcsolatban,
- eddigi tapasztalatok alapján a Szakmai Munkacsoportok szervezésében, a háttéranyagok mennyiségében, minőségében, az ülések levezetésében milyen változtatásokat javasolnának a tagok.

A Szakmai Munkacsoportok tervezési munkájába bevont 11 szakmai szervezet és igazgatási szerv, a 24 kerületi (illetve megyei) önkormányzat, azaz összesen 35 delegáló szervezet közül összesen 11 jelzett vissza kérdőívünkre: 4 szakmai szervezet vagy igazgatási szerv, valamint 7 önkormányzat. Néhány helyről több résztvevő is visszajelzett, így összességében 15 darab kitöltött kérdőívet kaptunk. Lényeges kiemelni, hogy a felmérés a három TFP három Szakmai Munkacsoportjának eredményeit összesítve tartalmazza, így abban nem csak a Szociális városrehabilitáció TFP Szakmai Munkacsoportja résztvevőinek véleménye tükröződik.

A Szakmai Munkacsoportokban résztvevő szervezetek száma, illetve a válaszolók száma (db).

A tervezési folyamat és a kitűzött célok egyértelműsége

A kérdőív első kérdésére (*Ön számára egyértelmű-e a TFP tervezés folyamata, illetve kitűzött céljai? Amennyiben kérdései vannak, kérjük, itt jelezze.*) egy esetben nem érkezett válasz, így 14 értékelhető visszajelzés született. Ezek elsősorban többsége (13 db) egyértelműnek és érthetőnek nevezte a folyamatot, illetve a célokat egyaránt.

Az egy darab markáns ellenvélemény szerint az ütemezésből nem derül ki, mi a tervezés pontos menete. Ugyanezen vélemény szerint a kitűzött célok sem értelmezhetőek egy területi program projektjeinek kidolgozásaként (aminek a munka valódi céljának kellene lennie), helyettük egy ideáltipikus szociális városrehabilitációs modell megfogalmazása zajlik.

A folyamat és a cél egyértelműségét megfogalmazó válaszokban is szerepelnek természetesen kapcsolódó észrevételek, kérdések. Ezek meglehetősen sokszínűnek bizonyultak, mindössze két téma került több értékelő által is említésre (egyaránt kétszer):

- kérdéses, hogy a programozás célkitűzései összhangban állnak-e a többi, kész vagy készülő budapesti stratégiai dokumentummal (Budapest 2030, TFK, ITS);
- kérdéses, hogy a Döntéshozói Munkacsoportok nem írják-e utólag felül teljesen a Szakmai Munkacsoporton kimunkált javaslatokat.

A fennmaradó, egy-egy hozzászóló által érintett, a folyamatra és a célokra vonatkozó általános kérdések, észrevételek az alábbiak:

- kérdéses a célok számszerűsíthetősége;
- kérdéses, hogy a súlyozott szempontrendszer mikor tekinthető véglegesnek;
- kérdéses, hogy a túlzottan differenciált tervezési folyamat során nem vesznek-e el szem elől a célok;
- kérdéses, hogyan lesz mód a kerületek érdekeinek érvényesítésére a konkrét projektek kiválasztásában;
- kérdéses, hogy a tervezési logika megfelel-e az EU tervezési nomenklatúrájának (ITI, CLLD);
- nem teljesen egyértelműek a rövidtávú célok (a fejlesztési ütemek összehangolása, egységes logika szerinti kezelése).

Ezeket a felmerülő kérdéseket a tervezési folyamat további ülései során tisztázták a folyamat koordinátorai.

Témaspecifikus kérdések és felvetések csupán a szociális városrehabilitációs TFP-hez kapcsolódóan érkeztek:

- kérdéses, hogy a folyamat logikája (ahol egyelőre egy összvárosi program formálódik) nem csap-e át idővel a kerületek projektjei közti versengésbe – ennek a pályázati szakasz változatlan fővárosi irányítása lehet gátja;
- nem egyértelmű, miért nem kerülnek térképen ábrázolásra a fővárosi szegregátumok.

Ezek az észrevételek, különösen a második, a tervezési folyamat előrehaladtával tárgyaltanná váltak, hiszen a programban kidolgozásra került a kerületi projektek megjelenítésének lehetősége, illetve amint a 2011-es népszámlálás adatainak feldolgozása ezt lehetővé tette, elkészültek a krízis- és veszélyeztetett tömböket ábrázoló térképek is.

A tervezés folyamatával kapcsolatos elvárások

A kérdőív második kérdése kapcsán (*Milyen elvárásai vannak a TFP tervezés folyamatával kapcsolatban?*) a 15 válaszból csupán 10 fogalmazott meg valamilyen elvárást, a maradék 5 válaszadó elégedett a fennálló működési keretekkel. A válaszok általában nem rendezhetőek tematikus blokkokba, ugyanakkor találni olyan észrevételeket, amelyek ugyanazon kérdést különböző irányokból közelítik meg. Így például érkeztek egymással ellentmondó álláspontok a munka során alkalmazandó rugalmasság optimumáról:

- nagyobb tervezési rugalmasság szükséges a valós bevonáshoz, a munka közös jellegének átéléséhez;
- egyértelműbb tervezésirányítás szükséges.

A későbbiekben, ahogy a tervezési folyamat a konkrétumok felé haladt, ezek a kritikák már nem merültek fel.

Három észrevétel is vonatkozik a résztvevő küldöttek munkaszervezésének megkönnyítésére:

- jó lenne, ha a tervezési folyamat nem fedne át más olyan tervezési folyamatokkal, amelyekben a munkacsoport-tag kerületek szintén részt vesznek (Budapesti Területfejlesztési Program, ITS);
- a kiszámítható munkaszervezéshez lazább határidők szükségesek.
- markánsabb visszacsatolás szükséges az elhangzott véleményekről, javaslatokról.

Az általános határidőkre és más tervezési folyamatokra sajnos a TFP tervezésének kevés ráhatása tudott lenni; a munkacsoport-tagok felé való visszacsatolások – különösen a harmadik, projektlista-összeállítási fázisban – intenzívebbé váltak.

A legtöbb általános észrevétel mindazonáltal a tervezési folyamat különböző tartalmi elemeire vonatkozik:

- átlátható döntéssel kellett volna kijelölni a vétójoggal rendelkező kerületek körét (*nem jelentkezett végül olyan helyzet, ahol ennek különösebb jelentősége lett volna*);
- nagyobb forráskeret szükséges (*ez megegyezik a Főváros szándékaival, és az országos ágazati tervezőkkel való folyamatos egyeztetések céljával*);
- a tervezés eredményeit be kell építeni a majdani pályázati konstrukciókba (*ez beépült a végső TFP dokumentumokba*);
- olyan programok szülessenek, amelyek érzékenyek a különböző adottságú városrészek fejlesztésére, rehabilitációjára (*ez a szempont érvényesült a tervezés során*);
- a pályázati kritériumok sehol ne kényszerítsék a kerületeket értelmetlen, öncélú fejlesztésekre (*ez a szempont érvényesült a tervezés során*);
- szükséges a fogalom meghatározások egyértelműsítése (*ez a szempont érvényesült a tervezés során*).

Témaspecifikus észrevétel ennél a kérdésnél is csupán a Szociális városrehabilitáció TFP-hez kapcsolódóan érkezett:

- a Szociális városrehabilitáció TFP-nek a szegregátumok fizikai kezelésén túl a hajléktalanság vetületeire is nagyobb hangsúlyt kell fektetnie.

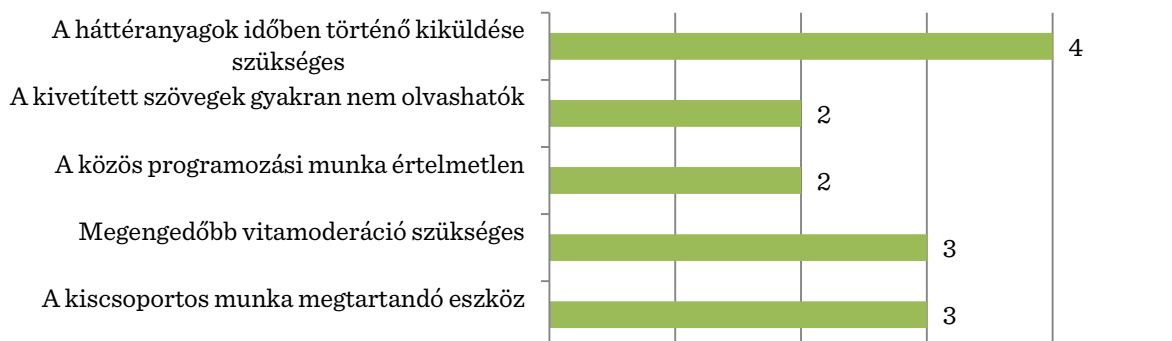
A szociális városrehabilitáció akcióterületi fókuszú programjaiban e probléma korlátozottan kezelhető.

A háttéranyagok mennyiségére, minőségére, az ülések levezetésére vonatkozó elvárások

A harmadik – egyben utolsó – kérdés (*Az eddigi tapasztalatai alapján a Szakmai Munkacsoportok szervezésében, a háttéranyagok mennyiségében, minőségében, az ülések levezetésében milyen változtatásokat javasolna? Mik azok a pontok, amiket jelen formájában megtartandónak érez, mert segítik a munkába való hatékony bekapcsolódást?*) válaszai közül négy téma több említés erejéig is kidomborodott.

A legtöbbször (4 alkalommal) a háttéranyagok időben történő kiküldését kérték, míg a kiscsoportos munka, a World Café módszertan három említés erejéig jelent meg kívánatos, a további munka során is alkalmazandó eszközként. Szintén 3 észrevétel vonatkozott türelmesebb, megengedőbb vitamoderációra, egyrészt az egyes felszólalások kezelését illetően, másrészt általában is több időt delegálandó a lényegi konfliktusok feloldására. Két kérdőívben jelent meg a közös programozási munka jelen formában való értelmetlenségének jelzése, a túl könnyű céltévesztés veszélyével. Két megjegyzés fogalmazta meg a kivetítéssel kapcsolatos problémákat is: a kis feliratok és a Díszterem kis vászna nehezíti a kivetített információk befogadását.

Ezek közül bizonyos technikai paramétereken nem volt lehetőség módosítani az észrevételek ellenére, viszont az ülések levezetésére és módszertanára vonatkozó megjegyzéseket beépítették a szervezők.

Több említésben is megjelenő, a háttéranyagokra és az ülésvezetésre érkező észrevételek (db).

Öt további általános technikai észrevétel érkezett egy-egy említéssel:

- kívánatos lenne a BFVT-s szakértők aktívabb részvétele;
- kívánatos lenne, ha a Döntéshozói Munkacsoportok előzetes összefoglalóit a Szakmai Munkacsoport tagjai még a döntéshozói ülés előtt megkapnák;
- kívánatos lenne, ha a vitás kérdések rendezésében az online felület nagyobb szerepet kapna;
- kívánatos lenne, ha tömörebb, kevésbé részletező, irányelvszerű háttéranyagok kerülnének a munkacsoport-tagokhoz, amelyek kevésbé szülnék nyitottságukból fakadóan bizonytalanságot;
- a hangosítás és az akusztika kívánnivalókat hagy maga után.

Ezek közül bizonyos technikai paramétereken nem volt lehetőség módosítani az észrevételek ellenére, viszont a BFVT-s szakértők részvételére vonatkozó megjegyzések alapján e szakértők intenzívebben részt vettek a további tervezési folyamatban.

Egy témaspecifikus észrevétel érkezett, amely a Duna TFP-re és a barnamezős TFP-re egyaránt relevanciával bír:

- hasznos lenne egy-egy ülést dunai hajókirándulással, illetve barnamezős területek felkeresésével egybekötni, az érintett területek megtekintését célozva.

Ezt a javaslatot sajnos nem volt lehetőség a tervezési folyamat keretében teljesíteni.

Az észrevételeken kívül számos hozzászóló kiemelte a közös munka bizonyos aspektusait, amelyeket hasznosnak, példaértékűnek tartanak:

- kiemelten sikeresnek bizonyult a kiscsoportos munka, a World Café módszertan;
- a moderátorok a lehető legtöbbet hozzák ki az ülések résztvevőiből;
- sokat segít az élőben követhető javítások megjelenítése;
- hasznos az ülések elején tartott összefoglaló a folyamat állásáról;
- hasznos az ülések végén a következő ülés tervének ismertetése;
- sokat segít a napirend kiküldése.

A Döntéshozói Munkacsoport működése

A Szociális városrehabilitáció TFP Döntéshozói Munkacsoportjának alapvető funkciója a tervezési folyamat irányítása, a program kidolgozása során felmerülő kérdésekben álláspont megfogalmazása, a részanyagok és a Program egészének elfogadása. A munkacsoport nyomon követi a Szakmai Munkacsoport működését, a tervezési folyamat előrehaladását, Ennek részeként első ülésén döntést hozott a Szakmai Munkacsoport tagságának kiegészítéséről. Megtárgyalja, szükség szerint kiegészítési, módosítási javaslatokkal élve jóváhagyja a Szakmai Munkacsoport által előkészített tervezési dokumentumokat.

A Döntéshozói Munkacsoport tagjai:

<i>Delegáló szervezet</i>	<i>Delegált tag neve</i>
<i>Szavazati joggal rendelkező tagok</i>	
Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal	Dr. Szeneczey Balázs
I. kerület	Judák Barnabásné Dr. Varga-Kovács Emese
II. kerület	Dankó Virág
III. kerület	Puskás Péter, Virág Benedek
IV. kerület	Wintermantel Zsolt, Berényi András
VI. kerület	Óvári Gyula, Magyar Mihály
VII. kerület	Szikszai Zsolt
VIII. kerület	Egry Attila, Alföldi György DLA
IX. kerület	Formanek Gyula
X. kerület	Weeber Tibor, Hegedűs Viktória
XI. kerület	Dr. Hoffmann Tamás, Nemcsák László, Takács Viktor
XII. kerület	Dr. Váczi János
XIII. kerület	Borszéki Gyula
XIV. kerület	Rozgonyi Zoltán
XV. kerület	László Tamás
XVI. kerület	(nem delegált tagot)
XVII. kerület	Riz Levente, Fohsz Tivadar
XVIII. kerület	Dr. Lévai István Zoltán, Mártonffy Miklós Barna
XIX. kerület	Vinczek György
XX. kerület	Dr. Vas Imre, Trummer Tamás
XXI. kerület	Werner Péter
XXII. kerület	Zugmann Péter, Szabolcs Attila

Döntéshozói Munkacsoport-ülések bemutatása:

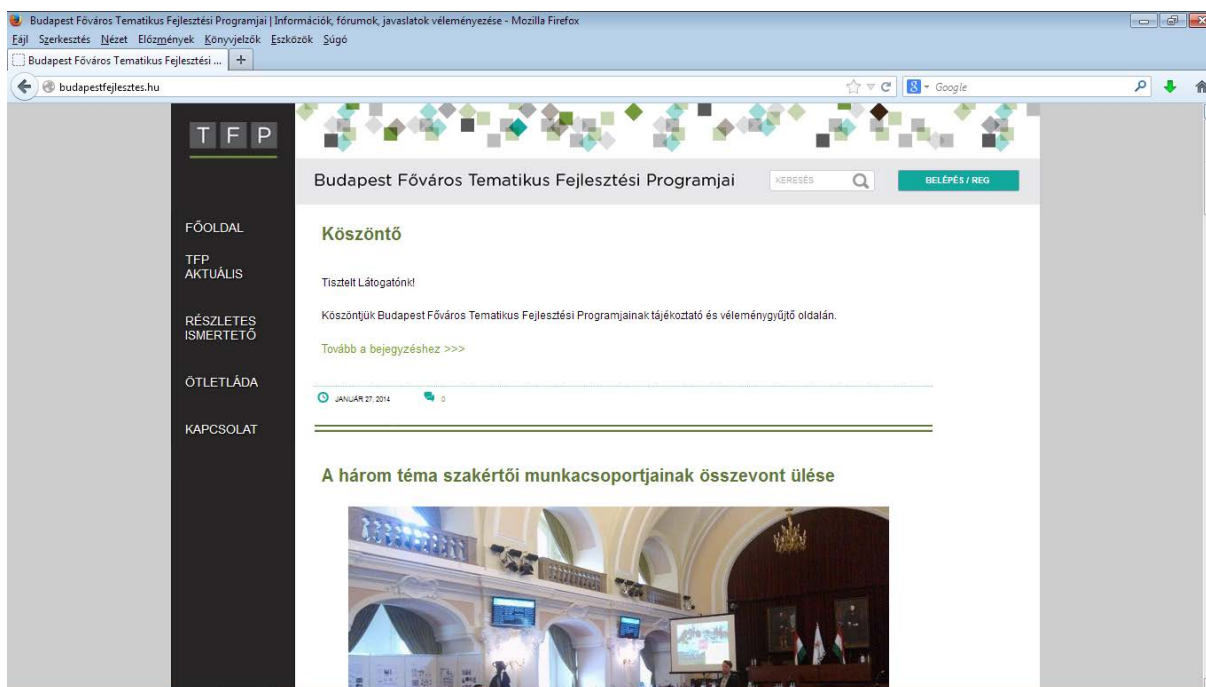
<i>DMCs ülés dátuma</i>	<i>DMCs-ülés témájának rövid összefoglalása</i>
2014. március 13.	Az ülés célja a Szociális városrehabilitáció TFP egyeztetési folyamatának eddigi állomásairól (azaz a hosszútávú célokról, helyzetelemzési állításokról és a meghatározott középtávú célokról) készült szakmai előterjesztés tárgyalása volt. A középtávú célok bemutatását követően a munkacsoport korlátozott számú módosítással élt, és e módosításokkal az előterjesztést elfogadta.
2014. április 16.	Az ülés célja a TFP projektjeinek felépítését, tervezését és végrehajtását meghatározó szempontokat részletező szakmai előterjesztés megvitatása volt. Bevezetésként a projektmenedzsment ismertette a Döntéshozói Munkacsoport előző ülésének döntése alapján megírt levél tervezetét, melyben a kerületi szereplők és a Főváros közösen kezdeményezik, hogy az elkövetkező évek fejlesztési kereteinek kidolgozása során kerüljön figyelembevételre a TFP-együttműködés. Ezt követően került sor a projektek tartalmával, kidolgozásuk, tervezésük és végrehajtásuk folyamatával, illetve a források kezelésének alapelveivel kapcsolatos javaslatok ismertetésére, melyeket a munkacsoport – kisebb módosítási javaslatok beépítésével – elfogadott.
2014. május 29.	Az ülés célja a leendő szociális városrehabilitációs projektek keretében alkalmazandó beavatkozások listájának, a kerületi helyzetfeltárások elemeinek, illetve az akcióterületi lehatárolás módszertanának jóváhagyása volt. Bevezetésként elhangzott a TFP-k tervezési folyamatának összefoglalása, illetve bemutatásra került a döntési javaslat. A javaslatot a Döntéshozói Munkacsoport egyhangúan elfogadta. A három Döntéshozói Munkacsoport-ülés döntései alapján elkészíthetővé vált a Szociális városrehabilitáció TFP végleges dokumentuma, melyről előreláthatóan 2014. június 18-án dönt a Fővárosi Közgyűlés.

4.1.2. Nyilvánosság biztosítása

Nyilvános honlap működésének bemutatása

A programozási folyamat átláthatóságának és nyilvánosságának érdekében, a 2014. február 13-án indított *budapestfejleszt.es.hu* weboldalon keresztül volt biztosított az egyes munkacsoport-ülések, háttéranyagok megismerhetősége. Az oldal négy fő funkcióval rendelkezik:

- ismertető és háttéranyagok közzététele (a *Részletes ismertető* aloldalon);
- szakértői és Döntéshozói Munkacsoportok üléseiről készült emlékeztetők, illetve az ülésekre készült prezentációk közzététele (a *TFP Aktuális* aloldalon);
- az egyes tematikus fejlesztési programok szempontjából releváns sajtóhírek gyűjtése (a *TFP Aktuális* aloldalon);
- hozzászólások, ötletek becsatornázása (az *Ötletláda* aloldalon, illetve a *TFP Aktuális* aloldal kommentelhető bejegyzései alatt).

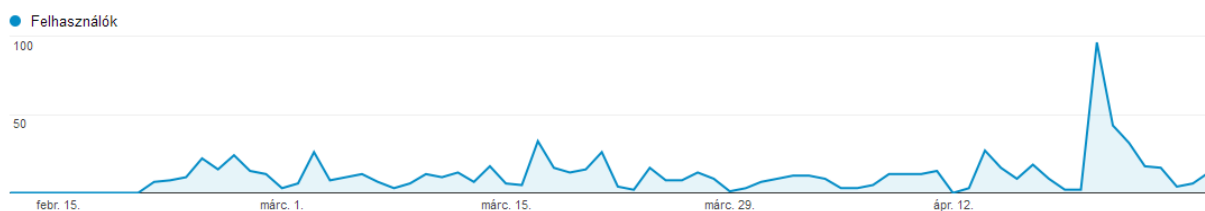

A budapestfejleszt.es.hu nyitóoldala.

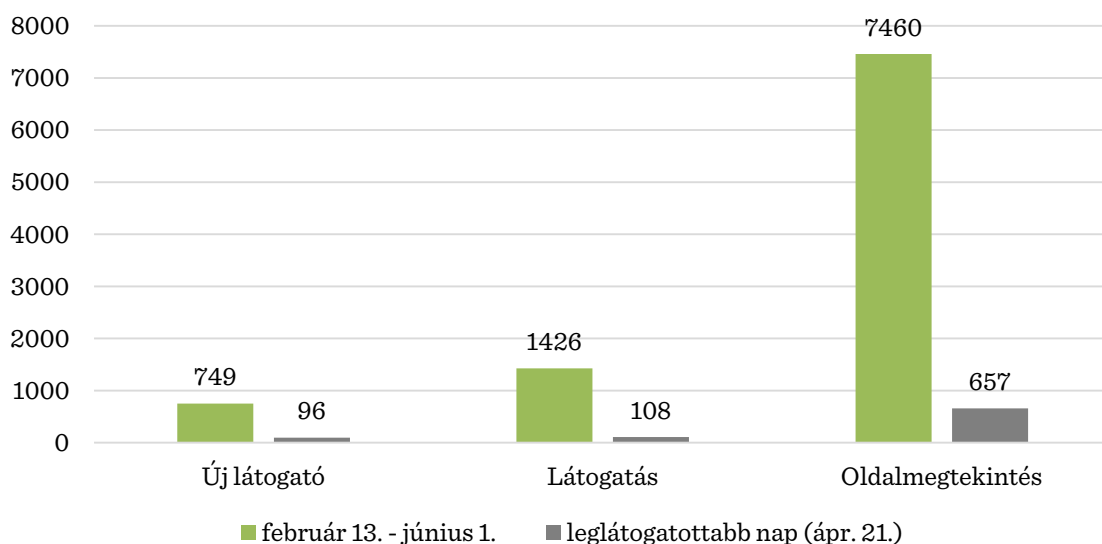
Az említett aloldalakat is beszámítva a honlap összesen öt fő részre tagolódik, a három Tematikus Fejlesztési Programnak megfelelően továbbosztva, ahol az releváns. Míg a **főoldal** a mindhárom téma szempontjából releváns események, hírek közzétételét szolgálja, a **TFP Aktuális** aloldal az egyes Tematikus Fejlesztési Programok specifikus történéseit, híreit jeleníti meg. Ez elsősorban a Szakmai és a Döntéshozói Munkacsoportok üléseit jelenti, melyekről minden alkalommal összefoglaló készül, ami mellé felkerülnek az üléseken előadott prezentációk is. Az aloldalon

szereplő tartalmak fennmaradó részét elsősorban a heti rendszerességgel szemlézett szaksajtóhírek alkotják. Az ülés-összefoglalóknál és a híreknél egyaránt lehetőség nyílik hozzászólások írására is, ez a felület biztosított a moderálható vita helyszínévé. A **Részletes ismertető** oldal az egyes TFP-k ismertetőit és háttérdokumentumait tartalmazza, az **Ötletláda** aloldalon pedig a hozzászólások terjedelmén túlmutató fejlesztési javaslatok írására nyílik mód. Az ide érkezett javaslatok az aloldal egy másik fülén tekinthetők meg, a bejegyzések alatt elhelyezett „Támogatom” illetve „Nem támogatom” gombokkal a honlap felhasználói szavazhatnak is azokról. Az oldalon történő regisztráció csupán a hozzászólások írásához szükséges, a javaslatírás és értékelés az anonim látogatók előtt is nyitott.

A február 13. és június 1. közötti időszakra álló adatok alapján a honlap a **látogatások** tekintetében kielégítően teljesíti a nyilvánosság biztosításának feladatát, ugyanakkor az interaktív funkciók kevésbé bizonyultak népszerűnek. Utóbbi kimerül tizenkét regisztrált felhasználóban, egy hozzászólásban és öt beérkezett javaslatban.

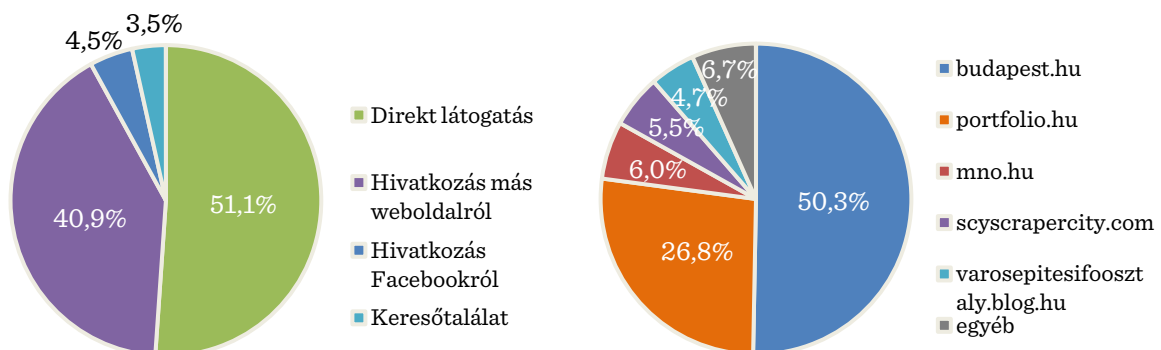

Új látogatók napi száma a budapestfejlesztés.hu oldalon. (forrás: Google Analytics)

A budapestfejlesztés.hu látogatottsága a teljes vizsgált időszak alatt, illetve április 21-én. (forrás: Google Analytics; saját szerkesztés)

A vizsgált időszak alatt összesen 749 felhasználó látogatta meg a budapestfejleszt.es.hu-t vagy annak valamely aloldalát, összesen 1426 alkalommal. Egy látogatás során egy felhasználó átlagosan 5,23 oldalt nyitott meg, így a honlap eddigi működése során összesen 7460 oldalmegtekintésre került sor. A leglátogatottabb nap április 21-e volt, amikor a portfolio.hu cikket közölte¹³ a TFP-tervezés folyamatáról. Ezen az egy napon 96 új látogató tekintette meg az oldalt, 108 látogatás és 657 oldalmegtekintés mellett.

A budapestfejleszt.es.hu látogatóinak forrása, illetve a más weboldalról érkezett látogatások eredete. (forrás: Google Analytics; saját szerkesztés)

Összességében hatékonyan tekinthető a honlap hírének terjedése az online médiában. A látogatók 40,9%-a más oldalról átkattintva érkezett a budapestfejleszt.es.hu-ra – elsősorban a budapest.hu szolgált forrásként, de számos látogatással szolgált a portfolio.hu, illetve kisebb részben az mno.hu, a scyscrapercity.com és a varosepitesifoosztaly.blog.hu is.

A rezponzív weblapstruktúrának köszönhetően az oldal jól használható különféle mobil eszközökön is, ez tükröződik a telefonok és tabletek együttes 9,1%-os elérési arányában a számítógépekről történő látogatások (90,9%) mellett.

Az *Ötletláda* felületére érkezett öt civil projektjavaslatból kettő vonatkozott a szociális városrehabilitáció kérdéskörére. Ez a javaslat a háztartások energiatakarékossági tanácsadására hívta fel a figyelmet.

¹³ http://www.portfolio.hu/ingatlan/varoskep/brutalis_budapesti_fejlesztések_keszulodnek.4.198032.html (Utolsó megtekintés: 2014. április 29.)

Véleményező szervezetek

A Szociális városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program munkacsoport-ülésein részt vevő önkormányzatokon és szervezeteken túl a tervezési folyamatba véleményezőként bekapcsolódtak a következő szervezetek és önkormányzatok képviselői is: *EMMI Egészségügyi Államtitkárság, Menhely Alapítvány, Négyház Alapítvány, Budaörs, Katalizátor Hálózat, Energiaklub, Szeretem Budapestet Mozgalom, KLIK Fejlesztési és Projektigazgatóság, BME Lakóépülettervezési Tanszék.*

A véleményezési jog lehetőségét a felsoroltaknál szélesebb kör kapta meg (összesen 29 címzett, melyek között szerepeltek agglomerációs települések, szakmai szervezetek, egyetemek, illetve civil szervezetek).

A véleményezési joggal részt vevő szervezetek képviselői a következő módokon tudtak a tervezési folyamathoz kapcsolódni:

- honlapon véleményezés és projektjavaslatok beküldése
- e-mailben javaslatok küldése;
- részvétel a nyilvános eseményeken
- részvétel a Szakmai Munkacsoport-ülések hallgatóságban
- a nyilvános eseményeken elhangzott, illetve e-mailben elküldött javaslataikra a visszacsatolást a mindenkor SZMCS háttéranyagban és emlékeztetőben láthatják (felkerül a nyilvános honlapra)

Írásos vélemény egyedül a *KLIK* részéről érkezett, viszont a megrendezésre kerülő nyilvános eseményeken a véleményező szervezetek tagjai magas arányban képviseltették magukat.

Nyilvános események

A tervezési folyamat során két nyilvános esemény került megrendezésre: 2014. március 18-án és április 17-én. Júniusban egy harmadik nyilvános eseményen fogják a Főpolgármesteri Hivatal munkatársai ismertetni a három Tematikus Fejlesztési Program végső tartalmát.

A 2014. március 18-án a *Rögtön Jövök! Projekt Galériában* megrendezett **első nyilvános fórumra** elsősorban a három TFP témájához (Duna menti területek, szociális városrehabilitáció, barnamezős területek) kapcsolódó szakmai szervezetek kaptak meghívást, és a szélesebb nyilvánosság számára is nyitott volt.

A fórumon megjelentek agglomerációs önkormányzatok, gazdasági ernyőszervezetek, egyetemek, civil szervezetek, sportszövetségek, szakmai szervezetek, blogok és szakmai oldalak képviselői.

Az eseményt Budapest főépítésze nyitotta meg, majd a Városépítési Főosztály munkatársai ismertették a Tematikus Fejlesztési Programok tervezésének kereteit és ütemezését, illetve a

véleményező szakmai szervezetek és a nyilvánosság részvételének lehetőségeit. Tájékoztatták továbbá a megjelenteket arról, hogy az egyes témák egyeztetései hol tartanak, illetve hogy az előző héten összeülő kerületi és fővárosi döntéshozók milyen középtávú célokat határoztak meg.

Ezt követően a fórum résztvevői a TFP-k témáinak megfelelő kisebb csoportokban az egyes középtávú célokhoz kapcsolódóan projektkiválasztási szempontokat javasolhattak, illetve észrevételeket tehettek a már felsorolt szempontokhoz. Élénk beszélgetések alakultak ki a kiemelő szempontokról, és sok hozzászólás érkezett a kifüggesztett poszterekre.

A Szociális városrehabilitáció TFP csoportjában a résztvevők egy (4. cél, „Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében”) kivételével valamennyi középtávú tematikus célhoz megfogalmaztak projektkiválasztási szempontokat. A legtöbb, szám szerint tizenkét észrevétel az 5. „Fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása” célhoz érkezett, tizenegy-tizenegy a 2. „Városi területek, épített környezet fizikai megújítása” és a 3. „Közösségek fejlesztése, bizalom erősítése” célokhoz, valamint a résztvevők nyolc javaslatot tettek az 1. „Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése” célt illetően. A fennmaradó két (6. és 7. cél) célhoz csupán egy-két észrevétel érkezett.

A különböző tematikus célok projektkiválasztási szempontjaihoz érkezett javaslatok nagyjából négy horizontális irányelv alá csoportosíthatók. Hangsúlyosan megjelent – összesen hat szavazatot kapott – a **jobb koordináció, együttműködés elősegítése** a szociális városrehabilitációs programokat illetően. Felmerült, hogy a városrehabilitációban erősebb koordinációs szerepkör, kompetencia létrehozására van szükség. Számos észrevétel érkezett a városrehabilitáció különböző szereplői – a Főváros és a kerületek, a Főváros és a lakók, a kerület és a lakók, illetve a Főváros és az agglomeráció – közötti kooperáció intézményesítésének szorgalmazására.

Ugyancsak hat szavazatot kapott, hangsúlyos horizontális célként jelent meg a **megalapozottabb tervezés** igénye. A résztvevők kiemelten fontosnak tartják (négy szavazat) a városrehabilitáció terén a hosszú távú, nem csak projektidőszakra tekintő szemléletet. Szintén lényegesnek (két szavazat) tartják a városrehabilitációs programok és a városi társadalmi-térbeli folyamatok jobb monitoringját, tudásbázis építését. Ezen kívül a programok minőségi kontrollja is megjelent mint a városrehabilitációban alkalmazandó eszköz.

Hat szavazattal a résztvevők alapvető fontosságúnak tartják a **közösségi célú (soft) programok határozottabb támogatását** a városmegújításban. A résztvevők szerint elengedhetetlen, hogy a lakóközösségek erősítése, tudatformálása, bevonása a programok részét képezzék. A civil szervezetek tervezésbe való bevonása, innovatív gyakorlataik befogadása kiemelt kérésként (négy szavazat) vetődött fel.

A résztvevők számos, de különösen két cél esetében hívták fel a figyelmet a **jogszabályi háttér rendezésének**, fejlesztésének szükségességére. Lakhatási ügyekben (5. cél) a hatékonyabban működő lakhatási rendszer jogi kereteinek megteremtése, a szociális bérlakásrendszerben a jogkövető, átlátható magatartás ösztönzése bérlő és önkormányzat részéről egyaránt, valamint a lakhatásukban fenyegetett emberek védelme jogi kereteinek megteremtését tartották fontosnak. A társasházi törvény felújítást jobban ösztönző módosítása is elhangzott, csakúgy, mint a gazdasági ösztönzők (adó jóváírás, szabályozók, gazdasági kedvezmények) alkalmazása a szociális városrehabilitációt segítőként.

A horizontális javaslatokon túl számos konkrét tematikus és projektjavaslat is elhangzott, melyek legjobban a tervezési folyamat harmadik, márciusban induló szakaszában szolgálhattak hasznos alpanyagként a projektcsomagok tervezéséhez.

Tematikus és projektjavaslatok:

1. Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése

KLIK működésének differenciálása a célterületeken; szomszédsági rendőrség kiépítése (egy szavazat); Szociális Építőtábor bevonása; társasházi törvény módosítása a felújítások ösztönzése céljából.

2. Városi területek, épített környezet fizikai megújítása

Főútvonalak mentén lévő homlokzatok építményadóból leírható felújítása; új beépítések az eredeti homlokzat megőrzésével; társasházak felújításánál az anyagilag részt vállalni nem képes lakók munkaerejének bevonása; szabadtéri fitnesseszközök telepítése (street workout) (egy szavazat); világörökség hangsúlyosabb szerepe; közösségi terek gazdai funkciója („házmesterrendszer”) (két szavazat); bontás mint eszköz használata.

3. Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése

Munkáért lakhatást program; szociális szövetkezetek.

5. Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása

Ingtatlankezelés (kerületi vagyongazdálkodók) megújítása (két szavazat); szociális bérlakásrendszer újjáépítése (három szavazat); bérleményellenőrzés megszervezése ; adókedvezmény legális bérlés esetén; prevenció (díj)hátralék-kezelés (két szavazat); üres lakások tulajdonosainak megadóztatása (négy szavazat); házak helyi irányítása (házmesteri rendszer); lakhatási támogatás (négy szavazat); támogatott lakhatás (két szavazat); rezsitámogatás.

6. Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása

Kortárs segítők bevonása.

- A nyilvános esemény eredményeit a soron következő Szakmai Munkacsoport-ülésen a Főpolgármesteri Hivatal témafelelős munkatársai összefoglalták; bizonyos javaslatok pedig közvetlenül beépültek a későbbi szakmai anyagokba.

A nyilvános esemény eredményeit a soron következő Szakmai Munkacsoport-ülésena Főpolgármesteri Hivatal témafelelős munkatársai összefoglalták; bizonyos javaslatok pedig közvetlenül beépültek a későbbi szakmai anyagokba.

2014. április 17-én került megrendezésre a **második nyilvános fórum**. Erre ismét elsősorban a három TFP témájához kapcsolódó szakmai és civil szervezetek, ingatlanfejlesztők, valamint az első fórum résztvevői kaptak meghívást, de az említett szervezeteken kívül – az előző alkalomhoz hasonlóan – a TFP-k iránt érdeklődő fővárosi lakosok is megjelentek. A második nyilvános fórum különösen fontos szereppel bírt, hiszen **a lakosság, valamint a különböző szervezetek tapasztalatai és javaslatai leginkább a projektek kidolgozása során gyűjthetők be, hasznosíthatók.**

Az eseményt a Fővárosi Önkormányzat részéről a Tematikus Fejlesztési Programok projektvezetője nyitotta meg. Tájékoztatta a megjelenteket arról, hogy az előző nap lezajlott Döntéshozói Munkacsoport-ülésen a résztvevők elfogadták a TFP-k tervezésének irányát, a projekt kiválasztási szempontokat, így a tervezés új fázisba lépett; már konkrét projektjavaslatokat várnak a kerületektől.

Ezután a Városfejlesztési Csoport munkatársa ismertette a TFP-k tervezésének aktuális állását, és a következő fázis ütemezését. A kerületi projektek begyűjtése, valamint a Fővárosi projektek meghatározása során a szakmai és civil szervezetek, lakosok projektjavaslatainak becsatornázására is lehetőség van. Projektötletek leadására április 30-áig van lehetőség, ezt követően megkezdődik azok projektcsomaggá alakítása.

Ezt követően a TFP-k témafelelősei a megjelenteket ismét témánkénti beszélgetésre, közös gondolkozásra invitálták. A résztvevők a csoportokban elmondhatták a középtávú célokhoz kapcsolódó projektjavaslataikat. A felmerülő kérdésekre a témafelelősök válaszoltak.

A nyilvános eseményen elsősorban a szociális városrehabilitációs projektek megvalósításával kapcsolatban érkeztek hozzászólások, részben a Döntéshozói Munkacsoport által már elfogadott tervezési és végrehajtási irányelvekhez kapcsolódóan.

Elhangzott, hogy a projektek megvalósítását az országos irányítású rendszereket, jogi környezetet érintő változtatások kell, hogy megelőzzék. A beavatkozások csak így tudják elérni céljukat, azaz a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javítását. Példaként az egyik hozzászóló a Magdolna negyedben zajló szociális városrehabilitációt emelte ki, mely során az önkormányzati bérházak felújítását követően a szociális bérlakások lakbére 20%-kal emelkedett a nem megfelelő lakásügyi szabályozás következtében.

Egy résztvevő megemlítette, hogy a szociális városrehabilitáció során az érintett intézményektől, úgymint az orvosi rendelőktől, iskoláktól, családsegítőktől és egyetemektől megszerezhető

információk összegyűjtésével jelentősen bővíteni lehetne a hátrányos helyzetű területeken a beavatkozások alapjául szolgáló ismeretanyagot. Ennek ismeretében pontosabban lehetne azonosítani a beavatkozási igényeket az egyes területeken.

Több, a programok végrehajtására vonatkozó hozzászólás érkezett. A hozzászólók kiemelték, a projektek jelentősen magasabb színvonalúak lennének, amennyiben a civil szervezetek bevonása nagyobb mértékben, a megfelelő biztosítékokkal valósulna meg. A jó civil-önkormányzati együttműködés előkészítést igényel, ezért javasolt, hogy a civil szervezeteknek és az önkormányzatoknak kellően hosszú tervezési időszak álljon rendelkezésre, melynek során fokozatosan, több lépcsőben alakulna ki a projektek megvalósításához szükséges szoros együttműködés. Az egyik hozzászóló kiemelte, a civil szervezetek nemcsak a programok megvalósításába, tervezésébe, hanem a programok monitorozásába is bevonhatók. Elhangzott, hogy a projektek tervezés, megvalósítás közbeni civil felülvizsgálata, annak nyomán az egyes projektek korrekciója nagymértékben tudná javítani az elköltött források hatékonyabb felhasználását.

Egy konkrét projektötlet is elhangzott, mely – egy korábban már megvalósult program mintájára – a szociális munkásokat költséghatékony energiafelhasználással kapcsolatos tanácsadásra készítené fel.

TEMATIKUS FEJLESZTÉSI PROGRAMOK

4.2. melléklet: Javasolt beavatkozások részletes kifejtése

4.2. melléklet: Javasolt beavatkozások részletes kifejtése

Az alábbi táblázatok a Szociális városrehabilitáció TFP tervezési folyamata során azonosított beavatkozási lehetőségekről adnak áttekintést célokhoz rendeltén, megnevezve a célcsoportot és a beavatkozások lehetséges eszközeit, illetve más beavatkozásokkal való kapcsolatát. Egy-egy beavatkozás-csoporthoz kapcsolódóan említésre kerülnek azon problémák is, amelyek a helyzetfeltárás során azonosításra kerültek és amelyek a beavatkozások indokoltságát, szükségességét adják.

A Döntéshozói Munkacsoport által is elfogadott végrehajtási irányelvek értelmében a szociális városrehabilitációs projektek részletes, tartalmi kidolgozását egységes útmutató fogja segíteni, amely a TFP-tervezést követően készülhet el. Ebben az útmutatóban kerülhet majd pontosításra a beavatkozásokhoz alkalmazható eszközök köre, amelyeknek az egyes szociális városrehabilitációs projektek esetén a relevanciáját és hasznosságát az útmutató által meghatározott tervezési módszertan mentén kell vizsgálni és igazolni. Az útmutató ad majd iránymutatást az elszámolhatósági, támogathatósági feltételekre és a városrehabilitációs projektjavaslat(ok) formai követelményeire vonatkozóan.

(Dőlt betűkkel szerepelnek azon beavatkozások nevei, melyek hagyományosan nem önkormányzatok által kötelezően ellátandó feladatokat is tartalmaznak. A beavatkozásokban érintett intézmények esetenként nem önkormányzati intézmények.)

Fogalomtár:

Hosszútávú városfejlesztési cél	Amit a Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió kijelöl.
Középtávú tematikus cél	7 db, a döntéshozói munkacsoport első ülésen elfogadva.
Beavatkozás	A középtávú tematikus célokhoz kapcsolódó, pontosan meghatározható (többségében rövid távú) cél elérése érdekében, jellemzően többféle eszköz felhasználásával megvalósuló intézkedés, cselekvési csomag.
Eszköz	Egy adott beavatkozás céljának eléréséhez szükséges tevékenységek (azok, melyekhez az elszámolható költségek kapcsolódnak).
Projekt	Keretet ad a középtávú tematikus cél(ok)hoz kapcsolódó, jellemzően több beavatkozást és azok infrastrukturális és soft eszközeit integráltan alkalmazó fejlesztéseknek (pl. időtáv, költségvetés, elérendő célok, tevékenységek részletezése, menedzsment).

1. Köszolgáltatási rendszerek (önkormányzati, állami ellátórendszerek, azt kiegészítő civil szolgáltatások) integrált, összehangolt fejlesztése

ÁLTALÁNOS PROBLÉMÁK:

- Alacsony képzettségi szint, legális munkaerőpiacról való tartós kizáródás (tartós munkanélküliség, csak bizonytalan és fekete/szürke munkalehetőségek), elszegényedés (tartós és gyakran fokozódó jövedelemhiány), rossz egészségi állapot (fizikai és pszichés, szenvedélybetegségek)
- A gyerekeknél és fiataloknál a hátrányok gyakran fokozódó újratermelődése: halmozottan hátrányos helyzetű családok gyermeknevelési kompetenciái csökkennek, a jelen lévő intézmények szolgáltatásai nem elégségesek a gyerekeknél jelentkező hátrányok csökkentéséhez
- Eladósodottság és részben ebből fakadó lakhatási bizonytalanság
- Elszigeteltség, háztartások problémamegoldó és háztartás-gazdálkodási stratégiáinak hiánya: szűkülő anyagi lehetőségek és rossz egészségi állapot fokozott negatív következményei
- Társadalmilag leromlott területeken az általánosnál fokozottabban rossz közbiztonsági helyzet
- A célcsoport szereplői gyakran nem ismerik fel a problémáik lehetséges megoldásait és képtelenek az érdekeiket érvényesíteni.
- Bizalomhiány a szereplők között, elsősorban a célcsoportba tartozók és az intézmények vonatkozásában, de az egyes intézmények között is.
- Az egyes intézmények szaktudása és kapacitása nem elégséges, illetve szemléletmódjuk nem megfelelő a halmozottan hátrányos helyzetű és marginalizált csoportok problémáinak érdemi kezeléséhez.
- Az intézményrendszer szereplői közötti kommunikáció és együttműködés hiányosságai miatt az egyes intézmények érdekérvényesítő lehetőségei is korlátozottak.

1.1 A SZOCIÁLIS ÉS GYEREKJÓLÉTI SZOLGÁLTATÁSOK MEGERŐSÍTÉSE ÉS DIVERZIFIKÁLÁSA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Magas azoknak a személyeknek, családoknak a száma/aránya, akik halmozott hátrányokkal küzdenek:
 - munkanélküliség, alacsony és gyakran rendszertelen jövedelem
 - rossz egészségügyi állapot (fizikai, pszichés, mentális, szenvedélybetegségek)
 - lakásköltségekkel kapcsolatos eladósodottság, hitelek halmozódása
 - alapvető megélhetési gondok

- Magas a veszélyeztetett gyermekek és fiatalok száma
- Szociális és gyerekjóléti alapszolgáltatások, bár számos családot, egyént elérnek, nem rendelkeznek megfelelő kapacitással és eszközökkel abban, hogy a halmozott, komplex problémákat megoldják
- A halmozott, komplex hátrányokkal küzdő családok nem képesek bekapcsolódni ágazati programokba, mivel:
 - nincs megfelelő ösztönözöttségük, nagyfokú tehetetlenség és passzivitás jellemzi őket,
 - nem rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, melyek lehetővé tennék, hogy bekapcsolódjanak a (pl. foglalkoztatási) programokba
- Számos szociális szolgáltatás működik, köztük a koordináció azonban nem megfelelő, így gyakran épp a problémával érintett egyén nem jut hozzá a megfelelő szolgáltatáshoz (pl. szenvedélybetegeknek, pszichiátriai betegeknek szóló szolgáltatások)

Beavatkozás megnevezése	1.1.1. Hátrányok leküzdését célzó szolgáltatások fejlesztése	Megjegyzés
Célcsoport	<p>Különböző hátrányokkal küzdő háztartások, ezen belül is különös hangsúllyal a halmozott hátrányokkal rendelkező, marginalizált csoportok.</p> <ul style="list-style-type: none"> - háztartások (beavatkozások alapvető egysége) - hátrányos helyzetű gyerekek és fiatalok - munkanélküliek - rossz egészségügyi helyzetben lévők (fizikai, pszichés, tartósan betegek, fogyatékkal élők, szenvedélybetegek) - megélhetési gondokkal küzdő háztartások 	
Eszköz leírása	<p>Halmozott hátrányokkal rendelkező egyének/családok elérését és bevonását, ösztönözöttségének megerősítését célzó tevékenységek: egyéni és háztartási kompetenciákat növelő közösségi szociális munka</p> <p>Krizishelyzetben lévő, komplex problémákkal rendelkező családok számára intenzív szociális munka (krizishelyzet megszüntetése, képessé tevés specifikus problémák megoldását célzó programokba való bekapcsolódásra)</p> <p>Háztartásgazdálkodás megerősítését célzó programok</p> <p>Adósságkezelő, azt megelőző, lakhatás biztonságát helyreállító programok (alapszolgáltatást kiegészítő, megerősítő programok; helyi támogatási rendszer felülvizsgálata, szükség esetén korrekciója; a közműállalatokkal együttműködés kialakítása az adósságkezelés kapcsán)</p> <p>Alacsony küszöbű szolgáltatások</p> <ul style="list-style-type: none"> - kallódó gyerekek, fiatalok, - szenvedélybetegek - egyéb marginalizált csoportok számára. <p>Pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek nappali és közösségi ellátásának megerősítése, kiegészítése, körülményeinek javítása</p> <p>Hátrányos helyzetű háztartások hatékonyabb elérését,</p>	

	problémáik megoldását célzó együttműködések kialakítása a szociális, gyermekjóléti szférán belül
Problémák, amelyeket kezel	Szociális problémákkal küzdő családok elszigeteltsége, passzivitása, marginalizálódása Rossz egészségi állapot kezelésének hiánya, Elszegényedés – tartós jövedelemhiány, Háztartási stratégiák hiánya, Gyermekek és fiatalok magas fokú veszélyeztetettsége
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Lakhatási programok, közösségfejlesztés Bűnmegelőzés, diszkrimináció Intézményrendszeri együttműködés erősítése
Kapcsolódás intézményekhez	Fenti programokat megvalósító szervezetek/intézmények : Helyi családsegítő és gyermekjóléti szolgálat/központ Idősek, pszichiátriai és szenvedélybetegek nappali illetve közösségi ellátását végző szervezetek Helyben szolgáltatásokat nyújtó civilszervezetek Feltárt szolgáltatás hiányt pótolni képes civilszervezetek (pl. alacsony küszöbű szolgáltatások) Más ágazatokkal való együttműködés: Bölcsődék, óvodák, iskolák Egészségügyi intézmények (alap- és járóbeteg-ellátás) – védőnők Munkaügyi Központ kirendeltségei Közműszolgáltatók Szolgáltatásokat nyújtó civil szervezetek Lakossági önszerveződések (civil szervezetek)
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - integrált és komplex megközelítést használ a beavatkozások kialakítására, az összefüggések bemutatottak - jól azonosított probléma és célcsoport számára kialakított beavatkozások - tervezett beavatkozás igazoltan célozza a bemutatott probléma kezelését és a célcsoport elérését - a beavatkozást az arra alkalmas, tapasztalattal rendelkező szervezet végzi, mely megfelelő kapacitással, szakmai tudással rendelkezik
Egyéb speciális adottságok	Szupervízió biztosítása a szakembereknek, szoros együttműködés kialakítása a szolgáltatást végző önkormányzati, állami, civil szervezetek között

1.2 KOMPLEX FOGLALKOZTATÁSI PROGRAMOK KIALAKÍTÁSA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Magas a munkanélküliek, azokon belül is a tartós munkanélküliek száma/aránya
- Magas azok száma és aránya, akik csak a fekete/szürkegazdaságban képesek munkát kapni, ezért foglalkoztatási helyzetük bizonytalan és kiszolgáltatott, jövedelmük rendszertelen
- A tartósan munkanélküliek egészségi, mentális állapota nem alkalmas arra, hogy bekapcsolódjanak a képzési, foglalkoztatási programokba
- Sokan kiszorulnak a támogatási rendszerekből: nem regisztrált munkanélküliek, nem kapnak ellátásokat, nincs TB jogosultságuk

Beavatkozás megnevezése	1.2.1. Komplex foglalkoztatási szolgáltatások	Megjegyzés
Célcsoport	<p>Munkanélküliek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - regisztrált és nem regisztrált munkanélküliek - tartós munkanélküliek (nem regisztráltak is) - marginalizált csoportok (pl. hajléktalanok, börtönviseltek, hátrányos helyzetű fiatalok – iskolából oktatásból kiszorult, végzettséggel és munkatapasztalattal nem rendelkező –, GYED, GYES után munkába visszaállók, stb.) 	
Eszköz leírása	<p>Képessé tevő programok: Első lépés típusú programok, mely a munkaerő-piaci elhelyezkedéshez, megtartásához szükséges kompetenciákat erősíti meg, elsősorban a tartós munkanélküliek, köztük a marginalizált csoportok számára</p> <p>Képzési programok: piaci és egyéni igényekre épülő, szakmai gyakorlat megszerzésének biztosításával</p> <p>Foglalkoztatási programok: támogatott foglalkoztatási formák, közmunkaprogramba bekapcsolás képzettségnek megfelelően</p> <p>Munkahely keresést segítő programok: álláskeresés segítése, ehhez kapcsolódó szolgáltatások, állásbörzék szervezése, munkaadók nagyobb fokú és intenzívebb bevonása</p> <p>Munkaközvetítői rendszer fejlesztése, munkaadók fokozott bekapcsolása a programokba</p> <p>Foglalkoztatási mentorálás: kompetenciahiányokkal rendelkezők végigkísérése, támogatása a programokon keresztül</p> <p>Mentorálás során feltárt problémákkal kapcsolatban szükséges szolgáltatásokba való bekapcsolás segítése (pl. egészségügyi szociális, adósságkezelési szolgáltatások)</p> <p>Célcsoportonként, azok felmért igényei szerint szükséges a komplexitás fokát biztosítani.</p> <p>Képessé tevő, képzési, foglalkoztatási, munkahelysegítést, mentorálási programok egymásra épülését biztosítani kell. Figyelmet kell fordítani a segítő szakemberek szupervíziós</p>	

	lehetőségének megteremtésére.	
Problémák, amelyeket kezel	alacsony képzettség, munkanélküliség, bizonytalan munkaerő-piaci helyzet, elszegényedés, tartós jövedelemhiány, rossz egészségi állapot, háztartási stratégiák hiánya, elszigeteltség, marginalizáció/kirekesztődés	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Szociális és egészségügyi szolgáltatások, lakhatási programok, közösségfejlesztés, bűnmegelőzés,	
Kapcsolódás intézményekhez	Megvalósító szervezetek: Helyi családsegítő szolgálat, Szakiskolák (KLIK), képzőszervezetek Munkaügyi Központ kirendeltségei Civil szervezetek (Képesítő programok) Együttműködés: családsegítő, egészségügyi intézmények, alacsonyküszöbű szolgáltatások,	
Végrehajtási/kivál- asztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - programok jól lehatárolható célcsoportok számára, azok problémáira reagálva vannak kialakítva - a leghátrányosabb helyzetű célcsoportok számára ki vannak alakítva programok - a programok minél inkább az elsődleges munkaerő-piaci elhelyezkedést szolgálják - célcsoport igényei szerinti komplexitású programok kerülnek kialakításra - a beavatkozást az arra alkalmas, tapasztalattal rendelkező szervezet végzi, megfelelő kapacitás, szakmai tudás bemutatott 	
Egyéb speciális adottságok	Szükséges együttműködések kialakítása a programok tervezése, végrehajtása során	

1.3 FORMÁLIS ÉS NON-FORMÁLIS OKTATÁSI PROGRAMOK

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Magas a hátrányos helyzetű családokban élő gyermekek száma/aránya, akiknek speciális igényeire, szociális és kompetenciahátrányaira a jelenlegi oktatási rendszer nem képes válaszolni, hátrányaikat nem képes kompenzálni, az iskolák nem rendelkeznek megfelelő háttérrel, kompetenciával és felkészültséggel
- A fiatalok nem szereznek piacképes tudást, munkaerő-piaci elhelyezkedéshez, tartós munkavállaláshoz szükséges kompetenciákat, az iskola befejezése után nem tudnak/képesek elhelyezkedni

- Magas a középiskolát nem befejezők száma
- Az iskolák nem rendelkeznek megfelelő módszertani tudással, mely hatékony oktatást biztosítana a hátrányos helyzetű, kompetencia- és képességihiányos gyermekek, fiatalok számára, a képességfejlesztést szolgáló kapacitások elégtelenek
- Az iskolai konfliktusok jelentősek és gyakoriak a gyerekek, az iskola és a szülők között

Beavatkozás megnevezése	1.3.1. Formális és nem-formális oktatási programok	Megjegyzés
Célcsoport	<ul style="list-style-type: none"> - hátrányos helyzetű gyerekek - képesség, tanulási problémákkal rendelkező gyerekek - óvodák, iskolák, pedagógusok 	
Eszköz leírása	<p>Formális oktatási programok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pedagógusok képzése kompetencia alapú, nem frontális oktatási módszerek elsajátításában, e módszerek alkalmazása az oktatásban az érintett iskolákban, pedagógusok szakmai támogatását biztosító programok - korai képességfelmérő programok, szűrés, korai fejlesztés megerősítése, elérhetővé tétele (hiányzó szolgáltatás kiépítése, meglévő kapacitás növelése) - képességfejlesztési programok megerősítése (kapacitás) - délutáni és nyári szabadidős programok gyermekek igényei szerint differenciáltan - iskolai konfliktusokat és agressziót kezelő alternatív programok tanárok és gyerekek intenzív bevonásával (resztoratív konfliktus kezelő programok), hátrányos helyzetű gyerekek iskolai mentorálását biztosító programok, iskolai szociális munka biztosítása - szülők bevonását célzó programok <p>Nem-formális oktatási illetve, gyereknevelési Kompetenciákat megerősítő programok:</p> <p>Koragyerekkori programok (Biztos Kezdet gyerekház, anyaközpont – szülők önszerveződését, szülői kompetenciáit megerősítő komplex programok).</p> <p>Iskolai tanulást segítő tanoda programok (korrepetálás és képességfejlesztő programok)</p> <p>Gyerekek és fiatalok szabadidős programjai (sport, kultúra, szakkörök, stb.)</p> <p>Alacsonyküszöbű szolgáltatások kallódó fiatalok számára</p> <p>Iskolán kívüli ifjúsági szociális munka</p> <p>Hátrányos helyzetű gyerekek, fiatalok társas kapcsolatait megerősítő programok (iskolák közötti együttműködések, stb.)</p> <p>Kortárs segítő programok.</p> <p>Helyi jelzőrendszer hatékonyabbá tétele</p>	

Problémák, amelyeket kezel	alacsony képzettség újratermelődése, fiatalok munkanélkülisége, oktatási rendszer inkompetenciája, kallódó gyerekek, fiatalok	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közösségfejlesztés Bűnmegelőzés Szociális és gyerekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatások	
Kapcsolódás intézményekhez	Megvalósító szervezetek: KLIK – általános és középiskolák Önkormányzati intézmények: bölcsődék, óvodák, védőnői szolgálat, pedagógiai szakszolgálatok. Oktatással, hátrányos helyzetű oktatási hátrányainak behozásával foglalkozó szakmai szervezetek, civilszervezetek (módszertani programok, mentorálás, fejlesztés, tanoda) Kapcsolódó szervezetek: Gyerekjóléti szolgálatok, Kallódó gyerekeknek, fiataloknak alacsonyküszöbű, stb. szolgáltatásokat nyújtó szervezetek Közösségfejlesztést végző szervezetek Szolgáltatásokat nyújtó civilszervezetek	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - programok szakmailag megfelelő minőségben a hátrányok felszámolását szolgálják - a programokat alkalmas, és tapasztalattal rendelkező szervezetek valósítják meg - biztosított a releváns formális oktatási intézmények bevonása is - az egyes korosztályok problémája (kisgyerekkortól a fiatalokig) megfelelően meg van célozva 	
Egyéb speciális adottságok	Szülők bevonása és önkéntes munka, kortárs segítség megjelenése előny és szükséges elem, de ez nem jelentheti a szakértői munka mellőzését. Programok tervezése és végrehajtása során szükséges együttműködések kialakítása az egyes intézmények között és az intézmények-civil szervezetek között.	

1.4 EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSBA VALÓ TÉNYLEGES BEKAPCSOLÓDÁS SEGÍTÉSE, MEGELŐZŐ ÉS ÉLETMÓD PROGRAMOK KIALAKÍTÁSA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Szociális és egészségügyi problémák nagymértékben összekapcsolódnak
- Magas a rossz egészségi állapotú emberek aránya, a fizikai, pszichés, mentális és szenvedélybetegségeket illetően egyaránt
- Sok hátrányos helyzetű személy nem rendelkezik TB-jogosultsággal
- Az életmódbeli problémák hozzájárulnak a rossz egészségügyi helyzethez

Beavatkozás megnevezése	1.4.1. Egészségi állapot javítását célzó programok	Megjegyzés
Célcsoport	Rossz fizikai, pszichés egészségügyi állapotban lévő hátrányos helyzetű egyének és családjaik	
Eszköz leírása	<p>Prevenációs, szűrési programok: iskolák, családsegítők, közösségi programok bevonásával a célcsoport elérése érdekében.</p> <p>Megfelelő egészségügyi ellátásba való eljutás segítése.</p> <p>Egészséges életmód terjesztését célzó programok: iskolai illetve egyéb intézményben programok, közösségi események keretében programok családok számára.</p> <p>Mentálhigiéniai programok.</p> <p>Közösségi ellátások, alacsony küszöbű szolgáltatások létrehozása és/vagy erősítése szenvedély-, pszichiátriai betegek részére.</p> <p>Sport, mindennapos mozgás lehetőségének biztosítása (bel- és kültéri infrastruktúra).</p> <p>TB jogosultsággal nem rendelkezők számára TB jogosultság megszerzése (munkanélküli regisztráció, stb.)</p> <p>Többszereplős (eü. intézmények, szociális szolgáltatók, civil szereplők) modell létrehozása a rászorulókat beazonosítása érdekében, személyre szóló segítség, irányítás.</p> <p>Az egészségügyi hátrányból eredő szociális hátrány és szociális hátrányból adódó egészségügyi hátrány csökkentése és megelőzése.</p>	
Problémák, amelyeket kezel	rossz egészségügyi állapot, szenvedélybetegség, mentális betegségek, rossz szociális helyzet, foglalkoztatás	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közösségfejlesztés, bűnmegelőzés, szociális és gyerekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatások, Funkcionálisan differenciált közterületek (játzóterek különböző korosztályok számára stb.)	

Kapcsolódás intézményekhez	Helyi orvosi alapellátók (gyermek- és házi orvosok, iskola-egészségügyi szolgálat), szakrendelők, nappali ellátást, közösségi ellátásokat végző szervezetek, családsegítő és gyerekjóléti szolgálat, köznevelési és kulturális intézmények, közösségfejlesztéssel, közösségi szociális munkával foglalkozó szervezetek, egészségneveléssel foglalkozó civil szervezetek, helyi önkormányzatok.	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	A programoknak célcsoport specifikusnak kell lenniük, az adott célcsoport szükségleteit megfelelően feltárva. Az egyszeri események helyett a rendszeres programokat, ellátásokat, illetve beavatkozásokat kell előnyben részesíteni.	
Egyéb speciális adottságok		

1.5 KÖZBIZTONSÁG JAVÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A társadalmilag leromlott területeken rossz a közbiztonság és kifejezetten rossz a szubjektív közbiztonságérzet
- Magas az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények száma, illetve azok látenciája
- Több helyen erős a kábítószerhez kötődő bűnözés, különösen az elosztóhelyek környékén
- Magas a fiatalok veszélyeztetettsége a bűnelkövetővé válásra
- Antiszociális viselkedéssel kapcsolatos problémák lakóépületekben, közterületeken

Beavatkozás megnevezése	1.5.1. Közbiztonság javítása	Megjegyzés
Célcsoport	Területen élő lakosság, azon belül is a magasabb kockázatúak (gyerekek, fiatalok, egyedül élő idősök)	
Eszköz leírása	Szomszédsági rendőrség létrehozása (kerületi rendőrség): helyi járőrök, bizalom építése lakossággal, kommunikációs képzés járőröknek, intézményekkel szoros együttműködés. Kábítószer bűnözés elleni fellépés erősítése: Együttműködés erősítése kerületi, fővárosi és országos rendőrség között. Bűnmegelőzéssel kapcsolatos beavatkozások: prevenció kábítószerrel és egyéb szenvedélybetegségekkel kapcsolatban, egészségfejlesztés, áldozattá válást megelőző programok, büntetettek visszaállásukat segítő programok, fiataloknak/szenvedélybetegeknek alacsonyküszöbű szolgáltatások, utcai szociális munka, biztonságosabb közterületek létrehozását célzó programok, kortárs segítők képzése, stb.	
Problémák, amelyeket kezel	rossz közbiztonság, egyes célcsoportok nagyfokú veszélyeztetettsége bűnelkövetővé, áldozattá válás tekintetében,	

Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közösségfejlesztés, Bűnmegelőzés, Szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatások, Funkcionálisan differenciált közterületek (játsszóterek különböző korosztályok számára, stb.)	
Kapcsolódás intézményekhez	Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat Köznevelési és kulturális intézmények Közösségfejlesztéssel, közösségi szociális munkával foglalkozó szervezetek Nappali ellátást, közösségi ellátásokat, alacsonyküszöbű szolgáltatásokat végző szervezetek Rendőrség Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság Helyi önkormányzatok	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás		
Egyéb speciális adottságok		

1.6 INTÉZMÉNYRENDSZER SZAKTUDÁSA, SZEMLÉLETE ÉS KAPACITÁSA NEM MEGFELELŐ A NAGYVOLUMÚ ÉS KOMPLEX PROBLÉMÁK KEZELÉSÉRE, A HÁTRÁNYOK CSÖKKENTÉSÉRE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A formális, önkormányzati és állami szociális, oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi, lakhatási, kulturális, közösségfejlesztési, rendőrségi közszolgáltatások szaktudása és kapacitása, valamint adott esetben elérhetősége nem elégséges a társadalmilag leromlott területek problémáinak kezelésére
- A leginkább marginalizált rétegeket célzó, innovatív és rugalmas szolgáltatásokat nyújtó civil szervezetek működési feltételei bizonytalanok, a szolgáltatások létét veszélyeztetik, a szolgáltatások gyakran időszakosak
- A formális intézményrendszer tagjai ágazaton belüli és ágazatok közötti együttműködése, illetve a formális intézményrendszer és a civil szervezetek közötti együttműködés elégtelen és nem tudja elősegíteni a problémák hatékony megoldását

Beavatkozás megnevezése	1.6.1. Közszolgáltatások minőségének és kapacitásának fejlesztése és az azt kiegészítő civilszféra szolgáltatásainak megerősítése, szemléletmód váltásának támogatása, hatékony együttműködési rendszer kiépítése	Megjegyzés
Célcsoport	<ul style="list-style-type: none"> - közszolgáltatást nyújtó önkormányzati intézmények - polgármesteri hivatalok- közszolgáltatást nyújtó állami intézmények - köz- illetve kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó civil szervezetek - lakossági önszerveződések 	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - akcióterület szempontjából releváns intézmények programokat valósítanak meg az akcióterületi lakosság számára (ld. fenti pontokat), melyhez a megfelelő kapacitások is biztosítottak - módszertani és szemléletformálási programok a formális intézmények munkatársai számára a szolgáltatások minőségi fejlesztése érdekében - alap működési rendszer és támogatások (pénzbeni és természetbeni) hiányosságainak feltárása, helyi szinten korrigálása vagy lobbi tevékenység annak megváltoztatására - civil szervezetek programjainak támogatása, kapacitásaik fejlesztése - széleskörű, tényleges együttműködési rendszer kialakítása (rögzített résztvevők és mechanizmus) - intézményi, szervezeti infrastruktúra fejlesztése - kapacitásbeli elégtelenségek felszámolása 	
Problémák, amelyeket kezel	<p>Szaktudás, szemléletmódbeli, kapacitás- és minőségbeli elégtelenségek</p> <p>Civil szféra megfelelő támogatottságának hiánya</p> <p>Együttműködés hiánya</p> <p>A szociálisan rászoruló rétegek elégtelen ellátottsága (szemléletbeli okok)</p>	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Összeshez	
Kapcsolódás intézményekhez	<p>Önkormányzat: stratégiai tervezési és koordinációs szint → együttműködési rendszer kialakítása az állami az önkormányzati és a civil szervezetek között</p> <p>Állami intézmények → releváns minisztériumok, állami dekoncentrált szervezeti egységek (KLIK, Munkaügyi Központ kirendeltségei, GYEMSZI, kórházak, stb.) az állami szolgáltatások tekintetében</p> <p>Releváns civil szervezetek</p>	

Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Helyi problémák kezelésében releváns intézmények, civilszervezetek bevonása, olyan tevékenységekkel, melyek bizonyítottan a helyi célcsoportokat eléri, számukra nyújtanak szolgáltatásokat. Az adott közszolgáltatás méretezésének megfelelősége, új szolgáltatások bevonása preferencia-sorrend felállításával. A beavatkozás előtt a fenntartói, kezelői, tulajdonosi, működtetői szerepek tisztázása szükséges.	
Egyéb speciális adottságok	Az együttműködési rendszer kialakítását különösen fontosá teszi, hogy több szolgáltatás (pl. oktatás) biztosítása állami felelősségi körbe került. A bevonásuk nélkül nem lehet hatékony programot kialakítani.	

2. Városi területek, épített környezet fizikai megújítása

2.1 KRÍZISTERÜLETEK KÖZÖSSÉGI ÉS KERÉKPÁROS KÖZLEKEDÉSSEL TÖRTÉNŐ ELÉRHETŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Az elzárt területeken nincsenek jelen vagy hiányosak a szociális szempontból elengedhetetlen közszolgáltatások
- A hiányzó közösségi közlekedési kapcsolatok miatt nehéz a különböző helyeken található közszolgáltatókhoz, illetve szolgáltatási, munkaerő-piaci lehetőségekhez való eljutás
- Az elégtelen közlekedés miatt az ingatlanok értéke alacsony, így elköltözni sem tudnak az ott lakók

Beavatkozás megnevezése	2.1.1. Közösségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése a nehezen megközelíthető területek elérhetőségének javítása céljából	Megjegyzés
Célcsoport	Zárányterületek lakossága	
Eszköz leírása	Közösségi közlekedési kapcsolatok létesítése/javítása a területen és a kerületközpontok, városközpont irányában Menetrend optimalizálás (pl.: megálló létesítése, útvonal módosítás) Új kapcsolat létesítése (pl.: kötöttpályás vonalak vagy arra ráhordó kapcsolatok létesítése)	
Problémák, amelyeket kezel	közszolgáltatásoktól, szolgáltatásoktól, munkalehetőségektől való elzártság oldása, ingatlanok értékének javítása	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása (pl. több/jobb iskola elérhető, munkaügyi központhoz rövidebb idő alatt jut el) Foglalkoztatási lehetőségek növelése	

Kapcsolódás intézményekhez	BKK valósíthatja meg	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Alternatívákat kell vizsgálni előtte (pl. nem egyszerűbb/olcsóbb/eredményesebb-e a közszolgáltatást „helybe vinni”, lakókat máshol elhelyezni és bontani, stb.)	
Egyéb speciális adottságok	Csak zárványterületeken releváns	

Beavatkozás megnevezése	2.1.2. Kerékpáros/gyalogos kapcsolatok és hálózat fejlesztése a területen belül és a városi hálózat irányába	Megjegyzés
Célcsoport	Helyi lakosság, lakótelepek lakossága	
Eszköz leírása	Gyalogosprioritású közterületek kialakítása kerékpárutak, sávok kialakítása, városi hálózatba kötése	
Problémák, amelyeket kezel	Közszolgáltatásoktól, szolgáltatásoktól, munkalehetőségektől való elzártság oldása, ingatlanok, lakókörnyezet értékének növelése Közterületek minőségi javítása Külső kerületekből a belső kerületekbe való bejutás	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása (pl. több/jobb iskola elérhető, munkaügyi központhoz rövidebb idő alatt jut el) Foglalkoztatási lehetőségek növelése	
Kapcsolódás intézményekhez	BKK valósíthatja meg	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Alternatívákat kell vizsgálni előtte A kialakítása segítse elő a közszolgáltatások jobb elérését és kapcsolódjon a közösségi közlekedés hálózatához	
Egyéb speciális adottságok	Lakótelepen releváns	

2.2 MINŐSÉGI, FENNTARTHATÓ KÖZTEREK, KÖZÖSSÉGI TEREK LÉTESÍTÉSE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Nincs megfelelő mennyiségű, kialakítású, a közösség differenciált igényeinek megfelelő közösségi tér
- Minőségi zöldterületek hiánya
- Nem biztonságos, amortizálódó, nehezen fenntartható közterületek
- Konfliktusok a különböző köz- és közösségi térhasználói csoportok között

Beavatkozás megnevezése	2.2.1. Megfelelő mennyiségű és minőségű közösségi tér létrehozása	Megjegyzés
Célcsoport	Krízisterületek különböző korosztályú lakói	
Eszköz leírása	Használaton kívüli, alulhasznosított épületek, területek újrahasznosítása és közösségi funkciókra való alkalmasságának megteremtése	
Problémák, amelyeket kezel	Közösségi terek hiánya Atomizált, érdektelen társadalom	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Szabadidős programok biztosítása Kisközösségek létrejöttének támogatása Közösségi szociális munka elősegítése Közösségépítés a fiatalok körében Innovatív, közösségi megoldások elősegítése Egyéni és közösségi felelősség elősegítése	
Kapcsolódás intézményekhez	Családsegítő kapcsolódása szükséges, Iskola kapcsolódása	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	Közösségi tervezés Biztonságosság szempontjainak érvényesítése a kialakításban "Birtokba adás"	
Egyéb speciális adottságok		

Beavatkozás megnevezése	2.2.2. Közterek fenntarthatóvá és biztonságossá tétele, meglévők átalakítása, megújítása és újak kialakítása	Megjegyzés
Célcsoport	Krízisterületek különböző korosztályú lakói	
Eszköz leírása	Közterek differenciált használatú, célcsoport-orientált, minőségi megújítása és fenntartása Térfigyelő rendszerek kiépítése, bővítése Üzletek, művészek, közhasznú szervezetek bevonása Fenntartói szemlélet fejlesztése: hosszú távú és gazdaságos fenntartásra törekvés, önkormányzati gondolkodás, helyi csoportok keresése, együttműködés	
Problémák, amelyeket kezel	Közterek minőségi és mennyiségi hiányosságai Nem megfelelő funkcionális kialakítás: társadalmi konfliktusok a köztér használatban	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Szabadidős programok biztosítása Kisközösségek létrejöttének támogatása, közösségépítés a fiatalok körében Közösségi szociális munka elősegítése	

	Innovatív, közösségi megoldások elősegítése Szemléletformálás Egyéni és közösségi felelősség elősegítése Bűnmegelőzés Utcai szociális munka	
Kapcsolódás intézményekhez	Utcai szociális munka jelenléte szükséges Civil szervezetek	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Közösségi tervezés Biztonságosság szempontjainak érvényesítése a kialakításban Gyalogosprioritású kialakítás, szelíd mobilitás előnyben részesítése Fenntartás felőli gondolkodás, hosszútávra törekvés Birtokba adás – legyen gazdája a felújított játszótérnek: együttműködés helyi erővel	
Egyéb speciális adottságok	Végiggondolandó, megoldandó a fenntarthatóság, A „tulajdonos” megtalálása – állandó jelenlét kell a rongálás megakadályozásához	

Beavatkozás megnevezése	2.2.3. Zöldterületek minőségének és mennyiségének növelése	Megjegyzés
Célcsoport	Krízisterületek különböző korosztályú lakói	
Eszköz leírása	Zöldfelületek differenciált használatú, célcsoport orientált, minőségi megújítása innovatív zöldhomlokzatok – a hőszigetelés ellen; <i>Sűrűn lakott, historikus városrészekben:</i> atipikus módon kialakított zöldfelületek létrehozása: kihasználatlan foghíjak, társasházi belső udvarok közösségi megújítása, zöldítése <i>Paneles lakótelepeken:</i> közösségi kertek – házakhoz rendelt területen; "parkoló helyett park"	
Problémák, amelyeket kezel	Zöldfelületek minőségi és mennyiségi hiányosságai; Hőszigetelés; Társadalmi konfliktusok a köztér használatban	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Szabadidős programok biztosítása Kisközösségek létrejöttének támogatása, közösségépítés a Fiatalok körében Közösségi szociális munka elősegítése Innovatív, közösségi megoldások elősegítése Szemléletformálás Egyéni és közösségi felelősség elősegítése	
Kapcsolódás intézményekhez	Utcai szociális munka jelenléte szükséges Civil szervezetek	

Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Közösségi tervezés Biztonságosság szempontjainak érvényesítése a kialakításban Gazdaságosság, fenntarthatóság szempontjai, pl. szürkevíz használata öntözésben	
Egyéb speciális adottságok	A parkolási igényekkel való konfliktus, a fenntarthatóság megoldása a paneles területeken végiggondolandó A zöldfelületi tulajdonjogi kérdéseket előzetesen fel kell tárn	

2.3 ENERGIAHATÉKONYSÁG JAVÍTÁSA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A leromlott állapotú épületek energiaháztartása, illetve annak fenntartással együttes kezelése nem hatékony
- Az energiahatékonyt javítani nem tudó lakóközösség finanszírozási problémákkal szembesül, a magas rezsiköltségek a hátralékok, adósságok megjelenéséhez vezetnek
- Minőségromlásukból fakadóan az ingatlanok leértékelődnek
- A célterületek épületállománya műszaki állapotának, a lakások és épületek használati és üzemeltetési módjainak, menetének ismerete hiányos
- *A sűrűn lakott, historikus városrészek* az épített örökség szempontjából érzékeny területein (azaz a történeti, eklektikus városrészekben) az energetikai megújításban szokásos homlokzati hőszigetelési módok nem alkalmazhatóak
- Működés-, működtetés-specifikus optimális megoldások keresése szükséges
- A lakások gyakran nem a lakók tulajdonában vannak, a tulajdonos, illetve a bérlők, lakók érdekei eltérőek lehetnek
- Ha az integráltság elemeire esik, fennáll a veszélye, hogy a megvalósítás során a funkcionális, ágazati érdekek, műszaki elvek dominanciája érvényesül a házban

Beavatkozás megnevezése	2.3.1. Energetikai épületfelújítás	Megjegyzés
Célcsoport	Leromlott épületállomány lakóközössége	
Eszköz leírása	Energiahatékonyt felújításokat elősegítő támogatási rendszer kialakítása a többlakásos lakóépületeknél Információs rendszer felállítása, folyamatos bővítése és aktualizálása – épületek állapota, támogatások Módszertan kidolgozása energiamegtakarítás előzetes kalkulációjára Oktatási program, lakók képessé tétele az energiahatékony életmódra: a lakáshasználati módok nem feltétlenül illeszkednek a tervezett energiahatékonyt beavatkozásokhoz; nem csak oktatás, hanem érdekeltté tétel Homlokzati/külső hőszigetelés, nyílászárócseré, gépészeti felújítás, egyéni közműmérés, kártyás előre fizetés a lakók helyzetének és	

	<p>problémáinak figyelembe vételével</p> <p>Életmód megismerése, közös stratégiák kidolgozása, üzemeltetés megismerése</p> <p>Alternatív utak kitalálása, nem csak műszaki alapon</p> <p><i>Sűrűn lakott, historikus városrészekben:</i> a szokásos homlokzati hőszigetelési módok nem alkalmazhatóak, történeti épületeknél más metódus (korszerű nyílászárók, gépészeti felújítás, egyéni mérés) szükséges</p> <p><i>Paneles lakótelepeken:</i> rendszerszerű energetikai korszerűsítés, távfűtés mérhetőségének kialakítása;</p>	
Problémák, amelyeket kezel	<p>Lakások alacsony hatékonyságú energiaháztartása, magas fenntartási költség</p> <p>Információhiány a beavatkozási terület lakásállományának aktuális állapotáról,</p> <p>Hatékony, de egyben az ott élőket életét kiszolgáló, értékorientált módszerek ismeretének hiánya</p> <p>Gyakran a műszaki tudáshiány helyett az ott élők problémáit nem ismerjük pontosan – így a megoldás sem ad jó válaszokat</p>	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<p>Szociálisan rászoruló társasházak állagmegóvása és szociális bérlakásokat tartalmazó önkormányzati tulajdonú lakóépületek felújításának segítése</p> <p>Helyi szociális lakásügynökség felállítása</p>	
Kapcsolódás intézményekhez	<p>Tudásmegosztás, információcsere</p> <p>Családsegítő jelenléte szükséges: mentorálás, adósságkezelés,</p>	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás fejlesztés előtt kell végezni	<p>Fajlagosan legnagyobb energiamegtakarítást biztosító fejlesztések előnyben részesítése</p> <p>A célterület épületállományának átfogó állapotfelmérése, aktualizált információs rendszer felállítása előfeltétel – műszaki állapot, korábbi támogatások, épített örökség</p> <p>Célorientált (szociális szempontokkal összekapcsolt) projektkiválasztás</p> <p>Megfelelő építéstechnológia alkalmazása a helyi specifikációk szerint – lásd: történeti, eklektikus városrészek</p> <p>Helyi életmódok megismerése, közös stratégiák kidolgozása</p>	
Egyéb speciális adottságok	<p><i>Sűrűn lakott, historikus városrészekben:</i></p> <p>Az épületek típusától nagyban függő módszer kiválasztása (pl. homlokzatok helyett tűzfalak hőszigetelése, nyílászárócsere, egyéni közműmérés);</p> <p>Ha nem ismerjük a lakók problémáit, és nem az üzemeltetés megismerésével kezdünk akkor a felújítás erős konfliktusmezőbe léphet bele (penészesedés, nem fizetés növekedése)</p> <p>fenntartónál (TH, kerület) keletkeznek a konfliktusok</p> <p><i>Lakótelepeken:</i> a homlokzatmegújításkor az épületek Humanizálására is hangsúlyt kell fektetni, közösségfejlesztő hatású,</p>	

	<p>az egyes épületek egyedi, identitást erősítő megjelenést kapjanak</p> <p>Az energetikai megoldás szakmai kontrolljára megfelelő koordinációt kell központilag felépíteni</p> <p>Városképi jelentőség: az építészeti kontrollt (a barnamezős és a Duna mintájára) tervtanácsi és a tervpályázati kontrollal kell biztosítani</p>	
--	--	--

2.4 SZOCIÁLISAN RÁSZORULÓ TÁRSASHÁZAK ÁLLAGMEGÓVÁSÁNAK, FELÚJÍTÁSÁNAK SEGÍTÉSE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A soklakásos társasházakban a közösségi kohézió részben vagy teljesen hiányzik, a közösségi érdekek érvényesítése nem valósul meg
- A belső konfliktusok és az érdektelenség miatt a lakókörnyezet minőségi romlásnak indul
- Az eddigi rehabilitációkból az önrész hiánya vagy a közösségi kohézió elégtelensége miatt kimaradó lakóközösség a későbbi felújítási programokban sem tud részt venni

Beavatkozás megnevezése	2.4.1. Szociálisan rászoruló társasház lakóközösségének segítségnyújtás	Megjegyzés
Célcsoport	Szociálisan rászoruló lakóközösségű társasházak lakói	<p>A társasházi lakások adósságkezelési problémája összekapcsolódik a magáncsoddal kapcsolatos kormányzati törekvésekkel, aminek a részletei még nincsenek kidolgozva. Az új eszközök kidolgozása feltételezi, hogy az intézkedések összhangban lesznek a szociális bérlakás-konceptió felülvizsgálatával.</p> <p>Hasonlóan új irány a „social enterprise” (szociális vállalkozások) kísérleti kiépítése, amely a segélyezésnél</p>
Eszköz leírása	<p>Közös képviselőt professzionalizálásában segítség</p> <p>Differenciált felújítási-támogatási rendszer</p> <p>Lakók aktív bevonása a tereztési és kivitelezési munkákba</p> <p>Közösségi szociális munka</p> <p>Konfliktuskezelés</p> <p>Adósságkezelési programok</p> <p>Új eszközök behozása (eszközkezelőhöz hasonló megoldás, reprivatizáció, akár állami, akár önkormányzati, akár társasházi tulajdonba)</p> <p>Szemléletformálás</p> <p>Önkormányzati vagyongazdálkodók társasházkezelői tevékenysége</p>	
Problémák, amelyeket kezel	<p>Közösségi kohézió hiánya</p> <p>Belső konfliktusok</p> <p>Társasházak minőségi állagmegóvása</p> <p>Közösségi érdekérvényesítés hiánya</p>	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<p>Koordinációs intézmények létesítése</p> <p>Támogatási rendszer kidolgozása</p> <p>Helyi lakosok bevonása - foglalkoztatási feladatok, „social enterprise” létrehozása</p> <p>Energiahatékonyság</p>	

	<p>Atomizálódás megelőzése</p> <p>Közösségi szociális munka erősítése</p> <p>Szemléletformálás</p> <p>Jogszabályok összehangolása, jogi környezet fejlesztése</p>	<p>hatékonyabb megoldásokkal kapcsolatos össze foglalkoztatási, lakhatási és szociális feladatokat, és teremt egyensúlyt a rendelkezésre álló pénzügyi feltételek és a társadalmi/szociális célok között</p>
Kapcsolódás intézményekhez	<p>Önkormányzatok megújuló szerepe (korábbi vagyonkezelők közös képviselőként)</p> <p>A lakhatási problémák országos szintű kezelésére létrehozott új intézményekhez való kapcsolódás (pl. a Nemzeti Eszközkezelő programjának kiterjesztése esetében)</p> <p>Tulajdonosi kötelezettségek erősítése</p> <p>Civil és szakmai jelenlét a soft elemeknél</p>	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<p>A krízisterületen élő munkanélküliek és (át)képzésben résztvevők előnyben részesítése szakmai gyakorlati hely biztosításával</p> <p>A lakásállomány és a lakáshasználat módjának figyelembevételével kell kiválasztani a legjobb, leginkább célravezető műszaki és intézményi megoldásokat minden lakást, lakóépületet érintő fizikai beavatkozásnál</p> <p>Megfelelő feltételek és adottságok esetében a tulajdonosi kötelezettségek erősítése, még ha ez konfliktusos is vagy nem népszerű</p>	
Egyéb speciális adottságok	<p>Az integráltság mint eszköz valamilyen módon történő bevétele</p>	

3. Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése

3.1 ATOMIZÁLTSA G MEGELŐZÉSE, CSÖKKENTÉSE, KAPCSOLATOK ÉPÍTÉSE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Az egyén, a család egyedül, kapcsolatok nélkül nem, illetve sokkal nehezebben tud megbirkózni szociális problémáival, így sokkal könnyebben kerülhet a szegénységi csapdába: nem lesz képes önmagán segíteni, a tanult tehetetlenség állapotába kerül, könnyebben válik áldozattá, kiszolgáltatottá a bűnözés, a drog, az alkohol, a szerencsejáték és a hajléktalanság terén
- A problémákkal küzdő, kapcsolatok nélküli egyén nagyobb valószínűséggel marad ki a szociális és egészségügyi ellátórendszerből, és sokszor már csak későn, krízishelyzetben kerül felszínre problémája
- Társasházaknál és bérházaknál az egyének közti kapcsolat hiánya visszahat a döntések meghozatalára, így döntésképtelenséghez a lakóház nem megfelelő működtetéséhez vezethet

Beavatkozás megnevezése	3.1.1. Egyének közötti kapcsolatok erősítése	Megjegyzés
Célcsoport	Krízisterületek lakossága, sérülékeny családok	részletesebben
Eszköz leírása	<p>Segíteni az egyének közötti kapcsolatok kiépítését</p> <ul style="list-style-type: none"> - közösségi szociális munkával egyének bevonása közösségi akciókba (pl. lakóközösségek, asszonyok klubja, fiatalok) - kisközösségek szervezése <p>Segíteni az egyén és az intézmények, ellátó rendszerek közötti kapcsolat kiépítését</p> <ul style="list-style-type: none"> - szociális munkával, tanácsadással segíteni a klienseket, hogy bekerülhessenek az ellátórendszerbe az önkéntesség figyelembe vételével - jelzőrendszer kiépítése és működtetése - hivatalos eljárások meglépése (pl. gyermekvédelem, szerződésfelmondás, kilakoltatás) előtt esélyt adni a változtatásra (civil szervezetek bevonásával, intenzív családsegítéssel) - az önkormányzat (vagyonkezelő) biztatása (kötelezése) akár rendeletileg is megerősítve, hogy civil szervezetet vagy családsegítőt vonjon be a retorziók alkalmazása előtt - alacsony küszöbű szolgáltatás biztosítása a krízisterületen <p>Egyén képessé tétele, hogy tudjon magáról gondoskodni</p> <ul style="list-style-type: none"> - családsegítők, szociális munkások bevonásával segíteni a krízishelyzetben lévő egyéneket/családokat, hogy képessé váljanak maguk és családjuk gondoskodására (oktatás, képzés, foglalkoztatás, családgondozás) - az egyén képessé tétele az egymással történő kapcsolódásra - a feladat elvégzéséhez a szociális munkások segítése 	a közösségek szervezésénél

	szupervízió, vagy egyéb burnout megelőző technikák igénybevételével	
Problémák, amelyeket kezel	Egyének, családok leszakadásának megelőzése Együttélés és együttműködés javítása a lakóközösségekben Egymás elfogadásának a segítése	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	- közszolgáltatásokhoz, szociális és egészségügyi ellátó rendszerekhez való hozzáférés javítása - hátralekosság kezelése - társasházak felújítása - lakóházak felújítása - bűnmegelőzés, - gyermekvédelem - foglalkoztatás	
Kapcsolódás intézményekhez	Családsegítő, gyermekjóléti szolgálat/központ, hivatalok (gyám, szociális osztály), karitatív szervezetek, vagyonkezelők, civil szervezetek, rehabilitációt megvalósító szervezet	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	Az egyén/család különböző szerepekben kerül kapcsolatba a szociális rehabilitációs programban, (lakástulajdonos/bérlő, hátralekós, szenvedélybeteg, közösségi szervező, stb), ezért fontos hogy a családdal foglalkozó segítők, ügyintézők is ismerjék egymást, rendszeresen kommunikáljanak egymással A koordinációt a rehabilitációt megvalósító/lebonyolító szervezet, vagy erre a célra létrehozott szervezeti egység valósíthatná meg	
Egyéb speciális adottságok		

3.2 KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS - KISKÖZÖSSÉGEK LÉTREJÖTTÉNEK, MŰKÖDÉSÉNEK SEGÍTÉSE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A helyben alakult vagy létrehozott kisközösségek könnyebben elérhetőek és biztonságosabb védelmet tudnak a közösség tagjai számára biztosítani, mint a nagy szolgáltató- és ellátórendszerek
- Alulról építkező közösségek nehezen szerveződnek, mert nincs hagyománya az önszerveződésnek, illetve az egyének részéről nagy a bizalmatlanság egymás iránt és más szervezetekkel szemben
- A közösségek működési feltételei nem biztosítottak: kevés a tapasztalt közösségépítő szakember, továbbá a közösségek nehezen tudnak kapcsolatot teremteni a működő intézményi rendszerekkel
- Kevés a közösségi tér, illetve a közösségépítésre fordítható humán és pénzügyi erőforrás

Beavatkozás megnevezése	3.2.1. Kisközösségek létrejöttének segítése	Megjegyzés
Célcsoport	Helyi lakosság, helyi kisközösségek, különböző korosztályú, speciális élethelyzetben lévő lakónépesség	
Eszköz leírása	<p>Helyi kisközösségek támogatása</p> <ul style="list-style-type: none"> - megismerni, támogatni és bekapcsolni a programba azokat a már működő közösségi sejteket, kezdeményezéseket, szerveződések, amelyek a területen jelen vannak, amelyek közösségi, szociális feladatot látnak el - ösztönözni, segíteni egy-egy épület lakóinak közösséggé válását pl. - részvétel a lakóház felújításban, lakóház állapotának felmérése, felújítási tervek egyeztetése, belső udvarok zöldítése, lakóház történetének feldolgozása, közösség programok, részvétel a kivitelezésben, majd a fenntartásban, - női önszolgáltató csoportok szervezése <p>5-10 fős csoportok létrehozása, ahol pénzügyi, üzleti, életvezetési, háztartási ismeretekkel készíti fel az asszonyokat a családi problémák megoldására, háztartásvezetésre, megtakarításra, a közösségi pénzügyi alap létrehozásával a tagok képesek egymást is kiegészíteni, alapja lehet a mikrohitelzésnek</p> <ul style="list-style-type: none"> - támogatni a közösségi terek, közösségi helyiségek létrehozását a kisközösségek /szervezetek számára - forrást, támogatást nyújtani a szervezetek közösségi/szociális programjának megvalósításához - a területen működő szerveződések hálózattá történő összekapcsolása, - szomszédsági programok - a feladat elvégzéséhez a szociális munkások segítése szupervízió, vagy egyéb burnout megelőző technikák igénybevitelével 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - közösségi felelősségvállalás erősítése - kapcsolatok erősítése - fejlesztésekben, programokban való közösségi részvétel feltételeinek megteremtése - segíti az ellátórendszerek hatékonyságát az ügyfelek elérésben - helyi identitás erősítése - segíti az egyén integrálódását - segíti a kisebbségek elfogadottságát, integrálását - segít a közbiztonság javításában 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közösségi terek létrehozása	

	Épületfelújítás, Bűnmegelőzés, Tolerancia, Közszolgáltatási rendszerek integrálása, Foglalkoztatás, képzés	
Kapcsolódás intézményekhez	családsegítő, hivatalok (gyám, szociális osztály), karitatív szervezetek, vagyonkezelők, civil szervezetek, rehabilitációt megvalósító szervezet,	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	- jelenléttel bíró szervezetet feltételez, amely megszervezi, kitalálja, erősíti a kisközösségeket, motivált a közösségszervezésben - programalap típusú támogatási rendszer	
Egyéb speciális adottságok	a szociális munka további speciális tudást igényel, ezért külön képzés szükséges (lakóház-felújítás, pénzügyi-gazdasági ismeretek)	

3.3 KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS A FIATALOK KÖRÉBEN

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A kallódó fiatalok problémája a különösen szegregált, hátrányos helyzetű területeken halmozottan jelenik meg, összekapcsolódva többek közt az alacsony szintű oktatás, az iskolából kimaradás, a korán jelentkező munkanélküliség, a drog- és alkoholproblémák, a bandázás jelenlétével, illetve a szülői segítség hiányával

Beavatkozás megnevezése	3.3.1. Ifjúsági szociális munka	Megjegyzés
Célcsoport	Fiatalok	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - nyitott és zárt közösségi terek létrehozása szabadidő eltöltésére, ahol szociális munkások, ifjúsági segítők, civil szervezetek vannak jelen, ha kell, segítenek, tanítanak, programot szerveznek, - kortárs segítők bevonása, kortárs segítők hálózatának létrehozásának segítése akár fővárosi szinten is - ifjúsági programok, kulturális események szervezése, amely segíti az integrációt, a befogadást és elfogadást. - mentorprogramok (tehetségek felfedezésem segítése) - utcai szociális munka - a feladat elvégzéséhez a szociális munkások segítése szupervízió, vagy egyéb burnout megelőző technikák igénybevételével 	

Problémák, amelyeket kezel	bandázás, bűnelkövetés megelőzése, droghasználat, kimaradás az iskolából	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	- bűnmegelőzése - oktatás - közterek, közösségi terek létrehozása, felújítása	
Kapcsolódás intézményekhez	családsegítő, karitatív szervezetek, vagyonkezelők, civil szervezetek, rehabilitációt megvalósító szervezet, iskola, közösségi házak, művelődési házak	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	a probléma kezelésében tapasztalt civil szervezetek együttműködésével valósítható meg,	
Egyéb speciális adottságok	partneri kapcsolat, kooperáció szükséges az oktatási rendszerrel és gyermekvédelemmel	

3.4 KÖZÖSSÉGI SZOCIÁLIS MUNKA ERŐSÍTÉSE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Közösségfejlesztéssel, közös aktivitással szükséges erősíteni a közvetlen környezethez való viszonyt, lehetőséget adva a más társadalmi csoportok megismerésére, elfogadására, az együttműködésre, a közös munkára
- A közösségi szociális munkásoknak lakóközösségek és/vagy más közösségek tervezési-szervezési ügyeivel kell foglalkozniuk annak érdekében, hogy új szolgáltatásokat alakítsanak ki, illetve elősegítsék az életkörülmények javítását a közösség tagjai részére
- Szükség van az egyéni esetkezelésen túl a közösségközpontú megközelítésre, mert csak így érhető el, hogy a társadalmi integráció, inklúzió, szolidaritás irányába mozduljanak el az érintett területek azáltal, hogy a szociális munka végzése során olyan partnerkapcsolatot tételezhetőek fel, amely a közös gondolkodást, cselekvést helyezi a középpontba

Beavatkozás megnevezése	3.4.1. Közösségi szociális munka alkalmazása a közösségek szervezésben és a közösségi konfliktusok megoldásában	Megjegyzés
Célcsoport	Kisközösségek, lakóközösségek, fiatalok	
Eszköz leírása	- közösségi szociális munka elfogadtatása az intézményeknél (rehabilitációt megvalósító szervezet, lakáskezelők, iskolák, közterületek) - ösztönözni/támogatni a társasházakat, bérleti közösségeket a szociális közösségi munkás bevonására - ifjúsági közösségi munka - utcai szociális munka - a feladat elvégzéséhez a szociális munkások segítése	

	szupervízió, vagy egyéb burnout megelőző technikák igénybevételével	
Problémák, amelyeket kezel	Szociális problémák, Társadalmi konfliktusok, Intézményi kapcsolatok hiánya Csoportokon belüli konfliktusok Közterületeken megjelenő konfliktusok kezelése,	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	minden egyes beavatkozáshoz kapcsolódik (épületek, közterek felújítása, bűnmegelőzés, közbiztonság-javítás, lakásprogram)	
Kapcsolódás intézményekhez	családsegítő, közösségi házak, iskolák, lakáskezelők, közterület-felügyelet, rehabilitációs szervezet	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	Közösségi szociális munkások alkalmazása, képzése a kapcsolódó intézményeknél Közösségi szociális munka támogatása civil szervezeteknél, közösségeknél Közösségi szociális munkát érintő tapasztalatcsere	
Egyéb speciális adottságok		

3.5 CSALÁDSEGÍTŐK BEKAPCSOLÓDÁSÁNAK ELŐSEGÍTÉSE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Családok kerülnek krízishelyzetbe a hosszan tartó munkanélküliség, a szegénység és kilátástalanság következtében, számos család önmaga nem képes változtatni a helyzetén, csúsznak lefelé, nem képesek gondosodni önmagukról és gyermekeikről
- Segíteni kell az egyént a hiányzó munkaerő-piaci, hivatali, stb. kapcsolatok kiépítésében, oktatással és egyéni mentorálással képessé tenni, hogy önállóan tudjon munkát végezni, jövedelmet szerezni

Beavatkozás megnevezése	3.5.1. Családsegítők bekapcsolása krízishelyzetek kezelésébe	Megjegyzés
Célcsoport	segítségre szoruló családok	
Eszköz leírása	1.) Családsegítők bevonásával esélyt adni a segítségre szoruló, krízishelyzetben lévő családoknak, hogy képessé váljanak maguk és családjuk gondoskodására	

	<ul style="list-style-type: none"> - intenzív családsegítés (családsegítő egyszerre csak két-három családdal foglalkozik, de 24 órás elérhetőséggel), új státuszok finanszírozásával, melynek bérezése illeszkedik az elvárt munkamódszerhez. - egyéni adósságkezelés, háztartásismeretek - kliens és a családsegítő által közösen kidolgozott egyéni stratégiák megvalósításában való segítség - gyerekvédelem, lehetőleg a családból ne kerüljön ki - gyerekek mentorálása (fejlesztés, tanulás, stb.) - „mesélő anyukák” programja - a feladat elvégzéséhez a szociális munkások segítése szupervízió, vagy egyéb burnout megelőző technikák igénybevételével <p>2.) Családsegítők bevonása minden olyan programba, ahol az egyént kell megerősíteni, segíteni, hogy ne veszélyeztesse a közösség által elfogadott program megvalósítását: pl. társasházak alacsony jövedelmű tulajdonosainak segítése)</p> <p>3.) Családsegítő és közösségi szociális munkások részvétele bérházak felújítási munkáiban (kommunikáció, családok megismerése, és ha szükséges családi problémák kezelése, közösségi akciók)</p>	
Problémák, amelyeket kezel	<p>Családok krízishelyzetének kezelése, Veszélyeztetett gyerekek megmentése Közösségből kiszakadt családok segítése</p>	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - közszolgáltatásokhoz, szociális és egészségügyi ellátó rendszerekhez való hozzáférés javítása - hátralekosság - társasházak - lakóházak felújítása - bűnmegelőzése - oktatás 	
Kapcsolódás intézményekhez	<p>Családsegítő, hivatalok (gyám, szociális osztály), karitatív szervezetek, vagyonkezelők, civil szervezetek, rehabilitációt megvalósító szervezet</p>	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<p>Közszolgáltatási rendszerek fejlesztése, szemléletváltoztatása</p>	
Egyéb speciális adottságok		

3.6 LAKÓK BEVONÁSA A TERVEZÉSBE ÉS MEGVALÓSÍTÁSBA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Az érintett területek lakóinak többsége nagyon sokszor közönyös, passzív, érdektelen a tervezett rehabilitációs programokkal szemben – mint a házak, közterületek felújítása, új intézmények létrehozása, hiányzó szolgáltatások megteremtése
- A programok tervezői sokszor nem ismerik a lakosság valós problémáit, szükségleteit, kapcsolati rendszerét, és a lakók sem ismerik a lehetőségeket, korlátokat, feltételrendszereket – ezen ismeretek hiánya visszahat a megvalósítás hatékonyságára és eredményességére, illetve a résztvevők elégedettségére
- Széles körű bevonás nélkül előfordulhat, hogy domináns személyek és csoportok sajátítják ki a közösség képviselőjét, felhatalmazás nélkül
- Helyi érintettek bevonása nélkül csökken az eredmények fenntarthatóságának esélye, különösen a közösségi beruházások esetében

Beavatkozás megnevezése	3.6.1. Lakók bevonása a tervezésbe és a megvalósításba	Megjegyzés
Célcsoport	Helyi lakosság, helyi kisközösségek,	
Eszköz leírása	<p>Minden lakónak érintett szervezetnek legyen esélye bekapcsolódni a programba</p> <ul style="list-style-type: none"> - az érintett közösség igényeinek felmérése, akár kérdőíves, akár interjú, akár fókuszcsoportos módszerrel, egyúttal megismertetni a lakókkal a felmérés eredményét, bemutatni az általuk meghatározott igényeket, és a megvalósíthatóság kereteit - lakók részvétele a felmérésben – önkéntes alapon segíthetnek a felmérésben - közösségi tervezés folyamatának biztosítása, pl. a közterületek kialakításánál (az érintett lakókkal közösen történik a terv kialakítása, melyet megfelelőség esetén a Testület is elfogad) - közösségi tervezés akkor tud hatékony lenni, ha az érintett közösség többségét sikerül bevonni (ezért szükséges még a tényleges tervezés előtt a közösségfejlesztés!) - javítja a lakók hozzáállását a lakóház felújításhoz, ha megismerik a terveket, a költségeket, a kivitelezőt stb. - lehetőséget kell adni a lakók részvételére a felújításban (kertek zöldítése, növények ültetése közösségi terek felújítása) - a lakóház üzemeltetési tervének megismertetése, és értelmezése minden lakó számára (miért annyi, amennyi), lakók bevonása az üzemeltetés ellenőrzésében (vízfelhasználás, energiafelhasználás, stb.), - lehetőséget adni, megszervezni, hogy a lakók részt 	

	vegyenek köztetek fenntartásában, közterület felügyeletben	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - közösségi felelősségvállalás erősítése - kapcsolatok erősítése - helyi identitás erősítése - program eredményeinek fenntartását segíti 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - lakóházak felújítása üzemeltetése - közterületek felújítása - új szolgáltatások létrehozása - bűnmegelőzés 	
Kapcsolódás intézményekhez	tervezők, rehabilitációt megvalósító szervezetek, önkormányzat, vagyonkezelő, civil szervezetek,	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<p>A tervezési szakaszban a bevonási rész kötelezőelem, a lényeg, hogy</p> <ul style="list-style-type: none"> - többféle bekapcsolódási platform legyen rá úgy, hogy minél nagyobb csoportot elérjen, - a döntést át lehet adni a közösségnek, ha le van külön szabályozva és a folyamat megfelel a feltételeknek, (pl. közterület tervezése, de - a felelősség a kerületi önkormányzaté marad, ha nem legitimál egy csoport véleménye, hanem a bevonást (tulajdonossá válást) szolgálja 	
Egyéb specialitások	Külön rendelet szükséges a közösségi tervezési folyamat szabályozására és a döntéshozatalra	

3.7 BIZALOM MEGERŐSÍTÉSE

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A célterületen élő és érintett lakosság bizalma és együttműködése nélkül nem valósítható meg sikeres városrehabilitáció: a bizalom a közösségek létrejöttének és működésének alapja, a közösségek e csatornán keresztül előmozdíthatják a szociális városrehabilitációt, ami csak akkor lehetséges, ha kialakult és tartósan fennmarad a közösségek és a program irányítói közötti bizalom

Beavatkozás megnevezése	3.7.1. Bizalom létrehozása/megerősítése az egyén és az intézmények között, illetve az egyes egyének között	Megjegyzés
Célcsoport	Érintett terület lakossága, intézmények	A szociális

Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - partneri kapcsolat kiépítése az egyén és a megvalósításban résztvevő szereplők (projektmegvalósítók, intézmények, civil szervezetek, stb.) között - partneri kapcsolat az érintett szervezetek között - folyamatos és következetes az ügyfél és a lakók számára is érthető kommunikáció - konfliktusok azonnali kezelése (ebben sokszor segít a professzionális mediátor, vagy közösségi szociális munkás) - felelősségek meghatározása - közösség felelőségének erősítése feladatok átadásával 	<p>városrehabilitációs programokkal szemben a lakók sokszor túlzott elvárásokkal lépnek fel, szeretnék azt hinni, hogy ezzel minden problémájuk megoldódik. Ezért is fontos az elején tisztázni, hogy a program milyen problémát tud megoldani és mit nem, mert ha ez nem történik meg, akkor a bizalom nagyon hamar elmúlik.</p>
Problémák, amelyeket kezel	A program megvalósíthatóságának és az eredmények fenntarthatóságának az alapja	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	családsegítés, közösségi szociális munka, közösségépítés, épületfelújítás, közszolgáltatás javítása	
Kapcsolódás intézményekhez	családsegítő, közösségi házak, iskolák, lakáskezelők, civil szervezetek, önkormányzat, hivatalok, közszolgáltatók,	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	<p>Segíti a bizalom kiépítését és fenntartását, ha a programban résztvevő intézmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elkötelezettek a szociális városrehabilitációval szemben és együttműködnek a megvalósításban - egységes kommunikációs terv kidolgozása a projekt megvalósításban érintett szereplők között - folyamatos egyeztetés, probléma megoldás az érintett szervezetek között - stabilitás - a program megvalósítását végző projektmenedzser szervezet, és a lakókkal közvetlenül kapcsolatot tartó elhivatott szociális munkások/munkatársak hosszú távon tudjanak részt venni a programban 	
Egyéb speciális adottságok		

4. Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében

4.1 FOGLALKOZTATÁSI LEHETŐSÉGEK KÖRÉNEK BŐVÍTÉSE VÁLLALKOZÁSOK ELŐSEGÍTÉSÉVEL

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A szociális problémák kialakulásának és elmélyülésének az egyik – és talán legjelentősebb – oka a megélhetéshez szükséges jövedelmet biztosító munkalehetőség hiánya, ezért elő kell segíteni, hogy megerősödjön a gazdasági aktivitás és jövedelemtermelés, munkahelyteremtés, ami hozzájárul a depressziós terület átalakulásához, fejlődéséhez

Beavatkozás megnevezése	4.1.1. Foglalkoztatás bővítése új vállalkozások elősegítésével a célterületen	Megjegyzés
Célcsoport	Aktívak és inaktívak; akik vállalkozni szeretnének, vállalkozói ötlettel bírnak álláskereső; vállalkozók	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - üres helyiségek kedvezményes áron történő bérbeadása, ha a vállalkozás munkahelyet teremt (önfoglalkoztatás is munkahelynek számít) - inkubációs programok kezdő vállalkozások, startupok számára (támogatás helyiséggel, szolgáltatással, közös kommunikáció, PR) - kedvezményes/ingyenes internetszolgáltatás a krízisterületen, közösségi területeken ingyenes Wi-Fi - közösségi, co-working irodák létesítése - vállalkozási övezetek kijelölése (adókedvezmények, járulékfizetési kedvezmények) - helyi vállalkozásfejlesztési stratégia kidolgozása, együttműködve a kerülettel és a Fővárossal - helyi vállalkozói, fórumok, partnerségi kapcsolatok kialakítása - a vállalkozók tájékoztatása a speciális célcsoportok (megváltozott munkaképességűek, pályakezdő, GYES-ről visszatérő) munkavállalóinak foglalkoztatásával járó kedvezményekről 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - alacsony vállalkozási aktivitás és jövedelemtermelés a krízisterületeken - kihasználatlan ingatlanok - új vállalkozások nehezen tudnak elindulni - nincs helyi vállalkozásfejlesztési stratégia 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	üres ingatlanok hasznosítása, képzési programok	

Kapcsolódás intézményekhez	Együttműködés a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvánnyal, kamarákkal, munkaügyi központokkal, családsegítővel, nagyvállalatokkal, vagyongazdálkodókkal, már működő programokhoz (pl. Rögtön jövök!)	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	A feladatot célszerű egy koordinációt ellátó, szakmai háttérrel rendelkező szervezetnek átadni	
Egyéb speciális adottságok		

4.2 MUNKANÉLKÜLIEK, HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK FOGLALKOZTATÁSÁNAK TÁMOGATÁSA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A szociális gazdaság még kialakulatlan, kevés a szociális szempontokat is érvényesítő vállalkozás, a szociális szervezetek, nonprofit vállalkozások tőkehiány és kedvezőtlen vállalkozói környezet miatt még nem tudtak kialakulni, ráadásul a jelenlegi közmunkarendszer nem segíti a munkanélkülieket piacképes tudáshoz és piaci munkavállaláshoz

Beavatkozás megnevezése	4.2.1. Munkanélküliek foglalkoztatásának támogatása a vállalkozói, a non-profit és az önkormányzati szektorban	Megjegyzés
Célcsoport	Munkanélküliek Hátrányos helyzetűek Megváltozott munkaképességűek	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - szociális gazdaságban rejlő lehetőségek kiaknázása, új, innovatív szociális foglalkoztatási programok megvalósításának elősegítése, (ötlet pályázatok kiírásával, már működő programok alkalmazása, adaptálása) - szociális mikrohitelprogram önfoglalkoztatás elősegítésére (a mikrohitel nyújtása mellett tanácsadás és segítségnyújtás biztosítása a vállalkozási ötlettel bíró, alacsony jövedelműek, munkanélküliek számára) - tranzitfoglalkoztatás a krízisterületen élő ügyfelek részére, tranzitfoglalkoztatással foglalkozó szervezetek bevonásával - önkormányzati beruházásoknál munkanélküliek alkalmazásának biztosítása – ehhez a jogi szabályozási környezet felülvizsgálata szükséges - közmunkaprogramok bekapcsolása a rehabilitációs programokba – ehhez szükséges a programban résztvevők létszámának és időtartamának tervezhetősége annak érdekében, hogy a valós feladatokra lehessen kiválasztani, oktatni és felkészíteni munkanélkülieket. 	

	<ul style="list-style-type: none"> - javaslat szabályozási keretek módosítására – a közmunkaprogramban résztvevő szervezetek kiterjesztése oly módon, hogy ne csak 100%-ban önkormányzati, vagy állami tulajdonú szervezetek alkalmazhassanak munkanélkülieket, hanem olyan forprofit vagy nonprofit szervezetek is, amelyek a rehabilitáció megvalósításában vesznek részt. - a közmunkaprogram folyamatosságának biztosítása, megfelelő jogszabályi környezet biztosításával 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - szociális vállalkozási formák nem ismertek, még nem terjedtek el - munkanélküliek befogadására, alkalmazására nincs felkészülve a vállalkozói szektor, ebben tud segíteni a tranzitfoglalkoztatás - közmunkaprogramok által biztosított munkavégzés összekapcsolása a rehabilitációs program igényeihez – valós feladat ellátás. 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	képzési programok, közszolgáltatások javítása, koordinálása, közterületek felújítása és fenntartása,	
Kapcsolódás intézményekhez	együttműködés munkaügyi központokkal, családsegítővel, nagyvállalatokkal, tranzitfoglalkoztató szervezetekkel, minisztériumokkal	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	Fontos, hogy legyen egy, a programot koordináló szervezet megfelelő tudással, kapacitással, vagy lehessen olyan szervezetekkel együttműködni, akik részt vesznek/vehetnek ilyen programok koordinálásában	
Egyéb speciális adottságok	VEKOP-ban lehet olyan „támogatási ablakot” nyitni, ahonnan támogatás hívható le krízisterületen megvalósuló fizikai rehabilitációs, építési projekteken helyi munkaerő foglalkoztatására	

4.3 FOGLALKOZTATÁS ELŐSEGÍTÉSÉ KÉPZÉSSEL, TANÁCSADÁSSAL

PROBLÉMÁK:

- Az oktatási, képzési programok nagyon sok esetben nem érik el a valódi célcsoportot és/vagy nem nyújtanak használható, piacképes tudást
- Közvetítő, mentor nélkül a munkanélkülieknek, hátrányos helyzetűeknek minimális az esélyük beilleszkedni a munkaerőpiacon
- A szegregált oktatási intézmények nem adnak kompetitív tudást a hátrányos helyzetű, az átlagtól eltérő magatartású, képességű gyermekeknek

BEAVATKOZÁS:

- Segíteni az egyént munkaerő-piaci kapcsolatok kiépítésében
- Piaci igényeknek megfelelő oktatás és képzés az álláskeresőkre
- Egyéni mentorálással képessé tenni a hátrányos helyzetű álláskeresőt, hogy önállóan tudjon munkát végezni, jövedelmet szerezni.

Beavatkozás megnevezése	4.3.1. Foglalkoztatás elősegítése képzéssel, tanácsadással, állásközvetítéssel, mentorálással	Megjegyzés
Célcsoport	Álláskereső, Alulképzettek Hátrányos helyzetűek Munkáltatók Mégváltozott munkaképességűek	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - álláskereső klubok, tréningek, kompetencia fejlesztés a krízisterületen szociális munkások segítségével - közvetítés a programban (oktatásban, tréningben) résztvevő álláskereső ügyfelek és munkaadók között - rendszeres állásbörzék szervezése a munkaügyi központokkal és a munkaadókkal együttműködve - iskolán kívüli felzárkóztató, képességfejlesztő és képzési programok az iskolából kimaradtak, illetve piacképes tudással nem rendelkező fiatalok/felnőttek részére civil szervezetek bevonásával, a piaci szereplők elvárásait is figyelembe véve - a célcsoport szereplőinek szintfelmérése (iskolázottság, képzettség, kompetenciák) és egyéni fejlesztési és képzési tervek készítése - önszervező csoportok létrehozása (SHG) - munkáltatók tájékoztatása a járulékkedvezményeiről, és egyéb előnyökről 	
Problémák, amelyeket kezel	Hátrányos helyzetűek nehezebben találnak munkát a formális szektorban kapcsolatok, és megfelelő szakmai tudás, képesítés hiányában	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	közszolgáltatások erősítése, szociális munka erősítése	
Kapcsolódás intézményekhez	Együttműködés a Budapest Eséllyel és más képzőszervezetekkel (képzési programok, tréningek szervezése) Családsegítő intézmények, Civil szervezetek Helyben működő közösségi házak, oktatási intézmények (képzési programok megtartására)	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	Kerületi szinten, és a Főváros koordinálásával több kerület részvételével létre lehetne hozni egy kerekasztalt (partnerséget, kapcsolatot) a nagy munkaadók, illetve vállalkozások, esetleg	

	<p>munkaközvetítők bevonásával, megismerve így az igényeket szakmára, tudásra, képességre, stb.</p> <p>A foglalkoztatási- képzési programok koordinálását önkormányzati intézmény, erre specializálódott, és már szakmai tapasztalatokkal rendelkező helyi non-profit szervezet, vagy a szociális városrehabilitációs projektmenedzsment szervezet tudná ellátni</p>	
Egyéb speciális adottságok		

5. Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása

5.1 HÁTRALÉKOS TÁRSASHÁZAK PROBLEMATIKÁJÁNAK KEZELÉSE

PROBLÉMÁK:

- A konfliktusos, pénzügyi és műszaki problémákkal küzdő társasházak helyzetének műszaki, gazdasági és szociális átvilágítása; számukra stratégia és beavatkozási alternatívák kidolgozása szükséges

Beavatkozás megnevezése	5.1.1. Hátralekos társasházak műszaki gazdasági, és szociális átvilágítása stratégia és beavatkozási alternatívák kidolgozása	Megjegyzés
Célcsoport	Hátralekos, pénzügyi, műszaki és szociális problémákkal küzdő társasházak	A beavatkozásnak erős horizontális eleme van. A nehéz helyzetű társasházak vizsgálatára felkészült szakértőket foglalkoztató szervezet kiépítése. Ez a szervezet más lakhatással, és esetleg foglalkoztatással kapcsolatos feladatokat is elláthat, egy – későbbiekében kialakított „szociális vállalkozás” egyik pillére lehet.
Eszköz leírása	Intézményi háttér (lakásügynökségek) kialakítása, valamint a társasházak képviselőinek bevonásával az épületek műszaki, gazdasági és szociális átvilágítása: <ul style="list-style-type: none"> - műszaki átvilágítás (felújítási alternatívák, ráépítési lehetőségek feltárása, akár bontási javaslat) - energetikai beruházási alternatívák - szociális problémák feltárása, megoldási alternatívák kidolgozása 	
Problémák, amelyeket kezel	konfliktusos, pénzügyi és műszaki problémákkal küzdő társasházak helyzetének rendezése	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - leromló társasházak állagmegóvása - hátralekos problémák kezelése (társasházak és egyéni szinten) - energetikai felújítások kezdeményezése 	
Kapcsolódás intézményekhez	Több szervezet kooperációja (horizontális program)	

Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	A horizontális szervezet (bővülő) tudására, elemző és szervező kapacitásaira épít, de a helyi szereplők bevonásával. A beavatkozás célja, hogy a komplex társasházi problémák kezelésére konkrét programok legyenek kidolgozhatóak.	
Egyéb speciális adottságok	A társasházak képviselőinek és kezelőinek együttműködése a beavatkozás fontos eleme, feltétele	

5.2 HÁTRÁNYOS HELYZETŰ LAKOSSÁG LAKHATÁSÁNAK SEGÍTÉSE

PROBLÉMÁK:

- Lakóhelyi szegregáció
- Zsúfolt lakáskörülmények
- Biztos lakhatás hiánya leszakadó csoportok, személyek számára

Beavatkozás megnevezése	5.2.1. Helyi szociális lakásügynökségek felállítása	Megjegyzés
Célcsoport	Krízisterületeken élő önálló lakással nem rendelkező, zsúfoltan élő családok	A szociális lakásügynökségek modelljének pénzügyi, szervezeti, jogi háttere kidolgozott, ezeknek az elveknek a szociális rehabilitációs programokhoz való alkalmazására van szükség. Ennek a beavatkozásnak is van egy erős horizontális eleme, ami indokolttá teszi a fővárosi szintű (vagy több kerületet átfogó) szervezeti kapacitások kiépítését, amelyik a helyi szervezettel kooperál. Ez a funkció összekapcsolható más programok horizontális elemeivel.
Eszköz leírása	Lakásügynökségek létrehozása, amelyek a krízisterület tágabb környezetében lévő nem hasznosított magánbérleti lakások bevonásával az arra rászoruló családoknak több éves, megfizethető, elfogadható minőségű lakhatást biztosít. Indokolt esetben (pl. foglalkoztatási okok) a város krízisterületen kívüli területei is számba jöhetnek.	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - lakhatás biztonsága - zsúfolt lakáskörülmények felszámolása - szegregáció mérséklése - üresen álló lakások állagmegóvása, felújítása és bevonása programba 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - foglalkoztatási programok - kritikus társasházak helyzetének javítása 	
Kapcsolódás intézményekhez	A helyi lakástársaság vagy lakásügynökség kapcsolódhat más önkormányzati vagy non-profit szervezethez, a komplex programban kulcs szerepet játszó szervezet feladata is lehet.	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	A programba bevont lakások tulajdonosaival hosszabb távú szerződéseket kell kötni, és a programot össze lehet kapcsolni lakás- és épület-felújítási elemekkel (pl. leromlott, kiadatlan lakások felújítása)	
Egyéb speciális adottságok	A programba be lehet vonni önkormányzati lakásokat, sőt újonnan kialakított lakásegységeket is.	

5.3 SZOCIÁLIS BÉRLAKÁSELLÁTÁSBÓL KISZORULT LAKOSOK LAKHATÁSÁNAK SEGÍTÉSE

Beavatkozás megnevezése	5.3.1. Önkormányzati szociális szállásrendszer	Megjegyzés
Célcsoport	krízisterületeken élő hátralekos, felmondott szerződéssel rendelkező bérlők	A szociális szállás programja a több hónapos lakbér- és közműhátralékkal rendelkező családoknak kínál fel egy kiszámítható lakhatási lehetőséget, ami a lebonyolító szervezettel való együttműködésre épít. A modellt több éve alkalmazzák Szombathelyen, az ott kialakított szervezeti, jogi és pénzügyi rendszer adaptálható a fővárosi szociális rehabilitáció beavatkozásaiban.
Eszköz leírása	A szociális szállás (lásd megjegyzés) a bizonytalan lakhatási helyzetben lévő családokat helyezi el alacsony, de társadalmilag elfogadható minőségű önkormányzati lakásokban. A családoknak együtt kell működniük a szociális szervezettel (pl. családsegítő vagy hátralek kezelő csoport), de kiszámítható, megfizethető lakhatási lehetőséget kapnak.	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - lakhatás biztonsága - zsúfolt lakáskörülmények felszámolása - szegregáció mérséklése - üresen álló lakások állagmegóvása és hasznosítása 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - foglalkoztatási programok - kritikus társasházak helyzetének javítása 	
Kapcsolódás intézményekhez	A beavatkozást tipikusan a családsegítő és/vagy hátralek kezelő szervezetek tudják leghatékonyabban lebonyolítani, de a programra felállított szervezethez is telepíthető a feladat.	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Alapvető feltétel az önkormányzati lakásosztály közreműködése, és az, hogy az önkormányzat rendelkezzen a programba bevonható lakásokkal. A program támogatási, szervezeti elemei segíthetik a fővárosi szintű lakáspolitikai korszerűsítését – ennyiben a programnak van horizontális eleme.	
Egyéb speciális adottságok	A programba be lehet vonni magánbérleti lakásokat is, de ebben az esetben a lakásügynökségnek erős szociális munka kapacitásokkal kell rendelkeznie.	

5.4 ÖNKORMÁNYZATI SZOCIÁLIS BÉRLAKÁSÁLLOMÁNY KEZELÉSE

PROBLÉMÁK:

- Substandard lakások léte

Beavatkozás megnevezése	5.4.1. Tisztán önkormányzati tulajdonú épületek felújítása, építése, kezelése	Megjegyzés
Célcsoport	20-40 év közötti, saját lakástulajdonnal, vagy önkormányzati lakás-bérleti joggal eddig nem rendelkezők számára.	A programnak kapcsolódnia kell a szociális bérlakás-gazdálkodás új elemeihez, elsősorban olyan támogatási rendszerhez, amely garantálja a bérlakásokba kerülő alacsony jövedelmű fiatal családoknak a lakhatási költségek megfizethetőségét, és elkerüli az önkormányzati bérlakásszektorban egyre általánosabbá váló hátralekosságot.
Eszköz leírása	A tisztán önkormányzati tulajdonú leromlott épületek felújítása, kezelése, korszerűsítése, újak építése, a szociálisan rászoruló lakók lakhatási biztonságának, a lakhatás költségeinek megfizethetőbbé tétele, alacsony bérű, határozott időre és feltételek teljesítéséhez kötött önkormányzati bérlakások létrehozása („Fecskeház”-építés)	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - lakhatás biztonsága - zsúfolt lakáskörülmények felszámolása - szubstandard lakások felszámolása - önálló élet kezdésének nehézségei 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - foglalkoztatási programok - kritikus társasházak helyzetének javítása - bérlakás politikai kialakítása 	
Kapcsolódás intézményekhez	A beavatkozást tipikusan az önkormányzatok lakásosztályai, lakáskezeléssel foglalkozó vállalatai tudják leghatékonyabban lebonyolítani.	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Alapvető feltétel az önkormányzati lakásosztály közreműködése, és az, hogy az önkormányzat kidolgozzon egy olyan lakbérpolitikát és lakástámogatási rendszert, amely az országos támogatási programokkal együtt lehetővé teszi az alacsony jövedelmű, hátrányos helyzetű csoportoknak a lakhatás költségeinek a megfizetését.	
Egyéb speciális adottságok	A program során kidolgozott beavatkozásnak illeszkednie kell a helyi lakáspolitikai koncepcióhoz, így az esetleg felállított lakásügynökség szervezetéhez.	

5.5 LEGROSSZABB ÁLLAPOTÚ ÉPÜLETEK BONTÁSA ÉS EHHEZ KAPCSOLÓDÓAN ÁTLÁTHATÓ MOBILITÁSI TERV KIALAKÍTÁSA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- Az alacsony jövedelmű lakóközösség nem tudja biztosítani a lakókörnyezetének állagmegóvásához szükséges anyagi háttérrel/önrészt
- Az előregedett, slumosodott épített környezet rehabilitálására nincs lehetőség, a további minőségi romlásra nincs költséghatékony megoldás
- A krízisterületen élő lakosság anyagi okokból nem képes lakóhelyet váltani, ebből következően lakhatási körülményeik és életminőségük tovább romlik
- Épületek elbontása miatt lakás nélkül maradók hajléktalanságának veszélye

- Az örökségi szempontból érzékeny, nagyobb költségigényű épület állagmegóvását/felújítását az ott élő lakóközösség anyagilag nem tudja finanszírozni, az épített örökség folyamatos minőségi romlása pedig az érték eltűnését vonhatja maga után – szociálisan alacsony státuszú lakók további beköltözése ezt követően továbberosíti az épületállomány leértékelődését
- Szemléleti probléma: jelenleg csak a védett (valamilyen kataszterben szereplő) épületeket tekintik épített örökségnek, az azonos karakterű, történeti városrészek összességét nem, noha az előbbibe az egyedileg nem védett, de a terület homogenitása szempontjából fontos elemek nem feltétlenül tartoznak bele

Beavatkozás megnevezése	5.5.1. Legrosszabb állapotú épületek bontása és ehhez kapcsolódóan átlátható mobilitási terv kialakítása a biztos lakhatás végett	Megjegyzés
Célcsoport	Legrosszabb állapotú épületek lakóközössége	A legrosszabb állapotú nem önkormányzati épületek kényszerbontása esetében a lakások piaci értéke (ami lényegében azonos a telekértékkel) nem teszi lehetővé kiszámítható lakhatás biztosítását városi környezetben. Ezért a mobilitási terv kidolgozásakor külön figyelmet kell szentelni annak, hogy a területről kikerülő integrált, városias környezetben maradhassanak.
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - épületállomány minőségi térképének aktualizálása - legrosszabb épületek bontása - mobilitási terv létrehozása - lakáshelyzet-rendezési program (hosszú távon) - szociális bérlakás program 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - lakókörnyezet minőségromlása - hajléktalanság - atomizálódás veszélye 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - atomizálódás megelőzése - helyi kisközösségek létrejöttének segítése - bérlakás gazdálkodás egységesítése 	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - önkormányzati szerepvállalás (vagyonkezelők) - civil és szakmai jelenlét a soft elemeknél 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - épített örökség szempontjából értékes épületek bontása helyett inkább más funkcióval történő hasznosítás - a mobilitási tervnek meg kell előznie a tényleges épületbontást 	
Egyéb speciális adottságok	<ul style="list-style-type: none"> - épített örökség védelme, bontás nem támogatható - város és utcaképi szempontok figyelembe vétele a sűrűn lakott, historikus városrészekben és az egyedi karakterű területeken 	

6. Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása

6.1 KÖZBIZTONSÁG JAVÍTÁSA ÉS BŰNMEGELŐZÉS

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A közterületek biztonságos kialakítása hiányos, rossz a közbiztonság
- Biztonságérzet hiánya, félelem
- Bizalom hiánya a szolgáltatókkal (pl. rendőrség, családsegítő, stb.) szemben
- Közbiztonsági ismeretek hiánya: milyen segítséget kérhetünk, mi miért működik a területen, kivel működhetünk együtt, melyek egyéni és közösségi szerepek és felelősségkörök a bűnmegelőzésben, milyen jogszabályok léteznek és mi azok helyes betartatása
- Bűnözés – bűncselekmények magas száma, közte gyermekbűnözés, erőszakos viselkedés, agresszió jelenléte

Beavatkozás megnevezése	6.1.1. Közterületek biztonságának növelése	Megjegyzés
Célcsoport	Lakosság	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - közterületek kialakításának módja (közvetett) - funkciók gazdagítása (közvetett) - megfelelő közvilágítás és térfigyelő eszközök - közterület-felügyelet - házak közös területeinek és kapualjak bekamerázása, zárható kapuk 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - rossz minőségű és struktúrájú közterületek - funkcióhiányok - megfelelő világítás hiánya - biztonsági eszközök hiánya 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<p>Közbiztonság javítása</p> <p>Fenntartható és biztonságos közterek kialakítása</p> <p>Szemléletformálás és tájékoztatás</p> <p>Kisközösségek létrejöttének segítése</p>	
Kapcsolódás intézményekhez	Civil szervezetek	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - részvételi tervezés és lakossági kommunikáció a célokról - horizontális szempontként érvényesülés a közterek kialakítása során 	
Egyéb speciális adottságok		

Beavatkozás megnevezése	6.1.2. Szomszédsági rendőrség (közösségi rendészeti kezdeményezések)	Megjegyzés
Célcsoport	Lakosság	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - munkaidőn túli szolgálat - bizalom kiépítése a helyi közösséggel, kommunikáció, információcsere, felvilágosítás, segítségnyújtás - résztvevő rendőrségi állomány speciális képzése (kommunikáció) 	
Problémák, amelyeket kezel	Bizalom hiánya, alacsony együttműködési készség Megfélemlítéssel a problémák megoldhatóságának ellehetetlenítése	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közbiztonság javítása Szemléletformálás és tájékoztatás	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - rendőrség - önkormányzat 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - hosszútávon eredményes programok - rendőrséggel való együttműködés kulcskérdés 	
Egyéb speciális adottságok		

Beavatkozás megnevezése	6.1.3. Reintegrációs program	Megjegyzés
Célcsoport	Bűncselekményt elkövetettek	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - visszailleszkedést támogató rendszer: - egyéni mentorálás - csoportos foglalkozások 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - visszaesés, újabb bűnelkövetés - beilleszkedési problémák - rossz minták átadása a környezetnek 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	6.2. Szomszédsági rendőrség (közösségi rendészeti innovatív kezdeményezések) Foglalkoztatás elősegítése képzéssel, tanácsadással, állasközvetítéssel Közszolgáltatások és az azt kiegészítő civil szféra szolgáltatásainak megerősítése, szemléletmód váltásának támogatása, hatékony együttműködési rendszer kiépítése	

Kapcsolódás intézményekhez	Rendőrség Civil szervezetek Önkormányzat	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Civil szervezetek bevonása a végrehajtásba	
Egyéb speciális adottságok		

Beavatkozás megnevezése	6.1.4. Szemléletformálás és tájékoztatás	Megjegyzés
Célcsoport	Lakosság	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - fórumok, események, előadások - kiadványok, kisfilmek - kampányok, médiamegjelenés 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - információhiány a segítségnyújtási lehetőségekről, jogszabályokról - közöny, felelősség hiánya egyéni és közösségi szinten is 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Szomszédsági rendőrség (közösségi rendészeti innovatív kezdeményezések) Kisközösségek létrejöttének segítése Utcai szociális munka fejlesztése	
Kapcsolódás intézményekhez	Rendőrség Civil szervezetek Önkormányzat	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás		
Egyéb speciális adottságok	Civil szervezetek bevonása	

6.2 PREVENCIÓS PROGRAMOK

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A közszolgáltató, például oktatási rendszerek eszközei és kapacitásai elégtelenek a kábítószer-jelenség és más kémiai és viselkedési függőségi problémák kezelésére és megelőzésére
- A megelőzés elégtelensége miatt fiatalkori szerhasználók válhatnak függővé, majd bűnözővé és/vagy áldozattá
- A jó minták, illetve sokszor a család hiánya a kallódás, a droghasználat felé terel
- Droghasználati ismeretek hiánya
- Droghasználatból fakadó agresszió, deviáns viselkedés

Beavatkozás megnevezése	6.2.1. Helyi drogstratégia elkészítése	Megjegyzés
Célcsoport	Különösen a veszélyeztetett célcsoportok: krízisterületeken élő iskoláskorú gyerekek, fiatalok	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - helyi Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok létrehozása - felmérés, értékelés, helyi stratégiák kialakítása - cselekvési terv készítése 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - probléma csak részben ismert - kockázati magatartások feltárásának hiánya - eszközök, stratégiák kiértékelésének hiánya - együttműködésen alapuló stratégiák kialakításához információhiány 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<p>Közbiztonság javítása</p> <p>Ifjúsági szociális munka</p> <p>Egészségi állapot javítását célzó programok</p> <p>Formális és nem-formális oktatási programok</p>	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - oktatás - egészségügy - rendőrség - civil szervezetek - helyi Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	Amennyiben nem rendelkezik ilyen stratégiával a projektgazda/kerület, úgy bármely további drogprobléma kezelésére irányuló beavatkozás mellé kötelezően elkészítendő.	
Egyéb speciális adottságok		

Beavatkozás megnevezése	6.2.2. Drogprevenció, egyéb addikciókat megelőző programok	Megjegyzés
Célcsoport	Különösen a veszélyeztetett célcsoportok: krízisterületeken élő iskoláskorú gyerekek, fiatalok	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - átfogó egészségügyi, tájékoztató programok - akkreditált, előírt ajánlással rendelkező iskolai prevenció programok - egészségfejlesztés - a szermentes életmód és értékvilág megerősítését támogató programok - áldozattá válás megelőzését segítő programok - drogprevenciót és egyéb addikciók megelőzését segítő kulturális közvetítő tartalmak 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - droghasználat terjedése - kemény drogok használatának terjedése, függővé/áldozattá válás - droghasználathoz kapcsolódó bűnözés - egyéb addikciók kialakulása a rossz környezeti minták és a kilátástalanság hatására 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közbiztonság javítása Ifjúsági szociális munka Egészségi állapot javítását célzó programok Formális és nem-formális oktatási programok Áldozattá válás megelőzése Alacsony küszöbű programok Utcai szociális munka fejlesztése	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - oktatás - egészségügy - rendőrség - civil szervezetek - önkormányzatok - helyi KEF-ek 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - közszolgáltató szervezetekre irányuló programok kulcsfontosságúak - a projektgazda választhat több szolgáltató közül a végrehajtás során 	
Egyéb speciális adottságok	Civil szervezetek képesek a leghatékonyabban megvalósítani	

Beavatkozás megnevezése	6.2.3. Áldozattá válás megelőzése	Megjegyzés
Célcsoport	Veszélyeztetett célcsoportok: gyermek- és fiatalok, idősek, nők	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - ismeretek bővítése, segítségnyújtásról információ átadása (kiadványok, fórumok, előadások, kisfilmek) - kulturális közvetítő tartalmak 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - kiszolgáltatott helyzetben lévő és veszélyeztetett célcsoportok felkészületlensége, bizalom és információhiány - kortárs csoportok bűnelkövetésre irányuló, szándékerősítő hatása 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közbiztonság javítása Ifjúsági szociális munka Utcai szociális munka fejlesztése Formális és nem-formális oktatási programok	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - rendőrség - oktatás - civil szervezetek - családsegítő 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás		
Egyéb speciális adottságok	Civil szervezetek bevonása	

Beavatkozás megnevezése	6.2.4. Alacsony küszöbű programok	Megjegyzés
Célcsoport	drogfogyasztók, ex-drogfogyasztók, magas kockázati csoportok, kábítószer kipróbálók, egyéb addiktív életvitelt folytató személyek	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - alacsony-küszöbű programok - az ellátórendszer felé tett első lépés (nincs feltételként szabva pl. okmányok felmutatása, szermentesség, stb.). - a szolgáltatások ingyenesek, nyitva tartásuk és megközelíthetőségük jól alkalmazkodik a drogfogyasztók igényeihez. 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - addiktológiai egészségügyi szolgáltatók területi hiánya - gyermekek, különösen iskolás- és fiatalok veszélyeztetettsége 	

Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Ifjúsági szociális munka Utcai szociális munka fejlesztése Drogprevenációs, egyéb addikciókat megelőző programok Szomszédsági rendőrség (közösségi rendészeti innovatív kezdeményezések)	
Kapcsolódás intézményekhez	- rendőrség - önkormányzat - családsegítő, nevelési tanácsadó - oktatás	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás		
Egyéb speciális adottságok		

6.3 UTCAI SZOCIÁLIS MUNKA

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A közszolgáltató, például oktatási rendszerek és a szociális, például családsegítő szolgáltatások eszközei és kapacitásai elégtelenek a szociális problémák felismerésére, gyors és személyre szabott megoldások keresésére
- Szociális problémák megjelenése az „ellenőrzött” intézményi területeken (pl. iskolákon, közintézményeken) kívül
- Szociális intézményekkel, közszolgáltatásokkal szembeni bizalmatlanság az érintett marginalizált célcsoportok körében
- Tájékozatlanság a gondozóhálózatokhoz való hozzáféréssel kapcsolatban az érintett marginalizált célcsoportok körében

Beavatkozás megnevezése	6.3.1. Utcai szociális munka fejlesztése	Megjegyzés
Célcsoport	Veszélyeztetettek, utcán csellengő fiatalok, gyerekek; életvitelszerűen utcán élők	
Eszköz leírása	- utcai segítők - felderítés, segítség, információnyújtás - kapcsolattartás - jelzőrendszerben való részvétel - krízis intervenció kezdeményezése - ügyintézésben segítség	

Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - bizalom a közszolgáltatásokkal szemben - figyelem hiánya - tájékozatlanság 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<p>Ifjúsági szociális munka</p> <p>Drogprevenációs, egyéb addikciókat megelőző programok</p> <p>Szomszédsági rendőrség (közösségi rendészeti innovatív kezdeményezések)</p> <p>Közszolgáltatások és az azt kiegészítő civil szféra szolgáltatásainak megerősítése, szemléletmód váltásának támogatása, hatékony együttműködési rendszer kiépítése</p>	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - rendőrség - önkormányzat - családsegítő, nevelési tanácsadó - oktatás 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás		
Egyéb speciális adottságok	Civil szervezet bevonása	

7. Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése

INDOKOLTSÁG, RELEVÁNS PROBLÉMÁK:

- A lakosság problémaérzékenysége a hátrányos helyzetű célcsoportokkal szemben alacsony, magatartása elutasító és közömbös, így szükséges az odaforduló, segítő, elfogadó magatartás népszerűsítése, terjesztése
- A hátrányos helyzetű célcsoportokkal foglalkozó szakemberek problémaérzékenysége, a célcsoportokkal kapcsolatos ismeretei nem minden esetben kielégítőek ahhoz, hogy segítő munkájukat hatékonyan elláthassák
- A munkáltatók problémaérzékenysége, hátrányos helyzetű célcsoportokkal kapcsolatos ismeretei nem minden esetben kielégítőek ahhoz, hogy meglássák a hátrányos helyzetű célcsoportok foglalkoztatásában rejlő lehetőségeket
- A védett tulajdonságokkal rendelkező és hátrányos helyzetű csoportok munkába állásában és munkában tartásában hiányosságok tapasztalhatóak
- A közszolgáltatások nem járnak élen jó példával a hátrányos helyzetű csoportokat befogadó munkahelyekként
- Iskolákban, játszótereken előforduló „kiközösítés”
- Intézményeken belüli intolerancia
- Kortárs kapcsolatok hiánya a hátrányos helyzetű csoportok felé

Beavatkozás megnevezése	7.1. Szemléletformálás – lakossági érzékenyítési programok	Megjegyzés
Célcsoport	lakosság	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - Kerületi szintű érzékenyítés – a terület negatív imázsának csökkentése kommunikációs tartalmakon, kampányokon, befogadó rendezvényeken keresztül (krízisterületen lévő, nagyobb térségnek szóló rendezvények, illetve a krízisterület értékeinek bemutatása más helyszíneken) - Mobilitáshoz kapcsolódó érzékenyítés 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - A lakosság problémaérzékenységének növelése, az elutasító és közömbös magatartás helyett odaforduló, segítő, elfogadó magatartás népszerűsítése, terjesztése - A krízisterületeken élőkkel és magával a krízisterülettel szembeni negatív sztereotípiák csökkentése 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	<ul style="list-style-type: none"> - Kisközösségek létrejöttének segítése (3B) - Lakók bevonása a tervezésbe és a megvalósításba 	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - civil szervezetek - nemzetiségi önkormányzatok - helyben működő egyházak 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás		
Egyéb speciális adottságok		

Beavatkozás megnevezése	7.2. Szakemberek és ügyfélkapcsolati dolgozók képzése	Megjegyzés
Célcsoport	Lakosság, közszolgáltatási intézményekben, polgármesteri hivatalokban dolgozók	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - közszolgáltatásban ügyfelekkel dolgozó munkatársak számára érzékenyítési tréningek - módszertani fejlesztések - tapasztalatcserét támogató programok 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - A hátrányos helyzetű célcsoportokkal foglalkozó szakemberek problémaérzékenységének, hátrányos helyzetű célcsoportokkal kapcsolatos ismereteinek növelése annak érdekében, hogy segítő munkájukat hatékonyabban elláthassák. 	

Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Közszolgáltatások és az azt kiegészítő civil szféra szolgáltatásainak megerősítése, szemléletmód váltásának támogatása, hatékony együttműködési rendszer kiépítése	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - közszolgáltatások - önkormányzat 	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	<ul style="list-style-type: none"> - helyi esélyegyenlőségi programmal koherencia biztosítása - a beavatkozás kialakításába bevonni azokat a kerületi szakembereket, akik részt vettek a központi esélyegyenlőségi módszertani képzéseken 	
Egyéb speciális adottságok	Civil szervezetek bevonása	

Beavatkozás megnevezése	7.3. Befogadó munkahelyek	Megjegyzés
Célcsoport	Munkáltatók és foglalkoztatottak	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - tréningek, ismeretek bővítése - jó gyakorlatok megosztása, ismeretterjesztő anyagok - befogadó jellegű munkahelyi kulturális, sport és szabadidős programok - rugalmas foglalkoztatási feltételek biztosítása 	
Problémák, amelyeket kezel	<p>Munkahelyi diszkrimináció csökkentése</p> <ul style="list-style-type: none"> - A munkáltatók problémaérzékenységének, hátrányos helyzetű célcsoportokkal kapcsolatos ismereteinek növelése annak érdekében, hogy meglássák a hátrányos helyzetű célcsoportok foglalkoztatásában rejlő lehetőségeket. - A védett tulajdonságokkal rendelkező és hátrányos helyzetű csoportok munkába állásának és munkában tartásának elősegítése és támogatása. - közszolgáltatások, mint befogadó munkahelyek (jó példa!) 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Munkanélküliek foglalkoztatásának támogatása a vállalkozói, a nonprofit és az önkormányzati szektorban	
Kapcsolódás intézményekhez	Civil szervezetek	
Végrehajtási/ kiválasztási iránymutatás	Több szolgáltató közül választhat a projektgazda a programok megvalósítása során	
Egyéb speciális adottságok	Civil szervezetek bevonása	

Beavatkozás megnevezése	7.4. Szegregáció csökkentése az iskolákban	Megjegyzés
Célcsoport	Gyermekek, fiatalok	
Eszköz leírása	<ul style="list-style-type: none"> - speciális felzárkóztató programok a hátrányos helyzetű tanulók szociokulturális hiányosságainak pótlására, - iskolákban a közvetett eszközök támogatása (kulturális programok, színjátszó kör, sportesemények, stb. – melyek erősítik egymás elfogadását - pozitív életutakat bemutató programok, kommunikációs tartalmak – elsősorban fiatalok és gyermekek számára; - kortárs kapcsolatok fejlesztése (iskolák közötti kapcsolatok) - integrációt elősegítő körülmények biztosítása 	
Problémák, amelyeket kezel	<ul style="list-style-type: none"> - iskolákban, játszótéren előforduló „kiközösítés” megelőzése, csökkentése - intézményeken belüli intolerancia csökkentése - kortárs kapcsolatok erősítése 	
Kapcsolódás más beavatkozásokhoz	Formális és nem-formális oktatási programok Ifjúsági szociális munka	
Kapcsolódás intézményekhez	<ul style="list-style-type: none"> - oktatás - nevelési tanácsadó 	
Végrehajtási/kiválasztási iránymutatás		
Egyéb speciális adottságok	Társadalmi vállalkozások bevonása	

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Regionális Fejlesztési Alap
társfinanszírozásával valósul meg.